

FRAGMENTEN UIT DE LEVENSGESCHIEDENIS VAN
DS. M. HEIKOOP
PREDIKANT VAN DE
GEREFORMEERDE GEMEENTE TE UTRECHT

Overgenomen uit:

HET LEVEN EN DE ARBEID VAN DS. M. HEIKOOP.

Beschreven door Joh. Fama

Uitgave W.M. de Hertog, Utrecht¹

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2016

¹ Het complete boek wordt zeer aanbevolen! Te koop bij de Uitgever.

INHOUD

Genealogie van Martinus Heikoop

I. Ds. Heikoop 's jeugd en jongelingsjaren

II. Groente- en fruithandelaar te Scheveningen

III. Ouderling te 's Gravenhage

IV. Theologisch student

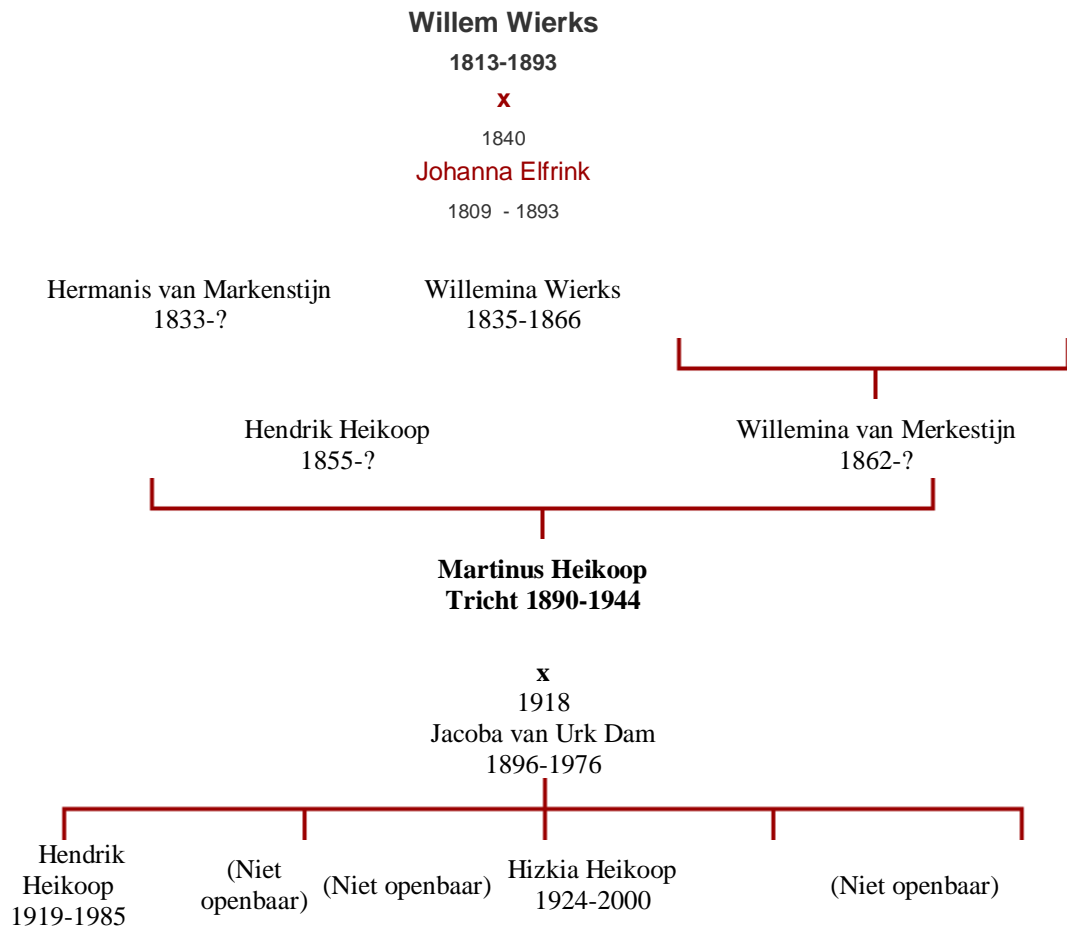
V. Candidaat tot de dienst des Woords

VIII. Heikoops laatste levensjaar en uiteinde

TOESPRAAK BIJ BEGRAFENIS

DE WORDING VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN TE UTRECHT

Genealogie van Martinus Heikoop

Gezin van Martinus Heikoop

Hij is getrouwd met Jacoba van Urk Dam op 26 juni 1918, hij was toen 27 jaar.

Kind(eren):

1. Hendrik Heikoop 1919-1985
2. (Niet openbaar)
3. (Niet openbaar)
4. Hizkia Heikoop 1924-2000
5. (Niet openbaar)

1. Ds. Heikoop 's jeugd en jongelingsjaren

Martinus Heikoop werd op 19 Augustus van het jaar 1890 te Tricht bij Geldermalsen uit eenvoudige. Godvrezende ouders geboren. Zijn Vader en Moeder waren beide afkomstig uit een geslacht, wel niet aanzienlijk in de wereld, doch rijk van God bewelddadigd. Hoewel genade geen erfgoed is, dat overgaat van de éne generatie op de andere, toch was deze familie zeer mild bedeed met de voortreffelijkste zegen, welken ouders en kinderen mogen ontvangen, zoals de Psalmist deze bedoelt in Ps. 127:3

*Zo gaat het elk, dien God bemint.
Wie kind'ren voortbrengt tot Gods eer
Verkrijgt een erfdeel van den Heer.*

Treffend was een getuigenis van het voorgeslacht van Martinus Heikoop, gegeven in zijn prille jeugd. Zijn Moeder werd ontboden aan het sterfbed van haar Grootvader van Moeders zijde, Willem Wierks te Tricht. Haar drie nog zeer jeugdige kinderen, Martina, Willem en Martinus moest zij meebrengen.

Gelijk eens de Aartsvader Jacob stervende zijn zonen zegende, zo breidde de oude man zegenende zijn handen uit over zijn nakomelingen en gaf de vader te kennen, dat God hem had doen zien, dat alle dezen van eeuwigheid gekenden waren naar Zijn verkiezende liefde.

Van de jeugdigen Martinus zei hij, dat de Heere hem bovendien tot een bijzonder doel had verkoren *en hem zou dienstbaar stellen in Zijn Kerk*. Zulks te kennen te geven eer hij inging in de eeuwige rust, was de man een zielsbehoefte. Op tijd en wijze naar Zijn welbehagen heeft God dit getuigenis bevestigd en alle deze nazaten juichen nu voor Zijn troon.

Al vroeg ontving Martinus indrukken van dood en eeuwigheid. Reeds op zevenjarige leeftijd ervoer hij zaligmakende bemoeienissen des Heeren aan zijn ziel.

De eerste daad der trekkende liefde Gods greep bij hem plaats op een Zondag in de leesdienst der Gereformeerde Gemeente te Tricht, waar Ouderling Cornelis Schouten voorging en een predicatie las van Ds. Franssen naar aanleiding van Openbaring 3:20 "Zie, ik sta aan de deur en Ik klop; indien iemand Mijn stem zal horen, en de deur opendoen, Ik zal tot hem inkomen, en Ik zal met hem avondmaal houden, en hij met Mij."

Deze vriendelijke nodiging des Heeren tot de Gemeente van Laodicéa drong tot zijn zielsoor. Het deed hem vernemen hoe liefderijk de Allerhoogste afdaalt tot de naar Hem niet vragende zondaar, ten bewijze dat Hij geen lust heeft in zijn dood. Bij deze gelegenheid werd niet alleen aan zijn hart geklopt. De Heilige Geest opende het tevens en wrocht in hem de reine keuze om de Heere te dienen. Maar ook kreeg hij hieronder te zien de verre afstand tussen God en zijn ziel.

Omtrent een jaar later maakte de Heere hem reeds bekend met zijn toekomstige roeping tot het predikambt. En wel op de volgende wijze.

Wederom in de leesdienst te Tricht vertoevende, trok de ledig staande kansel zeer zijn aandacht. De dienstdoende ouderling had zijn plaats ingenomen op de kathedr vóór de predikstoel. Wegens zijn jeugdige leeftijd had hij nog geen begrip van het onderscheid tussen een dienaar des Woords, die de levende mond tot de gemeente is en een ouderling, die een predicatie voorleest. Ook had het voorgaan der ouderlingen zulk een indruk op zijn gemoed gemaakt, dat hij hen voor predikanten hield.

Na afloop van de dienst, op de teruggang naar zijn woning in het Trichtse veld loosde

hij zijn hart aan zijn vader. Hij vroeg hem, waarom die dominee niet op de kansel gepredikt had. Zijn vader maakte hem duidelijk, dat die voorgaande man geen predikende dominee, doch een voorlezende ouderling was.

De jonge Martinus vroeg al verder: "Maar vader, waarom hebben wij ook geen dominee?"

"Och jongen," was het antwoord "er zijn zo weinig dominees."

Hij meende evenwel dat er voor hen ook wel één zou zijn. Hierop sprak zijn vader hem er van, dat er wel veel leraars waren, die zonder hoger zending zelf dat gewichtvolle ambt maar hadden aangenomen, echter dat het waarlijk van God geroepen aantal dienstknechten zeer gering was.

Op dit moment nam de Heere als het ware dat gesprek over door het Schriftwoord uit Matth. 9: 37 en 38 in zijn ziel te doen afdalen: "De oogst is wel groot, maar de arbeiders zijn weinige; bidt dan de Heere des oogstes, dat Hij arbeiders in Zijn oogst uitstote."

Dit evenwel verzweeg hij op die tijd voor zijn vader. Het gesprek was teneinde. Dat woord overreedde hem nu duidelijk, waar het om ging. Ook wekte het deze prikkeling in zijn binnenste: "Zendt mij, Heere."

Thuis gekomen, verborg hij zich onder een schelf achter de woning. Daar begon hij op kinderlijke wijze volgens de hem voorgekomen woorden de Heere te vragen of Hij dan meer dienstknechten in Zijn Kerk wilde roepen. Het onmiddellijke antwoord, dat hij tijdens deze afzondering van boven ontving was hem zeer tot verrassing en deed hem grotelijks ontstellen. Tot drie malen toe sprak de Heere deze woorden in zijn hart: "Hiertoe heb Ik u verordineerd, om Mijn Woord uit te dragen."

Op zulk een gebedsverhoring had hij niet gerekend. Al aanstonds rezen in zijn oog, onoverkomelijke bezwaren. Onder meer opperde hij: "Och Heere, ik ben jong, ik heb geen mond om te spreken. Ik kan niet gaan; ik ben arm en gering. Ik ben ongeleerd en heb geen bekwaamheid."

Ondertussen herhaalde zich die inspraak, welke hem te kennen gaf, dat de Koning der Kerk hem tot Zijn dienst zou afzonderen. Op latere leeftijd drong het tot hem door, dat zijn gedrag hier was geweest overeenkomstig dat van Jeremia, toen de Heere deze nog jeugdig zijnde, tot het Profetisch ambt riep.

Deze zaak is hem steeds bijgebleven, hoewel de bevestiging ervan hem onmogelijker scheen, naarmate hij de diepe kloof tussen God en zijn ziel leerde kennen. Meer dan twintig jaren zijn ook nog verlopen, eer hij tot de dienst des Woords is gekomen.

In zijn kinderjaren ging hij met zijn Moeder altoos mee naar de gezelschappen van Gods volk, welke ter plaatse en ook in de omstreken regelmatig gehouden werden. Daar hoorde hij de gesprekken van de vromen dan stilletjes aan. Dat verwekte in zijn hart een brandende jaloesheid op die gelukkige mensen. Het deed hem zuchten of ook hij dat grote goed, waarvan zij getuigden, mocht deelachtig worden. Hij kreeg zulk een hoogachting voor dat volk, dat hij hen alleen hield voor de heiligen van hoge plaatsen en zou, gelijk het de mens in zijn blindheid doorgaans dan gaat, zijn behoud en zaligheid. in hen gesteld hebben.

Zo gebeurde het eens, in zijn kinderjaren, dat hij zich met anderen in een hooiland bevond. Terwijl men daar aan de arbeid was kwam een onweer opzetten. De afstand tussen dit veld en zijn woning was te groot, om vóór het overkomen van de bui nog thuis te kunnen zijn. De tekenen van de Almachtige en de stem Zijns donders deden hem vrezen. Als hij nu daar in het open, veld eens getroffen werd dan moest hij

sterven en onbekeerd God ontmoeten! Onder de aanwezige arbeiders, die in dit vlakke veld ook weinig dekking konden vinden, herkende hij een man, die hem bekend was van de gezelschappen, als één van Gods volk. Die man, zo meende hij, zou zeker niet getroffen worden door het hemelvuur, omdat hij een kind des Heeren was. Hij kroop zo dicht mogelijk tussen zijn knieën en achtte zich nu volkomen veilig tijdens het onweer.

Zijn broer Willem was een jaar ouder dan hij. Ook deze bearbeidde de Heere reeds in zijn jeugdige leeftijd. Acht jaren oud zijnde, liet Hij hem zien, dat hij, zou het wel zijn, niet kon sterven gelijk hij geboren was. Met deze mocht Maarten - zo noemde men Martinus in de familiekring - veel samenspreken, nl van hun kinderjaren af over hun zielsbelangen. Zij verstonden elkander in hun ongeluk en gemis en verklaarden in dit opzicht elkanders hart in heimelijke gesprekken soms wel in nachtelijke uren in de bedstee.

Zo volgde een leven van op- en nedergang in het zoeken om voor de Heere te leven. Elf jaar oud zijnde ontwaakte hij op een zondag met de ernstigste voornemens om in de dienst van God te volharden. Toen het uur daarvoor gekomen was begaf hij zich In gezelschap van anderen naar kerk. De weg naar het kerkgebouw in Tricht liep vanuit het veld langs de Wetering. Daar viel plotseling zijn oog op een grote snoek het water. "Hé, wat jammer dat het vandaag zondag is, anders kon ik dat beest mooi vangen," zo zei hij tot de anderen. Dat was er uit eer hij er erg in had! Hij schrok van zichzelf. Terstond kreeg hij deze aanklacht van binnen: "Gij moet nog wel menen voor de Heere te willen leven: een snoek heeft voor u meer waarde dan Gods dag! Nu kunt ge duidelijk zien welk een grote huichelaar je bent!" Zo gesteld, kwam hij in de kerk. In zijn gebed drukte de voorgaande ouderling onder meer woordelijk uit: "Heere, misschien zijn hier wel mensen in de kerk, die met de beste voornemens van huis zijn gegaan, maar die door één ding alles zijn kwijtgeraakt."

Van verwondering deed Maarten zijn ogen open en moest die biddende man aanzien. Het was toch of hij zijn hart kende. Hij toch kon niet geloven, dat er nog meer zulke slechte mensen waren, die kennis hadden aan zulk een verdorven hart. Te midden der bestrijding kreeg hij toen weer te geloven, dat de Heere nog het oog op hem hield.

Al vroegtijdig, namelijk elf jaren oud, verliet hij de lagere school, om bij zijn vader te arbeiden in diens handwerk in het griendhout tot verkrijging van het dagelijks brood. Trouwens, het door hem genoten onderwijs was zo gering, dat hem nauwelijks de eerste beginselen van lezen, schrijven en rekenen waren bijgebracht. Dat zulks, hem op latere leeftijd bezwaarlijk viel en moeite kostte, inzonderheid toen hij geplaatst werd voor zijn ambtelijke loopbaan, zullen wij ter plaatse opmerken.

Hoe sober de levenswijze in Maartens ouderlijk huis was, moge ook blijken uit het volgende: In deze tijd kwam het een keer zó ver, dat zijn beste kleding dermate versleten was, dat hij geen behoorlijk pak meer had om 's zondags naar de kerk te gaan. Zijn ouders hadden maar zo geen geld voorhanden om de jongen een nieuw pak te kopen. Maarten klaagde zijn nood aan zijn Vader, dat hij zo slecht gekleed, niet meer ter kerke kon gaan. Deze wist raad. In Culemborg woonde een notaris, dien hij werk had geleverd. Indien Maarten het aandurfde, tot dien heer te gaan en hem te verzoeken het verschuldigde bedrag te betalen en deze daaraan zou voldoen, dan zou zijn vader hem nog vóór de zondag een nieuw pak kopen. Al zuchtende in zijn hart, of zijn reis voorspoedig mocht zijn, begaf de jongen zich te voet naar Culemborg. Aan zulk een deftig huis was hij nog nooit geweest! Al zijn moed verzamelend, deed hij

stamelend zijn boodschap aan die heer. En deze voldeed de rekening. Gelukkig keerde Maarten huiswaarts en eer de week ten einde was kwam hij in het bezit van het nieuwe pak!

De zondag brak aan. Maar wat gebeurde? Het stroomde van de regen! Nu werd hij op de proef gesteld of het in de eerste plaats om de kerkgang, dan wel om het bezit van het nieuwe pak ging. Die regen toch werd door geen mensenhand bestuurd! De jongen verkloekte zich tegen alle aanblazing in. In zijn nieuwe kleding stapte hij naar de kerk. Dergelijke dingen meer gaven hem voor een tijd een weinig hoop, dat zijn keuze om God te dienen, oprecht was. Zo ook gebeurde het in die dagen, dat hij op een Zondag een boer op zijn land aan het spitten zag. Onverwijld stapte hij op de man af en sprak hem aan over zijn schenden van de dag des Heeren, welk ongenoegen Gods hierop staat te wachten en hoe het alle mensen betaamt, dien dag de Heere te wijden. De man had zijn spade in de grond gezet en deze vermaning stilzwijgend aangehoord. Het jonge mens kwam enigermate opgetogen thuis. Hij vertelde zijn ontmoeting en meende, dat die man na de ontvangen vermaning de heiliging van de Sabbat wel even ernstig op zou nemen als hij. Althans hij zei, die man bekeerd te hebben.

Minder groot was zijn vrijmoedigheid in zijn jongelingsjaren, ten opzichte van het bijwonen der gezelschappen van Gods volk, waarnaar zijn hart evenwel uitging. Het grootste struikelblok in zijn gemoed was, dat hij toch niet tot dat volk behoorde, al kon hij geen leven in de wereld meer vinden. Ook werd hij er veel mee aangevallen, dat als hij het zou onderwinden, zich in het gezelschap der ware vromen te begeven, hij dan spoedig in hun midden zou openbaar komen als een huichelaar. Toch werd hij uitgedreven naar de plaats, waar dat volk samen kwam en woonde hun gezelschap bij zonder te worden opgemerkt. Daartoe nam hij de duisternis van de lange winteravonden te baat en kroop stilletjes bij het venster aan de woning, in welke men bijeen gekomen was. Op deze wijze beluisterde hij de gesprekken, die handelden over de wegen des Heeren. Geruime tijd gelukte het hem, zo heimelijk dat volk te horen samenspreken en bidden. Menigmaal kreeg hij hieronder een brandend hart, door te vernemen, dat men daar binnenshuis van dingen repte, welke hem niet onbekend waren gebleven. Niettegenstaande deze wederklank kon hij maar niet doorbreken om zich openlijk in het gezelschap van de vromen te vertonen.

Deze manier van doen ging zolang goed, totdat Maarten op een avond werd verrast door een laatkomer. Om deze niet te laten bemerken op welke wijze hij het gezelschap bijwoonde, werd hij genoopt, het huis binnen te stappen en in de kring van de samengekomenen plaats te nemen. Onopgemerkt het erf te verlaten, was hem ook niet meer mogelijk geweest.

Aanvankelijk zat hij daar zwijgend neer. Echter in de loop van het samenzijn sprak één van de aanwezigen hem aan. Deze vroeg belangstellend, wat hem ondanks zijn jeugdigen leeftijd bewoog zulk een gezelschap, als in welks midden hij nu vertoefde, op te zoeken. Hierop begon hij iets mee te delen van de keuze zijns harten, evenals welk ongeluk hij omdroeg, alsook hoe gelukkig hij, het Volk des Heeren achtte. Vóór het beëindigen van het gezelschap vroeg de man hem of hij de volgende week weer in hun midden kwam. Eer Maarten hem bescheid had gegeven, mengde een derde zich in het gesprek. Deze wendde zich aldus vraagsgewijze tot de eerste: "Weet ge, wanneer die jongen weer terug komt?" Ook het antwoord voegde de vrager hieraan toe: "Wel, als de stenen uit de muur gaan roepen en de balk uit het hout die antwoordt."

Blijkbaar bedoelde deze man, dat de aangesprokene dan weer in hun midden zou verschijnen, wanneer de betrekking op dat volk zo sterk in zijn ziel zou gaan spreken, dat hij de gemeenschap met hen in deze plaats van samenzijn zou zoeken. Echter deze

bedoeling vatte het jongemens niet. Alleen onthield hij goed de door die vriend gebezigde uitdrukking. Want die woorden zouden wel in de Bijbel staan.

Thuis gekomen, zette hij zich tot onderzoek, of hij deze woorden ook vinden mocht. En jawel, na enigen tijd gezocht te hebben, vond hij opgetekend in Hab. 2: 11 "Want de steen uit de muur roept, en de balk uit het hout antwoordt dien. Nu ging hij ook de zin dezer woorden nasporen en vond ze getekend staan in het oordeel van Babel. Zij vormden een aanklacht tegen de ongerechtigheden van de Chaldeeën Koning. De steen en de balk uit diens paleis, oneigenlijk genomen, riepen om wraak over de misdaden van de bewoner van dat huis.

Deze uitlegging paste hij nu op zichzelf toe. Al aanstonds, zo was zijn conclusie, was hij die man openbaar geworden. Deze had hem wel doorkeken, dat hij een groot zondaar was, die niet anders dan het rechtvaardig oordeel Gods boven het hoofd hing; één die met zijn verschijnen onder de vromen, slechts een grote huichelaar was. Dat toch had die bekeerde man met die woorden duidelijk te kennen gegeven! Nu kon hij de slotsom wel bepalen. Aan Gods volk was ontdekt welk een hypocriet hij was; dus stond het er slecht met hem bij voor de grote eeuwigheid. Nee, nooit, nooit zou hij het wagen om nogmaals tot het gezelschap van de kinderen Gods door te dringen. Dat zou alleen maar zijn oordeel verzwaren! Ach, wat maakte hij, die een leugenaar van den beginne is, het hem bang. Geruime tijd heeft het dan ook geduurd eer hij het durfde te wagen, zich weer onder dat gezelschap te begeven.

* * *

Op andere tijden in zijn sukkeljaren werd Maarten soms met gepaste vrijmoedigheid bedeed, om voor de Heere en Diens Woord uit te komen. Daarvan vinden wij nog een enkel bewijs in de tijd van zijn militaire dienst. Door de loting, toenmaals in gebruik, moest hij 19 jaren oud, onder de wapenen komen. Hij werd ingedeeld bij de Vestingartillerie te Gorinchem. Daar kwam hij in een hem geheel vreemde omgeving. Een Gereformeerde Gemeente bestond toen ter plaatse nog niet. Toch zocht hij naar een thuishomen ook in dit opzicht. Te die einde woonde hij enige malen de dienst bij in de Gereformeerde kerk aldaar. Al aanstonds viel hem op, dat de leraar dezer kerk geheel anders predikte, dan hetgeen hij in Tricht steeds had gehoord. Desondanks kwam Maarten persoonlijk met deze predikant in aanraking, wyl deze in Gorinchem tevens fungeerde als veldprediker. Met andere soldaten was hij al spoedig op dominees uitnodiging diens gast in de pastorie.

Weldra liet de jonge Heikoop zich kennen door zijn reageren tegen de neo-Gereformeerden zuurdesem, welken hij bij deze pastoor waarnam. Deze, van zijn kant, vermaande de soldaten, dat zij vooral de Avondmaalsgang niet zouden verzuimen. Vooral zo'n ernstig jong mens als Maarten Heikoop was, diende het als zijn roeping te beschouwen, ten Avondmaal te komen om daar God te verheerlijken en zijn geloof te versterken. Met gepaste vrijmoedigheid sprak soldaat Heikoop ervan, dat de mens zonder de zaligmakende kennis van God en Christus, zich slechts een oordeel eet en drinkt aan de tafel des Heeren.

Eens woonde hij in de kerk de Avondmaalsbediening bij. Tot zijn verbazing aanschouwde hij zulk een grote toeloop tot de tafel op de uitnodiging van deze predikant, dat bijna niemand van de aanwezige volwassenen achterbleef. Onder deze zag Heikoop ook soldaten aangaan, die grote vloekers waren en zich dikwerf schuldig maakten aan openbare dronkenschap. Deze schrikkelijke ontheiliging van het sacrament des Avondmaals greep hem zo aan, dat hij besloot na afloop van de dienst

zich naar de pastorie te begeven, om de predikant zijn bezwaar hierover kenbaar te maken. Een enkel uur later toefde hij dan ook in diens woning. Hij wees zijn veldprediker met grote vrijmoedigheid op het ontzettende van het feit, dat hij zijn toehoorders op de droggrond van vermoedelijk hemelburgerschap ten Avondmaal nodigde. En dat het bij hem, die zich een dienstknecht van Jezus Christus noemde, er niet op aankwam, al leefde men zelfs in openbare zonden, gelijk het zwijn zich in het slijk wentelt. Doch dat zulks niet anders was, dan het heilige de honden geven.

Nu was de verdraagzaamheid aan de zijde van de predikant ten aanzien van de beginselen van soldaat Heikoop ten einde. Hij ontstak tegen hem in woede en weigerde hem in het vervolg de toegang tot zijn woning. De uitgeworpen soldaat ging henen met een goedkeuring in zijn binnenste, dat hij zich van de Waarheid niet had geschaamd in het aangezicht van deze huurling.

Kort daarop kreeg de compagnie, bij welke Heikoop was ingedeeld bevel, aan te treden voor de kapitein-dokter. Allen moesten worden gevaccineerd tegen besmettelijke ziekten. Toen Heikoop aan de beurt kwam om de inenting te ondergaan vroeg hij de dokter, of hij geloofde aan het bestaan van God, Die almachtig is en Die de mens alleen kan bewaren en gevreesde ziekten weren. Ondanks bedreiging met strafmaatregelen van de kapitein-dokter, bleef Heikoop weigeren zich aan zijn behandeling te onderwerpen, zulks op grond van zijn gewetensbezwaar tegen dit, uit ongelooftheorieën voortgesproten voorbehoedmiddel. 's Soldaten standvastigheid deed de dokter in woede ontsteken. Hij voegde hem toe, *dat hij een pest was voor de maatschappij*. Toch liet de dokter het hierbij. Heikoop werd niet gedwongen, zich aan de vaccinatie te onderwerpen.

Enkele weken later ontbood deze kapitein Heikoop aan zijn woning. Toen deze hieraan gevolg gaf en de militaire dokter zelf hem de huisdeur opende, bleef hij opzettelijk op de stoep vóór het huis staan. De kapitein, die meende uit deze houding een aarzelen van de soldaat te moeten besluiten, spoorde hem aan, zijn woning binnen te treden. "Maar dokter!" zo sprak hij op een toon van verbazing "durft u het wagen, mij in uw huis te laten binnen komen? U herkent mij toch wel? Ik ben nog steeds de besmette mens in de maatschappij!"

"Dat weet ik," zei de dokter. "Maar Heikoop, kom binnen en wij zullen verder praten." In diens kamer binnengebracht, vroeg de kapitein-dokter hem, of hij zijn oppasser wilde worden. Hierover kon de jonge man zich slechts verwonderen! Doch de officier deelde mee, waarom zijn keuze juist op hem was gevallen, ondanks zijn standvastige weigering ten opzichte van de vaccinatie.

"Een man die zo getrouw is aan zijn God, zal ongetwijfeld ook een trouwe knecht zijn in het huis van zijn heer," zo gaf hij hem te kennen. Met de verzuchting in zijn hart, dat zijn gedrag zijn belijdenis voorts mocht bevestigen, aanvaardde Heikoop zijn dienst in de woning van de kapitein en bleef diens oppasser, totdat de tijd van zijn militaire dienstplicht teneinde was. Hij werd niet beschaamd in het aangezicht van zijn heer, omdat deze al spoedig zoveel vertrouwen in hem stelde, dat hij bij zijn afwezigheid zijn ganse huis in handen van Heikoop stelde.

* * *

Bij dat al kende hij voor zichzelf de strijd, dat als een mens uit de keuze van zijn hart van de wereld en de zonden zijn dienst opzegt, omgekeerd deze dan die mens nagaan, om hem in hunne strikken te vangen. Ook, al mocht hij bij tijden voor God en Zijn

Woord uitkomen, scheen hem zijn waarachtige bekering hoe langer hoe onmogelijker. Na zijn dienstplicht volbracht te hebben keerde hij weder tot zijn ouderlijk huis. Zijn vader en moeder vertrokken met hun gezin in die tijd uit Tricht en vestigden zich in 's Gravenhage waar zij de groetenhandel gingen drijven. Maarten was 21 (5; jaar, toen hij met zijn ouders daarheen toog.

Ook daar trof men in die dagen geen Gereformeerde Gemeente aan. Echter het gezin Heikoop begaf zich in die tijd onder het voorgaan van de her Vijverberg, die drie en een half jaar zijn standplaats had in de Oud-Gereformeerde Gemeente aldaar. Maarten bleef inmiddels zijn handwerk in de grienden uitoefenen.

Inwendig werd volgens zijn waarneming de breuk van zijn hart steeds groter. De onverzoende betrekking tussen God en zijn ziel werd hem pijnlijk en bang. Onder het verborgen blijven van des Heeren aangezicht werd het dagelijks zijn verzuchting, of *ook voor hem nog een weg en middel bestond, om de welverdiende straf te ontgaan en weder tot genade te komen.* Hij zag niet anders dan omkomen voor ogen. De weg van enige zielbehoud was hem nog steeds verborgen gebleven. Zodanig was hij gesteld op 22-jarige leeftijd.

Deze nare duisternis verdreef de Heere, door in zijn ziel af te dalen met deze woorden: "Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het Leven. Niemand komt tot de Vader, dan door Mij." (Joh. 14: 6). Hiermee ontdekte Zich de Zone Gods als zijnde de enige weg van behoud, en zaligheid en de toeleiding tot de Vader. Hier werd hem de Zaligmaker ontdekt in de Tweede Persoon van het Goddelijke Wezen. O, hoe mocht hij proeven en smaken van de dierbaarheid, beminnelijkheid, gepastheid en noodzakelijkheid van Christus! Trouwens dit heilgenot laat zich beter verstaan door het te ervaren, dan dat men woorden kan vinden om het uit te drukken.

Kort na deze ontsluiting in de weg van de verlossing tot zaligheid kreeg hij een ontmoeting, van welke hij met Paulus kon zeggen in 2 Cor. 12: 3 en 4 "En ik ken een zoodanig mens (of het in het lichaam, of buiten het lichaam geschied zij, weet ik niet, God weet het), dat hij opgetrokken is geweest in het paradijs, en gehoord heeft onuitsprekelijke woorden, die het een mens niet geoorloofd is te spreken."

Deze had plaats terwijl hij onder Nootdorp in een griend in de eenzaamheid aan de arbeid was. Tijdens deze optrekking aanschouwde hij het tafereel, dat volgt op de opening van het vijfde zegel door het Lam, in Openb. 6: 9-11. Daar zag hij de zielen dergenen, die gedood waren om het Woord Gods. Hoe zij zuchtende waren om de heilige wraakoefening Gods en verlangende, om hun lichaam weder te mogen ontvangen, in gelijkvormigheid van het verheerlijkte lichaam van Christus tot meerdere glorie voor de troon des Heeren.

Toen hij weer tot zichzelf kwam, ging hij van verwondering zijn lichaam bekijken. Dat al toch waren leden van dat lichaam, evenzeer als de ziel gekocht door het bloed van Christus en geheiligd door Zijnen Geest. Ondertussen sprak de Heere deze woorden in zijn hart: "Of weet gij niet, dat ulieder lichaam een tempel is van de Heiligen Geest, Die in u is, die gij van God hebt, en dat gij uws zelfs niet zijt?" (11. Cor. 6: 19). Zo leerde hij verstaan, dat Christus' Borgtochtelijke koop prijs zich uitstreckte over ziel en lichaam beiden en tot welk een verantwoordelijke wandel de christen in de Christus gehouden is.

In deze dagen mocht hij veel getuigen van de ruimte tot verlossing welke er is voor verloren zondaren in Hem, Die nu zijn hoogste levensdoel was geworden. Vurig van geest was hij in die tijd, om ook anderen voor het Koninkrijk Gods te winnen.

Ook maakte hij in de kring van het volk, in welks midden hij toenmaals meest

vertoefde, melding van die wonderlijke ontmoeting in het griendbos. Onder hen waren er, die hem wilden vergewissen, dat deze dingen behoorden tot het welwezen des geloofs. Enigermate hierdoor gestreeld, liep hij gevaar om met zijn bevinding een in eigen oog voornaam en bevestigd Christen te worden. Erg vlotte het wel niet, deze hoogte te bereiken. Daarvoor toch had hij te veel beluisterd uit de mond van geoefend volk des Heeren op de gezelschappen in Gelderland.

Echter, wat meer is, de Heere waakte over zijn geest en bewaarde hem voor doorvloeijing.

Aan de hand van een zeer eenvoudig beeld, genomen van zijn dagelijks werk, werd hij opnieuw in zijn gemis geplaatst.

Op een keer moest hij griendhout snoeien onder Zoetermeer. Een lange voetreis moest hij maken eer hij de griend had bereikt. Daar aangekomen, bemerkte hij, dat hij vergeten had zijn snoeimes mee te nemen. Nu kon hij niets uitrichten, ondanks zijn afgelegde reis, zijn werkkleding en aanwezigheid op de plaats van zijn arbeid. Niets kon hij in toepassing brengen door het gemis van dat éne ding.

Terwijl hij hierover stond na te denken, gebruikte de Heere dat, om hem op te leiden in geestelijke dingen. Gelijk hij daar nu de toepassing van het geheel miste door het ontbreken van zijn snoeimes, zo ook miste hij de toepassing en toe-eigening welke de verzekering des geloofs met zich meebrengt. Al had hij alles aanschouwd in Hem, Die zich als *de Weg, de Waarheid en het Leven* aan zijn ziel had ontdekt, toch miste hij de vrijmoedigheid om met de Bruid in te stemmen in Hoogl. 2: 16 "Mijn Liefste is mijn, en ik ben Zijne." Ondanks zijn ruime blik in de algenoegzaamheid van Christus, miste hij de dadelijke toepassing van Diens Borggerechtigheid. Zo bleef slechts over een zichzelf onbekeerd mens dat met al zijn ontmoetingen niets kon uitrichten.

Hoewel de jonge man in zijn handwerk zeer bedreven was, leverde dat hem door het geringe inkomen, daaraan verbonden, weinig vooruitzicht op voor zijn toekomstig maatschappelijk bestaan. Maar ziet, daar deed een beter uitzicht aan hem voor! Aan de plantsoendienst van de Gemeente 's Gravenhage werden sollicitanten opgeroepen voor de betrekking van opzichter. Ook hij dong naar deze, voor hem zeer aantrekkelijke werkkring.

Al aanstonds vernam hij het stoffelijk voordeel, welke deze hem boven zijn huidige arbeid zou opleveren. Bij veel minder vermoeiend werk zou hij het dubbel inkomen genieten, als tot hiertoe door hem was verdiend in het griendwerk.

Zijn sollicitatie werd bekroond met het bericht van aanstelling in vasten dienst. Maar wat gebeurde? Tegenover dit uitzicht werd een beproeving geplaatst. Door het aanvaarden van deze betrekking werd hij genoopt ook 's zondags dienst te doen. Wel was deze ogenschijnlijk van weinig betekenis. In de zomertijd moest hij slechts even controleren of door het hem ondergeschikte personeel de waterkranen in de plantsoenen op tijd waren geopend.

Zijn toekomstige hoofdopzichter drong er zeer bij hem op aan, toch niet te overdrijven ten opzichte van de zondag. Doch in zijn hart was hij overreed, dat hier geen sprake was van 'kleine zonden.' Dit mocht hij opvolgen en bedankte voor deze betrekking. De heiliging van de dag des Heeren woog hem zwaarder dan zijn maatschappelijke vooruitgang.

Door een voorval enkele weken later, kon hij hiermee ook al geen groot Christen worden. Op een zondagmorgen begaf hij zich in gezelschap van zijn vader naar de kerk. Onderweg viel zijn oog op een boom in een plantsoen, die verkeerd gesnoeid was. Ook zijn vader maakte hij opmerkzaam op die boom door te zeggen: "Kijk eens,

de man, die daar bezig is geweest, heeft ook niet veel verstand van zijn werk gehad." Deze ging echter op dit onderwerp niet in. Zulks was voldoende om hem tot zichzelf te doen inkeren. Een hevige strijd ontbrandde in zijn ziel. Nu kon hij wel duidelijk bemerken welk een geveinsd man hij was. Heel zijn bedanken voor de betrekking van gemeenteopzichter was slechts vertoon voor mensen geweest. Maar de Kenner van de harten kon hij niet bedriegen. De hoge God wist wel, al had hij geweigerd, 's zondags verplicht kranen te controleren, dat hij evenwel vrijwillig op die dag bomen snoeide. Het bewijs lag voor de hand, dat hij, slechts de huichelaar speelde. Deze strijd hield aan, totdat de Heere hem bepaalde bij het onderscheid tussen het openbaar voortleven in de zonden, hetwelk bij het doen van de oprechte keuze door de ziel om voor God te leven een einde neemt, en een schielijk in het hart invallende zonde, welke de ziel overrompelt op een tijd, dat zij niet waakt. Hoewel dit laatste de mens geenszins tot verontschuldiging strekt, evenmin mag het hem doen wanhopen aan de genade Gods in Christus Jezus. Integendeel dient het hem uit te drijven tot reiniging van en verzoening over de verdorvenheid des harten. Zo nu ook was hij die zondagmorgen overvallen door de zonde tegen het vierde' gebod. Echter betekende zulks niet dat hij onoprecht had gehandeld ten opzichte van die gemeentebetrekking.

II. Groente- en fruithandelaar te Scheveningen

Op 27 jarige leeftijd (1917) trad Heikoop in het huwelijk met Jacoba van Urk Dam. Uit dit huwelijk zijn zeven kinderen geboren, die allen hun Vader hebben overleefd. In zijn tot dusverre uitgeoefend handwerk zag hij als gehuwd man weinig vooruitzicht meer. Ook hem trok de handel aan. Echter ontbrak hem het financieel vermogen een zaak te kopen. Dit werd hem een zaak des gebeds. En slechts enkele maanden na zijn trouwen begaf hij zich in de groentenering en vestigde zich in een winkel te Scheveningen. Dit geschiedde in Februari van het jaar 1918. Op de volgende wijze werd hem de weg hiertoe gebaad.

De Heere kwam hem voor met de woorden uit Haggai 2: 9 "Mijn is het zilver en Mijne is het goud, spreekt de HEERE van de heirscharen." Hem werd getoond hoe God van de hemel de beschikking had over 's mensen aards bezit en dat Hij hem in zijn onderneming zou zegenen.

Zo trok Heikoop er op uit met het laatste dubbeltje in zijn beurs! Hem was bekend geworden dat in de Jan v. d. Houtstraat te Scheveningen een groentezaak ter overname werd aangeboden. Hij stelde zich in verbinding met de eigenaar van die winkel en sloot met deze een overeenkomst dat hij diens zaak, evenals het pand waarin deze gevestigd was, van hem zou overnemen voor f 7000.-.

Niet gering was de verbazing van zijn vrouw, toen hij bij zijn thuiskomst hiervan mededeling deed! Hoe mocht hij aan zo'n som geld komen? Nu, dat wist de man zelf op dat moment ook niet. Wel geloofde hij dat de Heere hem niet beschaamd zou doen uitkomen.

Krachtens hetgeen onderling was overeengekomen namen zij twee weken later reeds hun intrek in de zaak en dat huis.

Ondertussen kwam de bepaalde datum, op welken de koopsom betaald moest worden, al naderbij. Maar Heikoop had nog steeds geen geld. Nu kwam zijn geloof en de hulp en zegen des Heeren op de proef. Zelfs op de laatste dag, voorafgaande aan de datum van overdracht bij de notaris beschikte hij nog over geen koopenningen. die morgen ontmoette hij op de groentemarkt een groothandelaar in fruit, die de familie Heikoop kende van voorheen uit Gelderland. deze was ook bekend dat zij eenvoudige lieden en geen bezitters van aardse goederen waren.

Belangstellend vroeg deze man: "Heikoop, wanneer moet ge uw zaak betalen?"

"Morgen", was diens korte antwoord. "En hebt ge dan geld om te betalen?" zo vroeg hij verder.

"Neen, maar God heeft beloofd mij te zullen helpen en dat is geen God van ja en neen, dus zal het zeker op tijd komen"; zo vervolgde de ander.

De man werd met Heikoop's zaak begaan, alsof deze de zijne was. Hij bood hem 5000 gulden aan, welke hij terstond voor hem beschikbaar had. Maar op dit aanbod wilde de jonge handelaar niet ingaan, zeggende: "Indien gij voor mij maar 5000 gulden hebt, dan zijt gij het middel in Gods hand niet, want de Heere doet geen half werk."

"Maar hoe moet gij dan aan die 7000 gulden komen?" vroeg de ander weer.

"Dat weet ik niet, maar God zal mij helpen," was het antwoord.

Hierop verwijderde zich de man. De zaak van Heikoop liet hem geen rust. Alle hem ten dienste staande middelen nam hij te baat en eer het avond was had hij 7000 gulden in contanten bij elkander. Dit bedrag deponeerde hij ten kantore van de notaris bij wien de overdracht van de zaak de volgende dag zou plaats vinden, opdat deze Heikoop dat geld op hypotheek verstrekken zou.

Toen deze de volgende dag op het notariskantoor verscheen, werd hij zodoende in staat gesteld de verkoper van de zaak te voldoen. De koop werd op de daartoe

bepaalden datum een voldongen feit. Heikoop was met zijn ook naar buiten uitgesproken geloof niet beschaamd uitgekomen!

Aanvankelijk ging alles naar wens in de zaak. Zij was als een sprekend bewijs van Spr. 10: 22 "De zegen des HEEREN, die maakt rijk; en Hij voegt er gene smart bij." Doch na verloop van enkele maanden ondernam de boze een aanslag op deze zegen, welke evenwel mislukte.

De notaris ontbood Heikoop op zijn kantoor. Op last van de hypotheekhouder gebood hij hem, zijn huis in de verzekering te doen. Doch deze zei dat hij op grond van Gods Woord aan die eis niet kon voldoen. De notaris dreigde nu met nietig-verklaring van de hypotheekakte.

Alvorens op deze aangelegenheid verder in te gaan vervoegde Heikoop zich aan de woning van de man, die onder het voorzienig bestel des Heeren zo wonderbaar tot zijn hulpe was gebruikt. Toen hij hem te spreken kreeg, vroeg hij zijn hypotheekhouder of deze beslist van hem eiste, zijn woning te verzekeren. Wel kwam uit het nu volgende onderhoud vast te staan dat de notaris niet in opdracht van deze geldschietter, doch op eigen initiatief deze kwestie aan de orde had gesteld. Maar toch beantwoordde de man Heikoop's vraag op een toon van verbazing met de wedervraag: "Hebt ge uw huis en zaak dan niet in de assurantie gedaan?"

"Ik heb nog geen riem van mijn paardentuig of hij is verzekerd"; zo voegde hij hieraan toe.

"Nu, als dat dan moet gebeuren," zo gaf Heikoop hem te kennen, dan sla ik heden nog de plank aan het huis om het weer te verkopen. In de verzekering gaan is mij een onmogelijke zaak. God heeft mij in deze zaak geholpen en Zijn zegen toegezegd. Dat goed ga ik nu bij de wereld niet tot bewaring verzekeren. Hetgeen mij de Heere goedgunstig heeft beschikt kan ik nu niet aan het ongeloof overgeven. Hierop kon de man zich niet langer bedwingen: *gij bent gelukkiger dan ik!*

Enz. enz.

III. Ouderling te 's Gravenhage

Het gunstig herstel zijner echtgenote maakte het Heikoop mogelijk, in de maand Juni van het jaar 1922 Tricht weder te verlaten. Hij vestigde zich metterwoon in 's Gravenhage, alwaar een groente- en fruitzaak door hem was overgenomen aan de Valkenboslaan. Drie jaren heeft Heikoop aan deze plaats die handel nog gedreven. Daarna kwam de tijd, dat hij dit maatschappelijk leven verliet ter voorbereiding tot het predikambt.

Kort in de omgeving bevond zich, zijn ouderlijk huis. Ook woonde hij hier in de nabijheid van zijn broeder Willem, met wie hij zeer nauwe omgang had.

Ook op kerkelijk terrein kwam er weldra een thuiskomen, omdat in de nu volgende winter de Gereformeerde Gemeente van de Haag werd geïnstitueerd, onder leiding van Ds. de Hengst van Leiden. Deze kreeg vorm door het bijeenkomen van het overblijfsel van een vroegere gemeente ter plaatse, welke na het heengaan van wijlen Ds. Pieneman was verstrooid geraakt. Hierbij voegden zich verscheiden gezinnen, uit zustergemeenten afkomstig, die mettertijd in deze stad waren komen wonen, doch die wegens het ontbreken ener Gemeente tot hiertoe een kerkelijke bestemming misten. Onder deze bevond zich ook Maarten Heikoop en zijn gezin.

Bij gelegenheid van de eerste samenkomst ter kennismaking dezer verspreide mensen, gaf de Heere anderen getuigenis in hun ziel omtrent deze, hun tot hiertoe geheel

onbekende Gelderse man. Terwijl zij hem hier voor de eerste maal groetten, daalde het Schriftwoord uit Joh. 1:48b in hun binnenste: "Zie, waarlijk een Israëliet, in welken geen bedrog is." Die dit ervoeren behoorden ook later tot zijn nauwste vrienden. Deze samenbinding bleek van de Heere te zijn.

Spoedig na deze vergadering volgde regelmatig samenkomen op de dag des Heeren onder het lezen van een predicatie in het gebouw aan de Zuid-West-Buitensingel, het eerste kerkgebouw dezer Gemeente. Het aanvankelijk geringe beginsel aan deze plaats kroonde de Heere met Zijn gunst en tegenwoordigheid en gaf weldra getuigenis ook naar buiten uit, dat Hij hier nog een volk had samengebracht, in welks midden Hij woonde.

Dit hebben wij even vermeld, wijl zulks ten nauwste verband houdt met het verdere verloop van Heikoop's leven.

Ook in de Haagse groentezaak schonk de Heere hem Zijn zegen, echter wat het stoffelijke betreft onder veel mindere omstandigheden dan destijds in Scheveningen. In het geestelijke daarentegen heeft God hem, terwijl hij hier woonde, veel doen ontmoeten.

Voor zichzelf was hij, toen hij in de Haag kwam wonen, meest duister gesteld. Wat zijn staat voor de eeuwigheid betreft, werd het hem steeds donkerder. Alle voorgaande ontmoeting door roep- en lokstemmen van Hem, Die betoond had geen lust te hebben in de dood des goddelozen; door ontsluiting van Gods dierbaar Woord; in zoete kennismeningen door de ontdekking van de Christus Gods; door standelijke bemoediging en vertroosting; dat al werd voor hem toegesloten. Niets hiervan kon hij meer bekijken en met vorige weldaden niet meer werken.

Nu geraakte hij in het duister als nooit tevoren. Door ongeloof geslingerd kon hij slechts aannemen, dat zijn voorgaand werk maar bedrog was geweest. Als alles wat achter lag maar niet behoorde tot een tijdgeloof! O, dat werd een onhoudbare zaak! Bang werd het hem van alle zijden.

Door al de veroordelingen inwendig zweeg hij hoe langer hoe meer. Ja, tenslotte sprak hij gans niet meer van het goede. Bij tijden greep hem hevige zielsstrijd aan. Daaronder hield de Heere Zijn aangezicht voor hem verborgen. Al meerder kwam hem omkomen onder de Goddelijke rechtvaardigheid voor de aandacht. Uitkomst bestond voor hem niet meer. Een ontzettende grote kloof zag hij tussen God en zijn ziel. Te bukken onder dat hoge, heilige Wezen was hem ook onmogelijk door de oprijzende vijandschap des harten.

Deze bange strijd verzweeg hij voor zijn naaste omgeving, totdat hij in dezelve genadiglijk onderging. Toch bleef zijn bange toestand zijn bloedverwanten niet geheel verborgen.

Op een namiddag - het was in Februari van 1923 - verliet hij zijn woning, terwijl de bangheid in zijn gemoed bijna haar toppunt had bereikt. Zijn vrouw gaf hij voor, dat hij de stad inging, teneinde een nieuw werkpak te kopen. Doch in de grond van de zaak wist hij niet meer, waarheen zich te keren of te wenden. De dood achtervolgde hem. Allereigen werd het hem te eng. Hij begaf zich naar buiten, verkerende in de gesteldheid van Ps. 142: 4,

*'k Wou vluchten, maar kon nergens heen,
Zodat mijn dood "voorhanden" scheen,
En alle hoop mij gans ontviel,
Daar niemand zorgde voor mijn ziel.*

Evenwel, dat deze gesteltenis ook overeenkomst had met die van de Bijbelheiligen in

zekere tijden, daar kon hij zoomin wat van onderscheiden, als iets mede uitrichten.

In deze benauwdheid verkerende, begaf hij zich naar de woning zijner ouders. Eer hij ook maar iets kenbaar maakte van hetgeen in hem omging, vroeg zijne Moeder: "Wel Maarten, hoe is het tegenwoordig toch wel met jou gesteld?" Doelende op het geestelijk leven. "Ik hoor de laatste tijd niets meer van je"

Hij antwoordde haar: "Moeder, ik vrees dat alles met mij mis is en ik geloof dat het sterven wordt."

Deze, die wel vatte welken kant het met Maarten uitging en ook wist wat haar zoon al zo achter de rug had, zei tot hem: "Zo jongen, als het 'er zo bij staat, dan mag je eer je gaat sterven nog wel je knieën buigen en de Heere danken voor al Zijn weldaden en lankmoedigheid aan jou bewezen, want zo'n brave ben jij in je leven ook niet geweest."

Maar ook deze raad zijner moeder strekte hem, begrijpelijkerwijs niet tot een ademtocht.

Zo overstelpt, ging hij weer henen. En inderdaad, de dood greep niet alleen zijn geest, maar ook zijn lichaam aan. Nauwelijks bevond hij zich weder op straat, of hij kreeg een vreemde verlamming in zijn knieën. Met grote moeite en onder hevige pijn strompelde hij naar zijn, op slechts korten afstand gelegen woning. Zo ernstig werd deze ongesteldheid, dat men de dokter ontbood. Hij moest zich terstond te bed begeven en stil blijven liggen.

O, hoe bang lag hij daar nu neer! Zijn ziel was bezwangerd met weeën onder de indrukken van het heilig ongenoegen Gods over zijn zonden. Diens toornengloed scheen hem te zullen verteren. Ondertussen verhief de pijn zich in zijn lichaam zo hoog, dat hij op zijn tanden knarste.

Terwijl dusdanig Gods hand hem drukte sprak hij er van, hoe algeheel duidelijk het hem werd, dat de verdoemden in de rampzaligheid alleen maar God vloekten vanwege hunne pijniging. Hoe uit de natuur van die eeuwige ellendestaat voortvloeit, dat nimmer meer een bukken onder de Heere mogelijk is en hoe zulks mede behoort tot de eeuwige straf. Ook kreeg hij hier inzicht van het dwaze van de bewering, dat men, met het oog op eigen onwaardigheid, de Allerhoogste nog zelfs in de hel zou prijzen. De mogelijkheid hiervan mocht men zich voorstellen, zolang men aan deze zijde van het graf nog deelt in vele inmenselen van de barmhartigheden Gods. Echter, zodra deze de mensa onttrokken worden, zal een hartelijk grootmaken van de grimmige Wreker over de zanden ten enenmale onmogelijk zijn.

Deze ziels- en lichaamsbenauwdheid hield aan van woensdagsnamiddags tot vrijdagsavonds. Toen brak de Heere door en spande het genadegericht in de vierschaar zijner consciëntie.

Allereerst sprak de hoge God zijn ziel aan met de woorden uit Micha 6: 3 "O Mijn volk! wat heb Ik u gedaan en waarmede heb Ik u vermoeid? Betuig tegen Mij."

Hiermede werd hem in één ogenblik getoond zijn hemelhoge schuld, waaromtrent voldoening werd geëist, wegens zijn zonden zowel tegen het recht, als tegen de liefde Gods. Welk een ziels doortintelende aanspraak: "O Mijn volk!" De Heere had Zich in zijn leven van hem vrijgemaakt; hem niet als een vijand, doch als één van Zijn volk bejegend. Dat maakte zijn zonde des te zwaarder, zijn schuld des te groter! Hij kon niet anders dan zijn schuld erkennen en zijn vonnis onderschrijven met de woorden: O God, U hebt mij niet vermoeid maar ik heb U arbeid gemaakt met mijn zonden en U vermoeid met mijn ongerechtigheden." (Jes. 43: 24). Daar kreeg hij te overzien al de arbeid, welke de Heere aan hem had ten koste gelegd en zag de beantwoording van dien. Zijnerzijds. Hij had schuld met schuld vermeerderd.

Nu kreeg hij onder de uitstraling van het heilig recht des Heeren een welgevallen in de

straffen zijner ongerechtigheden. Van dat heilig recht kon God geen afstand doen. Dit zag hij, niet als een zwak, doch als een deugd. in God. Dat recht te handhaven, behoorde tot Zijn volmaaktheid. Op dit ogenblik verwachtte hij ook niet anders, dan om voor altoos van voor Zijn aangezicht te worden verworpen en weg te zinken in de eeuwige poel van ach en wee.

Terwijl hij de voltrekking van dit oordeel inwachtte, daalden deze woorden in zijn ziel af: "Komt dan, en laat ons samen rechten, zegt de HEERE; al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn zij zullen worden als witte wol." (Jes 1: 18). Hierop vertoonde zich de tweede Persoon in het Goddelijke Wezen Die hem geen onbekende was, aan zijn Zielsoog als de hemelse Advocaat. Die, zoals hij waarnam, voor hem pleitte voor het aangezicht des Vaders met de sprake uit Job 33: 24 "Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale; Ik heb verzoening gevonden."

Voorts leidde de Zoon hem tot de Vader met de woorden uit Joh. 10: 30 "Ik en de Vader zijn één." Daar ontwaarde hij de aller-volmaaktste eenheid tussen de Vader en de Zoon, 'niet alleen als behorende tot één en hetzelfde Goddelijke Wezen, maar ook zoals deze bestaat tussen de Vader als eisende, en de Zoon als voldoening gevende partij. Hier ontving hij de bate van de overeenkomst tussen deze Partijen reeds van de stilte van de eeuwigheid af en voorwerpelijk in God uitgewerkt door de bevrediging des Vaders met de uitverkoren zondaar, door de voldoening des Zoons. Maar nu ook onderwerpelijk aan zijn ziel toegepast door de bediening van de Heilige Geest. Dit werd hem voorts nog bekrachtigd door de inspraak uit Jesaja 43: 25: "Ik, Ik ben het, Die Uwe overtredingen uitdelg om Mijnentwil en Ik gedenk uwer zonden niet."

Daar stond hij nu, vrijgesproken van schuld en straf, geheel blank en rein voor Gods aangezicht, evenals had hij nooit zonde gehad, noch gedaan en een recht ontvangen hebbende ten eeuwigen leven. Zulks al door de toekenning en toepassing van het ganse borgwerk van Christus.

Gelijktijdig met deze afhandeling in zijn ziel verlost de Heere hem van zijn lichamelijke pijn en smart, door hem een onmiddellijke genezing van zijn aangetaste leden te schenken.

Dit onvergetelijke gebeuren greep plaats op Vrijdagavond, 16 Februari van het jaar 1923. De daarop opvolgende nacht was zijn hart en huis vervuld met vreugde en riep hij uit: "Nu heb ik een thuiskomen in God ontvangen. Daar mag ik komen zo vaak als ik wil." Het eeuwig wonder hij niet op. Ook begon hij te zingen met Groenewegen:

*'k Zal 't u zeggen: 'k ben geboren,
Hoger dan de sterren staan:
Want ik 'was al uitverkoren,
Eer ik 't licht nog schouwde aan.
God van algenoegzaamheden
Is mijn Vader en mijn God,
Met dat deel ben ik tevreden,
En met dat zo zalig lot.*

*'k Ben zijn kind, Hij is mijn Vader
Dus Zijn rijkdom is de mijn.
Hier een deel en al te gader
Zal 't mij haast geschonken zijn;
Hier geniet ik d' eerstelingen,
En die maken mij zo rijk,*

*Dat ik juichen kan en zingen,
En verachten al uw slijk.*

Nu werd zijn ziel vertroost boven de mate van zijn vorige droefenis. Hij mocht zich verheugen in de God zijns heils. Met verse olie was hij overgoten. Hem was gegeven sieraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwden geest. Instemmen mocht hij met de Kerk in Jes. 61: 10 "Ik ben zeer vrolijk in de HEERE; mijn ziel verheugt zich in, mijn God; want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel van de gerechtigheid, heeft Hij mij aangedaan."

Spoedig ook verbreidde zich de blijde mare aangaande Gods weldadigheden, Maarten Heikoop bewezen, onder zijne verwanten en vrienden. Weldra schaarden de vromen zich rond hem in zijn woning om met de blijde, blijde te zijn.

Avond aan avond kwam het gezelschap van Gods volk bij hem tezamen in welks midden hij dan onder zoete en blijde tranen getuigde van het wonder van de genade, aan hem, de onwaardigste van allen, bewezen. Onvergetelijke uren zijn hier gesleten in aangename gesprekken van de wegen des Heeren. Doordat de Heere. Zelf in het midden was werd de tijd menigmaal vergeten en was het soms nabij middernacht eer de laatste van de vrienden vertrok. Welk een wending van zijn toestand was ook gekomen. Had hij tevoren slapeloze nachten doorgebracht in angst en droefenis, nu bracht hij de nachten wel wakker door in het genot van de gemeenschap met zijn Goël en Lossen. Zijn zonden waren uitgewist. De oude mens van de zonde lag als dodelijk verwond. Het ongeloof was verdreven, de duivel gescholden en de aarde onder de voet. Zijn ziel was een gewaterde hof. Dagelijks mocht hij ondervinden de gevoelige tegenwoordigheid des Heeren. Enz. Enz.

IV. Theologisch student

Toen in de maand Juni van het jaar 1925 de Classis Leiden van de Gereformeerde Gemeenten vergaderde, verscheen Heikoop op deze bijeenkomst, ten einde zich te presenteren voor het predikambt.

Nadat de kandidaat zijn zaken had blootgelegd, werd hij met algemene instemming aanvaard. Nu bracht het onderzoek ook mede dat hij een korte proefpredicatie moest houden, ter toetsing van de hem geschonken ontsluiting in Gods Woord. Tot dat doel overhandigde de Praeses hem de Bijbel en verzocht Heikoop, zich enige tijd af te zonderen ter voorbereiding van hetgeen de vergadering van hem verlangde.

In de eenzaamheid gekomen, boog hij zijn knieën en legde de Alwetende voor, wat hem nu te doen stond. God opende hem Zijn getuigenis en bepaalde de man bij Job 19: 25 "Want ik weet: mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan." De Heere deed hem opmerken dat dit woord sprak van "De hoogste wetenschap." Ingevolge kwam hij tot de vinding van deze drie gedachten: 1e De grond van die wetenschap; 2e de noodzakelijkheid van die wetenschap; 3e de troost van die wetenschap.

Nu wilde hij het Hoofdstuk, Job 19, in zijn afzondering nalezen. De Bijbel welken hij bij zich had, was één in oude druk. Als gevolg van zijn gering onderwijs in zijn jeugd kon hij maar gebrekkig lezen in een Bijbel, met de Hollandse letter gedrukt. (Hiervan reppen wij reeds bij de vermelding van zijn aanvaarden van het ouderlingenambt). Tevergeefs trachtte hij Job 19 in de oude Bijbel te vinden.

Met de Bijbel onder de arm verscheen Heikoop weder in het midden van de vergadering en hem werd de gelegenheid geboden, zijn preekvoorstel te laten horen. de Bijbel deponeerde hij opengeslagen op de lessenaar.

Nu ontvouwde hij het hem in de eenzaamheid voorgekomen thema over de genoemden tekst tot grote voldoening van de afgevaardigden.

Over 's mans naaste bestemming moest worden beslist. Sommigen achtten Heikoop's gaven zo singulier, dat zij voorstelden, hem terstond tot de bediening des Woords toe te laten, zoals artikel 8 van de Dordtse Kerkenorde daarvoor de mogelijkheid open stelt. Anderen daarentegen gaven de voorkeur aan een voorafgaande schoolopleiding.

Onder deze beraadslaging maakte een van de predikanten, die kort bij het spreekgestoelte had plaats genomen de opmerking: "Broeders hebt gij wel gezien hoe Heikoop de Bijbel voor zich had"

Bij nadere kennisneming bleek dat Heikoop zijn preekvoorstel had uitgesproken, niet alleen zonder zijn teksthoofdstuk te hebben opgeslagen, maar bovendien had hij de Bijbel tijdens zijn toespraak ondersteboven voor hem gelegd.

Toen kwam het voorstel uit. de vergadering, de man zelf te vragen, welken van de twee Wegen hij verkoos. Maar bij gevolggeving hieraan kwam men ook tot geen besluit, aangezien de kandidaat de afgevaardigden antwoordde: "Mensen, hier ben ik. God heeft mij ingewonnen voor Zijn dienst. Gij doet maar met mij wat recht is in uwe ogen." Daarop besliste men, hem de gewonen weg van opleiding aan de theologische school te doen volgen.

Het eerste gevolg van het classisbesluit over Heikoop was, dat deze zijn groenten- en fruitzaak van de hand deed, teneinde zich geheel aan de studie te kunnen wijden. Wel bleef hij in de Haag wonen; eerst enkele maanden in de omgeving van de kerk van de Gereformeerde Gemeente, daarna in het huis naast de kerk, alwaar hij voorts zijn ganse studietijd door zijn verblijfplaats had. Dagelijks reisde hij van hier naar Rotterdam, teneinde de lessen aan de aldaar gevestigde theologische school te volgen.

Daarenboven genoot hij ook onderwijs van Ds. de Hengst van Leiden, zodat ook daarhenen de reis een, paar keer per week gelegen was.

Inmiddels bleef hij ouderling in de Gemeente te 's Gravenhage, dewelke, hoewel vacant, toch zeer wies, vooral ook in Heikoop's proponentstijd.

In die dagen leefde de Gemeente van 's Gravenhage nauw saam- gebonden door de band des gebeds en van de liefde. Geen twist of wanklank werd in dezelve gehoord. De geur, welke toenmaals van haar uitging, verspreidde zich ook naar buiten. De Leraars uit andere Gemeenten ontwaarden hier een geopende deur te ontvangen in de prediking des Woords. Er waren steeds lege vaten aanwezig, om gevuld te worden met de olie van de bediening door de Heiligen Geest. Het getuigenis ging uit van deze plaats, dat hier nog een volk samenkwam, in welks midden de Heere woonde.

De geestelijke welvaart dezer Gemeente kwam ook de jongen student ten goede. Men leefde in alle opzichten met Heikoop mede nu zulk een gewichtig keerpunt in zijn leven had plaats gegrepen. Hij werd gedragen op de vleugelen des gebeds, zowel in het verborgen, als in het openbaar. Vooral ook des Zondagsavonds vertoefde een groot gezelschap te zijnen huize. Onder de aanwezigen telde men wel twintig of nog meer van Gods volk, waarvan het merendeel nu is ontslapen. Het grootste was dan, dat de Heere zelf met Zijn gunstrijke tegenwoordigheid in het midden kwam en de plaats van samenzijn wel bewogen werd vanwege de inwoning des Geestes. Lange avonden waren daar kort door het levendig samenspreken van de gangen Gods.

De studie kostte Heikoop veel inspanning. Hem ontbrak elk voorbereidend, zelfs grotendeels van het gewoon lager onderwijs. Niet veel verder dan de eerste beginselen van lezen en schrijven, moest hem alles worden bijgebracht. Het was in deze tijd dan ook geen uitzondering, dat hij de gehelen nacht niet ter rust ging, maar, doorwerkte om zijn studie-arbeid te voltooien. Het was voor hem ook een verbazend grote overgang, die van de vrijen handel tot de schoolbank. Echter, de Heere ondersteunde hem kennelijk. Gaandeweg viel hem het studeren minder zwaar door de schrandtheid, waarmede hij werd bedeed. Ook heeft hij van deze tijd verteld, dat hij een zoodanig sterk geheugen ontving, zoals hij tevoren in zulk een mate nimmer bezat.

Menigvuldig en merkwaardig zijn ook de vele uitkomsten van de Goddelijke voorzienigheid, welke de Heere hem als zoveel blijken van zijn gunst in zijn studententijd deed ervaren.

Door het onderhoud van zijn betrekkelijk talrijk gezin en de vele onkosten, aan de studie verbonden, als namelijk het aanschaffen van leermiddelen, inzonderheid van boeken, was de som geld welke hij gebeurd had voor zijn groentezaak, ras verteerd. Ook was de norm van de toelage aan de theologische studenten van dien aard, dat deze verre van toereikend was tot Heikoop's levensonderhoud.

Zijn familie, noch vrienden klaagde hij zijn nood. Deze bracht bij de Heere, met Wien hij ook nimmer beschaamd uitkwam. Van de vele wonderlijke uitreddingen dezer dagen zullen wij enkele zeer kennelijke gevallen verhalen, teneinde te doen blijken, hoe destijds zijn levenswijze was.

Toen hij enige maanden student was, werd hem door een boekhandelaar een collectie boeken ter inzage gezonden. Deze boeken te kopen, was geen luxe. De meeste exemplaren had hij voor zijn studie dringend nodig. Echter de uitgave, hieraan verbonden f 104.-, kon hij zich in het geheel niet veroorloven. Reeds had hij tot zijn vrouw gezegd: "Wij zullen die boeken maar weer inpakken en terugzenden, die kan ik toch niet betalen," toen een bezoeker zijn studeerkamertje binnentrad en hem een bankbiljet van f 100.- ter hand stelde met deze bepaling: "Heikoop, dit moet gij nu

eens voor uzelf alleen besteden." de volgende morgen kwam een vriend namens één, die onbekend wenste te blijven, vier gulden bezorgen. En zie, de rekening van de boeken kon worden betaald en de student kreeg beschikking over het materiaal dat hem onmisbaar was.

Op een anderen tijd had hij eens dringend behoefte aan een paar schoenen. Het gehele bedrag dat hij voor dit doel kon besteden was de laatste rijksdaalder, welke hij in zijn beurs had. Hiervoor zou hij desnoods een paar gedragen schoenen kopen. etalage bevonden zich ook een paar, enigszins uit de mode, overigens van prima kwaliteit zijnde bottines, geprijsd voor f 2.50. Heikoop stapte de winkel binnen en paste deze schoenen. Ze zaten aan zijn voeten alsof ze aangemeten waren. Deze heeft hij drie en een half jaar eiken dag gedragen, zonder dat hij ze ook maar één keer 'behoefde te laten verzolen; zij bleven als nieuw. Zo werd ook hem letterlijk bevestigd, hetgeen Mozes in Deut. 29: 5 de kinderen Israëls betuigt, aangaande hun veertig jarig wandelen in de woestijn: "En uw schoen is niet verouderd aan uwen voet."

Ten einde van deze drie en een half jaar was Heikoop's situatie in zoverre gewijzigd, dat hij ruimschoots in staat was, een paar nieuwe schoenen aan te schaffen. Toen heeft hij die bottines, welke zich nog in een zeer goeden staat bevonden, aan een vriend geschonken, die dezelfde maat, van voeten had als hij. Opmerkelijk, toen deze man twee weken op de schoenen had gelopen, moest hij ze laten verzolen. Zo bleek, dat het niet hetzelfde was, wie de schoenen droeg!

Maar dat hij zich dusdanig op de Heere verliet, werd soms ook wel op de proef gesteld.

Eens kwam het zover, dat het laatste geld was verteerd. De allereerste noodzakelijke levensbehoeften kon zijn vrouw niet meer kopen. Nu zou hij nog gelogenstraf worden met zijn geloof, dat zijn brood hem zeker en zijn wateren gewis waren. Doch, hij legde zijn noden voor de Heere neder. Zou er die dag nog redding komen?

Daar bracht -de eerste postbestelling een kennisgeving voor het in ontvangst nemen van een aangetekende zending. Zie, daar naderde de uitkomst al!

Heikoop spoedde zich naar het postkantoor. Maar toen hij de hem overhandigden brief opende, kreeg hij een navordering van te weinig betaalde belasting onder zijn ogen, ten bedrage van f 28.-. Met loden schoenen keerde hij huiswaarts.

Zijn vrouw kwam hem in de gang al tegen met de vraag: "En man, hebt gij geld gekregen; dan kan ik eten kopen?"

"O mens! houd maar stil," was zijn benepen antwoord, terwijl hij haar de vordering toonde "dit is nog al meer schuld." (Hij moest namelijk ook een rekening van de waterleiding betalen, waarvan de aanbiddingstermijn deze dag afliep).

Ach, waar bleef nu de God van zijn betrouwen? Inwendig werd hij bespot: Gij zult met uw gezin nog tot de bitterste armoede vervallen!

Eilieve, de middagbestelling van de postrijen bezorgde wederom een kennisgeving voor het afhalen van een aangetekende zending.

"O man!" zei zijn vrouw, "dat is bepaald een bevel tot betaling van onze personele belasting, want die moet gij ook nog voldoen en daarmee bent ge ook al over tijd."

Met minder courage dan in het ochtenduur begaf zich Heikoop naar het postkantoor. Toen trof hij een biljet van honderd gulden aan. Intussen vielen deze regels in zijn hart:

En daar hij schuld met schuld vermeert

Zich tegen Hem durft stellen (Ps. 68: 11 berijmd)

Daar schold de Heere de aanklager van binnen, die in zijn aantijgingen de uiterlijke omstandigheden te baat had genomen om Heikoop's weg als een bespottelijkheid voor te stellen.

Bij zijn thuis komst weenden hij en' zijn huisgenoten van blijdschap wegens des Heeren uitreddende hand. Nu kon alle tegenwoordige schuld worden afgedaan en men hield over tot de nooddrift van het dagelijks leven.

Enige tijd later, toen Heikoop's beurs weer zo goed als ledig was, kwam op een avond een naar de wereld arm kind des Heeren zijn studeerkamertje binnen en zei: "Maarten, ik gevoel dat ik je deze twee kwartjes geven moet."

Deze echter weigerde dat geld te aanvaarden; met het oog op 's mans eigen zorgen. In ongekunstelde bewoording verzekerde de eenvoudige bezoeker hem, dat hij van 's Heeren wege die halve gulden moest brengen; dat was zo in zijn hart gekomen. Hij deponeerde de twee kwartjes op Heikoop's schrijftafel en ging henen. Deze stak ze in zijn vestzak om ze te vergeten tot twee dagen nadien.

Toen zei zijn vrouw in de loop van de morgen: "Als ik nu maar vijftig cents had, dan kon ik een pond spek, wat aardappelen en sla kopen voor hedenmiddag; wij hebben niets meer in huis." Daar schoot hem te binnen, dat hij die twee kwartjes nog bij zich droeg, welke die armen man had gebracht. Met deze kon hij zijn vrouw in de gelegenheid stellen, haar inkoppen te doen,

Terwijl men in het middaguur het eenvoudige maal nuttigde, klopte een man aan het venster, die de huisvader even een enveloppe met inhoud overhandigde en terstond weer doorging. Zo redde de Heere keer op keer.

Ja, wonderlijke dingen geschieden in Heikoop's woning. Op de leiding van de elektrische stroom stond een muntmeter, waar periodiek een gulden ingeworpen moest worden. Verschillende malen kwam het voor, dat, terwijl het huis gevuld was met het gezelschap van de vromen, men niet meer beschikte over het geldstuk, benodigd voor de muntmeter, tot doorlopen van de stroom. Met bezorgdheid nam één van de huisgenoten hiervan dan wel notitie en vreesde dat men met het grote aantal bezoekers, zo nog 'in het duister zou komen te zitten. Maar neen, het licht bleef branden; men wist niet hoe, zodat men geen kommer behoefde te hebben, dat het gezelschap werd verstoord.

Eens op een morgen, dat de zorgen nijpend waren en de nood hoog gestegen, mocht Heikoop zijn benarde omstandigheden kwijt raken door middel van des Heeren toezegging uit Jes. 33: 16 "Zijn brood wordt hem gegeven; zijn wateren zijn gewis." Nog dezelfde dag werd een brief bezorgd, waarin behalve een bedrag anders dan juist, dit zelfde Schriftwoord stond te lezen.

Toch ook sloot deze weg des Heeren met hem niet uit, dat hij wel mocht handelen in de zin van. Hand. 20: 35 "Het is zaliger te geven dan te ontvangen."

Hij ontving eens van iemand honderd gulden, terwijl hij deze niet terstond van node had tot zijn nooddrift. Aanvankelijk reserveerde hij dit bedrag voor aankoop van een rijwiel, waarbij hij overwoog hoeveel te gemakkelijker hij dan zijn in de stad nog al verspreid wonende familie en vrienden kon bezoeken.

Kort daarna kwam een behoeftig kind des Heeren bij hem binnen, dat er heel mee tussen zat, hoe een doktersrekening van f 65.- te betalen. Hij achtte het geen bezwaar, zulks aan Heikoop te openbaren. De man wist wel, hoe deze ook uit de hand des Heeren leefde. Hij, kwam niet bij hem klagen opdat deze zijn nood zou lenigen. Daartoe ontbraken hem toch de middelen.

En, Heikoop's studeerkamertje had een eigenaardige overeenkomst met de spelonk van Adullam, toen deze Davids verblijfplaats uitmaakte en waaromtrent wij lezen in 1 Sam. 22: 2, dat tot hem vergaderde alle man, die benauwd was, en alle man, die een schuldeiser had, en alle man, wiens ziel bitterlijk bedroefd was.

O, nu begrijp ik, waarvoor ik dat geld ontving, zo overlegde de student in zijn hart, terwijl hij zijn bezoeker, aanhoorde. Dat is nu niet voor mij, maar voor het arme volk van God bestemd. Eer de man heenging telde hij hem het bedrag, benodigd tot vol-doening van de doktersrekening voor, zeggende: "Hier vriend, dan zijt gij ook weer gered."

De man keek, alsof hij water zag branden! Waar haalde Heikoop al dat geld vandaan? Nu begon hij zich zeer te verontschuldigen, dat hij geenszins zijn toestand had blootgelegd met de bedoeling om van hem geholpen te worden. Kon 'hij vermoeden dat. Heikoop zoveel contanten bij zich had, voorzeker, hij zou hebben gezwegen over zijn zorgen. "Omdat ik dit van u weet," zo stelde deze hem gerust "heb ik u dit bedrag nu ook ter hand gesteld."

Nog een paar dergelijke ontmoetingen met behoeftige kinderen Gods gaven aanleiding dat het resterende geld ook spoedig daarna zijn bestemming kreeg. Het voornemen, een nieuwe fiets voor zichzelf te kopen, had hij inmiddels laten varen.

Nu stelde Heikoop zich niet op het enge standpunt, dat hij er eerst van overtuigd moest zijn, dat het bekeerde mensen waren, aan welke hij weldeed. Het Apostolisch vermaan in Gal. 6: 10 "Zodan, terwijl wij tijd hebben, laat ons goed doen aan allen," nam hij wel zo ruim op, dat wekelijks ook een zeker bedrag werd gereserveerd voor de originele bedelaars van de straat en de luitjes die een kleine negotie dreven.

Deze categorie van mensen kwam altoos gaarne aan Heikoop's deur kloppen, waar hij ook immer maar heeft gewoond. Nooit kon hij het over zijn hart krijgen, een bedelaar met lege handen van zijn deur te sturen.

Soms maakte hij het naar het oordeel van zijn huisgenoten veel te bont met al die "schooiers" aan de deur. Dit verwijt trof hem meestal, wanneer hij zo rijkelijk met de vele verzoeken dezer soort van lieden werd overladen, dat hij er wel een beetje verlegen mee e werd.

Nu was het niet alleen zijn aangeboren zin tot milddadigheid, welke hem zo deed handelen. Neen, ook de nietige gedachten, welke hij meest van zichzelf had, deed hem in die bedelaars- veelal zijn eigen beeld opmerken. Ook achtte hij zich als mens niet boven hen verheven. Wat hij boven hen had, was geen vrucht van eigen akker. O, had God hem niet bewaard, dan liep ook hij zeker als een na te wijzen mens langs de straten! Uit oorzaak hiervan kon hij de arme lieden aan zijn deur nooit hard vallen.

Merkwaardige lering deed hij soms wel op door de ontmoetingen met de bedelaars.

Zoo gebeurde het op een Maandagmorgen dat de eerste "koopman" al véór acht uur aanbelde. Heikoop zelf opende de deur. Op de vraag of mijnheer nog wat nodig had, maakte deze de opmerking, dat de man al vroeg op de dag zijn waar kwam aanbieden. "Ja mijnheer," zo lichtte nu de arme man toe "ik moet vlug al mijn klanten langs, want ik moet nog deze dag vier gulden huishuur betalen."

Op deze mededeling tastte Heikoop in zijn beurs en stelde de bedelaar een rijksdaalder ter hand. De bedelaar ontstelde van deze grote gift en keek zijn weldoener onderzoekend aan. Hij bedankte mijnheer op bedeesde toon, tikte aan zijn pet en vervolgde zijn weg. Maar enkele meters verder bleef de man weer stilstaan.

Heikoop, die achter het raam van zijn huisdeur zich stond te verkneuteren, bespiedde het verdere doen van de bedelaar. Eerst stond hij de zo-even ontvangen rijksdaalder geruime tijd te bekijken. Daarna liet hij het muntstuk op de straatstenen vallen en

beurde het schielijk weer op. Daaruit begreep Heikoop dat de bedelaar onderzocht of hetgeen hij ontvangen had, wel echt was.

Terwijl hij dit schouwspel gade sloeg, merkte hij in hetzelfde eer reeks van afbeeldingen van het geestelijke leven op. Van die bedelaar was veel te keren.

Eerstens, een hem drukkende schuld deed hem niet lui of traag zijn. Al vroeg maakte hij zich op ter verkrijging van de middelen om zijn schuld te betalen. Zulks deed hem denken aan de belofte voor een waargemaakt zondaar. die in zijn bedelaarsgestalte met allen ernst smeekt, mede uit kracht van zijn hem drukkende schuld: "En die Mij vroeg zoeken zullen Mij vinden." (Spr. 8: 17).

Ten tweede, hij vervoegde zich aan een plaats, waar hij geen enkel recht tot leniging van zijn nood kon laten gelden. Zo ook, merkte hij op, naderde de boetvaardige zondaar tot de troon van de genade.

Ten derde, de door de bedelaar ontvangen weldaad overtrof dermate zijn verwachtingen, dat hij voor het aangezicht van zijn weldoener verslagen werd. Dat overkomt ook de begenadigden zondaar voor het aangezicht Gods. Het meevallen in zijn ontmoeting van de Heere, doet hem in verwondering en aanbidding voor Diens aangezicht neerbuigen. Ten vierde, daarna bleef de bedelaar bij de ontvangen weldaad stilstaan, om haar van alle kanten te bezien wegens deszelfs grootheid en waarde. Zo ook doet een van God beweldadigd, in zichzelf alles verbeurd hebbend zondaar, wanneer de Heere Zijne goedgunstigheid over hem uitgiet. Deze kan de verkregen weldaad, ontvangen uit Gods schuldvergevende liefde niet op. Die gaat hij ook van alle kanten bezien, waardoor deze hoe langer hoe groter wordt en met David doet aanheffen in Ps. 103: 2 "Loof de Heere, mijne ziel, en vergeet gene van Zijne weldaden." Tenslotte, door de grote waarde, van de ontvangen gift, kwam de bedelaar er toe, te onderzoeken of deze wel echt was. Eveneens wordt het geschenk van de genade Gods, aan de grootste van de zondaren, (zoals elke ontdekte ziel zich voor Zijn aangezicht leert kennen) zo uitnemend groot, dat bij inkering tot zichzelf hij de genadeweldaad gaat beproeven of deze wel echt en waar is. Zulks niet uit ongeloofoverwegingen, doch met het oog op eigen onwaardigheid.

Wel, die morgen had de student al aangenaam onderwijs genoten, eer hij ter school kwam. Toen Heikoop enige jaren later, predikant zijnde, eens door de straten van 's Gravenhage liep, stapte een man, schamel gekleed, op hem af. Dat was de bewuste bedelaar, door wien hij zoveel onderwijs kreeg. "Dominee, mag ik u de hand nog eens drukken en u nog eens vriendelijk bedanken voordien rijksdaalder welke ik van u kreeg voor mijn huishuur;" zo luidde des mans woorden bij zijn groeten. Dus bleek dat hij zijn weldoener en diens gift niet ras nog vergeten was ook.

In de zomer van 1926 deed zich, eer Heikoop op een morgen zich naar Rotterdam tot de school zou begeven ook een opmerkelijk voorval op. Juist was het vijfde kind in zijn gezin geboren. Mede door de huiselijke omstandigheden had zijn drie en een half jarig dochtertje vroeg in de morgen kans gezien, de buitendeur uit te snappen.

Op een gegeven moment miste men Mientje. Maar hoe men naar haar. Zocht, aan haar riep, alles was tevergeefs. Taal noch teken vernam men van het kind. Daar viel het op, dat de deur naar de straat open stond. Doch ook buitenshuis zocht men vruchteloos. O, als zij nu maar niet in het water van de Buitensingel, vlak voor het huis, was terecht gekomen en verdronken!

Heikoop deed aangifte van zijn vermiste kind op de dichtstbijzijnde politiepost. O, welk een angstig geval! Ondertussen werd het tijd voor de Vader om naar Rotterdam te vertrekken. Echter in zulk een omstandigheid kon hij toch niet van huis! Hoe zou hij op school ook aandacht kunnen schenken aan zijn, werk?

Maar wat gebeurde? Daar kwam de Heere in zijn ziel over uit Psalm 62: 4.

*Doch gij, mijn ziel, het ga zo 't wil,
Stel u gerust, zwijg Gode stil;
Ik wacht op Hem, Zijn hulp zal blijken.
Hij is mijn rots, mijn heil in nood,
Mijn hoog vertrek, Zijn macht is groot;
Ik zal noch wank'len, noch bezwijken.*

Toen stapte hij, met zijn boekentas reeds onder de arm naar het ledikant van zijn vrouw en zei: "Vrouw; ik ga henen naar Rotterdam; maak je niet bezorgd over de kleine meid; die komt terecht vandaag. De Heere geeft mij zijn dadelijke hulp te geloven."

Gerust gesteld door de inspraak des Heeren, begaf hij zich naar school, waar hij tijdens de lessen het geval van de morgen zelfs geheel vergat. Eerst toen hij 's avonds op de terugreis al kort bij zijn woning was genaderd, schoot hem te binnen dat in de morgenstond Mientje werd vermist.

Thuisgekomen, trof hij zijn kind gezond en wel aan. In de loop van de dag had een bakker uit de Haag Mientje in gezelschap van een buurjongetje, heel in de Scheveningse duinen gevonden. Daar waren ze al spelende heen gekuierd. De man had de kindertjes naar het politiebureau gebracht aangezien zij door hun prille jeugd nog niet in staat waren, hem aan te duiden waar zij woonden. Een politieagent op zijn beurt bracht de jeugdige wandelaars weer terug tot hun ouders. En zo was het woord uit Psalm 62 bevestigd geworden.

Ook bewaarde de Heere Heikoop, om met al de wonderen van de Goddelijke voorzienigheid niet te gaan doorvloeien.

Geruime tijd nu had de Heere hem en zijn gezin op wonderlijke wijze onderhouden. Op een dag in de helft van de maand, zei hij tot zijn vrouw: "Ik ben van plan, voor dat maandgeld van de school te bedanken." (Hiermede bedoelde hij de maandelijks uitkering van een zeker bedrag, aan de studenten van de theologische school toegekend. Dat geld was afkomstig van de gezamenlijke opbrengsten van de collecten in al de Gemeenten des Lands, gewoonlijk een enkele maal per jaar gehouden, tot ondersteuning van de studenten. Door een synodaal benoemde commissie werd het beheer dezer gelden geregeld. Een van de predikanten tot deze commissie behorende, zond de studenten hun salaris eens per maand toe.) Als motief tot dit besluit gaf hij te kennen: "De Heere weet dat ik nu Zijn knecht ben en onderhoudt mij op zulk een dierbare wijze, dat ik het menselijk gedoe van dat studententraktement maar op zijde zet."

Niet aanstonds vatte hij de pen op om de predikant, die het financieel belang van de studenten behartigde, in kennis te stellen van zijn, nu bij hemzelf vastgesteld besluit.

Maar wat geschiedde? Nu werden als 't ware alle wegen, waardoor hij zo menigmaal wonderlijk was onderhouden, afgesloten. Niemand stelde hem meer wat ter hand. Er kwamen geen brieven met inhoud van geld meer en ook de giften in natura stonden stil.

Het liep naar het einde van de maand en Heikoop zag zich al weer bittere armoede voor ogen zweven. Reeds had men enkele dagen wegens gebrek aan contanten uiterst sober geleefd, toen de Vader op een morgen zijn vrouw in 't geheel geen huishoudgeld meer kon geven. Vóór zijn vertrek naar de school zei hij tot haar: "Ik kan geen retour naar Rotterdam meer kopen; ik heb net nog geld voor een enkele reis daarheen. Terug moet ik maar komen lopen, dus reken er op, dat ik heel laat thuis kom."

Die dag bracht Heikoop op school door, letterlijk zonder één cent op zak. Doch dit was en bleef strikt geheim voor de andere aanwezigen.

Na afloop van de lessen, terwijl men zich in de garderobe gereed maakte voor vertrek en Heikoop nu niet wist, hoe hij thuis moest komen, stelde hem zijn medestudent tot overmaat van ramp nog voor: "Wacht even, ik ga vanavond op reis en moet ook naar het station, dan stappen wij samen op."

Maar op diens gezelschap was Heikoop deze keer gans niet gesteld, want dan moest hij in zijn armoede openbaar komen, dat hij geen cent meer in zijn beurs had, derhalve geen reisbiljet van Rotterdam naar de Haag kon kopen. Toch liet hij zich niet kennen en stapte in gezelschap van zijn studiegenoot naar het station.

O, nu kon hij de dans niet meer ontspringen! Hoe zee dat aflopen? Reeds stond hij met zijn medestudent in de stationshal, toen deze een enveloppe uit zijn boekentas te voorschijn haalde en zei: "O ja, Heikoop, dat is waar ook, ik moet u deze brief nog geven namens onzen penningmeester. die heb ik gisteren gesproken. Hij zei dat hier uw maandgeld in zit en verzocht mij, u dit te overhandigen, dan kon hij de moeite sparen, het u aangetekend over de post te zenden. Mij heeft hij ook uitbetaald, al was het nog enkele dagen te vroeg. Dit heb ik toch de helen dag vergeten!"

Heikoop, die op dit moment, bij manier van spreken, als door de grond zakte, opende de brief en kon het nodige reisbiljet kopen.

Terwijl hij op zijn terugreis nadacht over dit wonderlijk bestier van Gods voorzienigheid, kreeg hij des Heeren doel hiermede in het oog. Namelijk, om hem van zijn dwaas besluit te doen wederkeren, dat maandgeld niet meer te willen aanvaarden, als afkomstig uit een te menselijke instelling. Daarbij kreeg hij op te merken, dat God wel saueren was om hem door extra-ordinaire wegen te onderhouden, maar dat hij deze, als mens van gelijke beweging als elk ander, niet voor stelregel mocht aannemen en daarmede de gewone, eerlijke middelen verwerpen. Aan het gewone bleef hij, gelijk ieder mens, gebonden. Ten einde hem dit te leren en mitsdien voor geestelijke hovaardij te bewaren, had de Heere voor, een tijd de toevoer tot zijn nooddrift door bijzondere middelen stopgezet en door dit gewone middel nu zo kennelijk uitkomst geschonken.

Toen de tijd daar was, dat Heikoop voor de eerste maal te midden van de Gemeente in de, prediking des Woords zou voorgaan, behoefde hij nu ook een ambtsgewaad; in dit geval de originele geklede jas. Een week vóór zijn eerste optreden als proponent ontbrak hem dit echter nog. Eén zijner mede-ouderlingen zei, dat, als hij niet anders had, hij dan maar in zijn colbertkostuum de kansel moest betreden. Maar dat vond hij toch niets. Echter het totale bedrag, dat hij voor het aanschaffen van zijn ambtskleding ter beschikking had, was de som van vijftig gulden.

Toch begaf hij zich met dit geld, op pad. Vele winkels, ook waar men gedragen kleding verkocht, ging hij af, maar nergens kon hij slagen. En ja, een aangemeten kostuum kostte in die tijd wel 150 gulden. Daaraan kon hij heel niet beginnen. Evenmin kon dat op tijd nog gereed komen.

Doordat hij in de winkels met gedragen kleding niet kon klaar komen, waagde hij het toch, één van de voorname kledingmagazijnen van de Haag binnen te treden en te informeren, of men ook een gekleed kostuum voor hem te koop had. Evenwel, dat verkocht men niet anders dan vooraf besteld en aangemeten. Als confectiekleding kwam zo'n pak niet voor.

Toen de winkelbediende hem deze inlichting had verstrekt, zei hij: "Maar wacht u even mijnheer; misschien kunnen wij u toch helpen." Even verwijderde hij zich. Enkele ogenblikken later kwam de bediende in gezelschap van de chef van de zaak

terug met een gekleed kostuum bij zich. Uit het gesprek tussen die beide bleek Heikoop, dat het te voorschijn gehaalde pak enige maanden geleden was vervaardigd voor een heer, die op stuk van zake had geweigerd, het te accepteren, omdat het niet naar zijn zin was. Het werd de tegenwoordige klant eens aangetrokken. Maar deze huiverde daar wel een beetje van. Niet, omdat het pak hem niet aanstond. De stof was van prima kwaliteit. Ook zat het hem aan zijn lijf of het hem, in plaats die heer was aangemeten. Maar de prijs! Misschien werd hem zo wel 120 of 130 gulden gevraagd en die bezat hij niet.

"En mijnheer, hoe vindt u het pak?" vroeg de chef op zakelijke toon.

"Ja het pak is best, maar hoeveel kost dat?" sprak de klant.

"Nu mijnheer," was het uitsluitsel van de winkelchef "wij hebben al zolang tegen dat kostuum aangekeken, neemt u het maar mee voor vijftig gulden."

Op deze wijze kwam Heikoop op tijd aan zijn eerste ambtsgewaad. Hoe mocht hij ook hierin de hand des Heeren opmerken.

Toen na verloop van tijd dit eerste pak was versleten, werd een enveloppe met geld, juist voldoende om weder een nieuw kostuum aan te schaffen, in zijn brievenbus gevonden. En zulks herhaalde zich zo dikwijls als hij nieuwe kleding nodig had, tot aan de tijd dat hij predikant werd.

Uit het bovenstaande moge blijken, hoe liefelijk de Heere Heikoop's levenslot onderhield, om hem daardoor tevens vele oefeningen in het geestelijke leven te doen geworden. Naast de schoolopleiding ontving hij veel ervaringen om mede hem toe te rusten tot zijn aanstaande dienst in Gods Kerk. Hierdoor had hij later ook de beschikking over een breed terrein van bevinding en mocht profijtelijk werkzaam zijn in des Heeren wijngaard. Bij al zijn ervaringen versierde de genade Gods hem met blijvende eenvoud, kleinheid en armoede in zichzelf.

Toen hij op latere leeftijd predikant en financieel beter gesitueerd was, sprak hij nog dikwijls van de kostelijke herinneringen uit zijn studietijd en besloot dan wel met tranen in de ogen: "Dat waren toch mijn slechtste dagen niet,"

Eer wij er toe overgaan, Heikoop's studentenleven nog van een andere zijde te bezien, maken we melding van twee sterfgevallen, welke hij in deze tijd, zeer kort na elkander onder zijn familie in de Haag meemaakte, met een merkwaardige ontmoeting voor hem zelf.

Van zijn neef *Gerrit Jan van Driel* stierf in het eerste jaar dat Heikoop op de Buitensingel woonde, diens zevenjarig zoontje Johan. Op dit kind kreeg Heikoop tijdens de ernstige ziekte een bijzondere betrekking en mocht met hetzelfde werkzaam zijn aan de troon van de genade. Het kind stierf en hij kreeg te geloven, dat het was ingegaan in de gewesten van eeuwige zaligheid.

Tijdens zijn condoleantiebezoek aan het sterfhuis bekrachtigde de Heere zijn hope voor het overleden kind, hetwelk gepaard ging met een aangrijpende gewaarwording. De Heilige Geest daalde in zijn ziel af met deze regels uit Psalm 49:

*De dood maait ook dier kind'ren leven af;
Zij volgen hen, als schapen, naar het graf;
En in de dag, de groten dag des HEEREN,
Zal over hen d' oprechte triomferen.*

De toepassing van de twee laatste regels had betrekking op het overleden kind. Dat deelde nu naar de ziel in volkomen zaligheid voor de troon des Heeren, terwijl het ontzielde lijf straks in de aarde zou rusten tot het aanbreken van de jongsten dag, wan-

neer de Zone Gods zal verschijnen op de wolken des hemels om alle geslachten van de mensenkinderen te oordelen. Bij het geklank van de laatste bazuin zou ook h4 lichaam van dit kind in onverderfelijke heerlijkheid worden opgewekt en met alle de gezaligden, naar ziel en lichaam beide, delen in de eeuwige overwinning van Christus, gelijk het ook heet in Zondag 19 van de Heidelbergse Catechismus: "Die alle Zijne en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal."

Terwijl hij het zalig lot van het jongske aldus mocht omhelzen, werd hij met de beduiding van de eerste twee regels gewezen op het tweejarig dochttertje des huizes, dat vóór hem op de vloer zat te spelen. Hij kreeg te zien dat ook dit kind, ofschoon het nu nog gezond en wel zich met haar speelgoed vermaakte, spoedig door de dood zou worden afgemaaid.

Dit ging gepaard met een diepen indruk van Gods vrijmachtig welbehagen in Zijn predestinatie, waardoor Hij de éne mens heeft verkoren, de andere verworpen. Hiermede werd hij gewezen op de onuitsprekelijke tegenstelling van het hiernamaalse dezer twee kinderen.

Deze ontmoeting bleef de ouders van dit kroost geheim, totdat Heikoop, twee weken nadien, onder grote aandoening des gemoeds van deze sprak, toen men stond geschaard rond het graf van dit tweejarig dochttertje, Aaltje.

* * *

Wij zeiden, Heikoop's studietijd ook van een anderen kant nog te beschouwen.

Grote ijver legde hij in zijn studie aan de dag. Zagen zijn docenten zich aanvankelijk voor een moeilijke taak geplaatst, de weinig ontwikkelden man de nodige wetenschap bij te brengen, weldra werd hun deze lichter door de grote mate van vatbaarheid, waarmede hun, leerling werd bedeed. Van zijn kant genomen, was de voorbereiding tot het predikambt 's mans opstaan en neerliggen. Het was niet gebleven bij zijn vorige wederstrevende houding, toen hij allerhande bezwaren opperde tegen het aanvaarden van zijn roeping. Neen, de Heere had hem ingewonnen voor het werk, waartoe hij was verordineerd. Tot zijn studiewerk werd hij mede aangedreven door deze hebbelijkheid: "Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten."

Ook de onderlinge band van liefde en eenheid, welke bestond onder Gods volk om hem henen, veraangenaamde in hoge mate zijn studietijd. Dagelijks mocht hem de belangstelling van de oprechte vromen blijken.

Zo verstreek zijn eerste studiejaar en de dag naderde, op welke Heikoop ter Classisvergadering proponentsexamen zoude afleggen, ten einde nu ook in de Gemeenten het Woord des Heeren te mogen spreken. Terugziende op de resultaten van het nu achter hem liggende studiejaar, twijfelde hij niet, of met goed gevolg zou hij het examen afleggen. De Heere had ook in alle opzichten kennelijk getoond, met hem te zijn. Vol moed begaf hij zich op de bepaalden dag naar de vergadering.

Maar ach, hoe bitter teleurgesteld kwam hij met zijn hoog gespannen verwachting uit! De Heere sloot alles voor hem toe. Tijdens het onderzoek van het resultaat van de hem bijgebrachte kennis bleef hij de meeste antwoorden schuldig. Bij het dogmatisch onderzoek kon hij door zijn verstrooiing de eenvoudigste catechisatievragen bijna niet beantwoorden. Dat was ook een teleurstelling voor de vergadering.

Eer hij zijn preekvoorstel zou laten horen, sprak een bejaarde onder de aanwezige predikanten tot hem: "Kom, jongen, laten wij vooraf nog eens zuchten om des Heeren bijstand; Hij mocht Zijn aangezicht tot U wenden."

Met ootmoed en aandrang smeekte de grijze Leraar des Heeren hulp aan de student af.

Echter voor Heikoop bleef deze dag van kracht Openb. 3: 7b "En Hij sluit en niemand opent." Ook van zijn proefpreek. kwam niets terecht.

In comité besloot nu de vergadering de zaak van student Heikoop aan te houden tot de volgende Classisbijeenkomst en hem tot die tijd het onderwijs aan de theologische school op de zelfde voet te doen vervolgen. Die oude predikant zei: "Als wij de man zo uitzenden om te gaan prediken, wordt hij een martelaar, in plaats van een leraar." Onder een vloed van aanvechting en bespottung inwendig, keerde Heikoop huiswaarts. O, nu kwam hij met zijn roeping tot het predikambt op de zeef des Satans! Zulks voerde hem tot aan het wanhopige toe. Gelijk hij nu met deze zaak bedrogen was uitgekomen, zo ook was heel zijn bekering inbeelding en bedrog! Nu reeds was hij beschaamd en verward geworden voor het aangezicht van Gods knechten. Die ene, godzalige oude man had nog zo voor hem staan zuchten. Echter, die was geen hartenkenner. God had die Leraar uit oorzaak van hem ook niet verhoord. Zou hij straks ook nog als een huichelaar voor het aangezicht des Allerhoogsten verstommen? Had hij maar nimmer gesproken van een roeping tot het predikambt! Hij had het wel bij het rechte einde, toen hij voorheen zijn bezwaren hiertegen opperde. Had hij zich daaraan maar gehouden! Nu liep hij als de grootste dwaas, die er bestond, over de aarde. Ook hing hem en zijn gezin, als gevolg van zijn dwaasheid, het lot van de bitterste armoede boven het hoofd. Zijn groentezaak was hij kwijt. Het geld daarvan opgeteerd en vermogen om een nieuwe zaak te kopen, bezat hij niet. Was hij maar toch nooit de handel uitgegaan!

Deze en nog vele dergelijke aantijgingen meer, maakten hem de wereld te eng.

Bij zijn thuiskomst was zijn woning gevuld met zijne vrienden, die de uitslag van deze dag zaten af te wachten. Het merendeel van hen twijfelde er niet aan of Heikoop zou, als bekroning op zijn slagen voor het proponentsexamen, de aanstaanden Rustdag in hun midden voorgaan in de prediking des Woords. Echter, de student kon zijn vrienden slechts in kennis stellen van de teleurstellende tijding, dat hij onverrichter zake was wedergekeerd.

Het gezelschap zijner vrienden, hoe overigens ook gewaardeerd, was hem thans bezwaarlijk. Hij had nu meer behoefte aan de eenzaamheid. Alleen de Heere zou hem uit zijn benepen toestand kunnen redden. Daartoe schoot alle mensenhulp, ook zelfs die van de voornaamste vriend, te kort. Zijne vrienden, die zulks zonder meer begrepen, gingen dan ook henen. Wel zou spoedig blijken, dat er onder hen waren, die Heikoop's zaak op hun ziel gebonden kregen en met hem werkzaam mochten zijn, gelijk eens Aäron en Aaron Mozes' armen ondersteunden.

Terwijl Heikoop 's nachts met het verloop van de nu achterliggende dag doende was, schoot de Heere toe en bevrijdde zijn ziel uit de strik, waarin hij door Satans aanvechtigen geraakt was. Hij opende hem zijn Getuigenis en ondersteunde hem met de woorden uit 2 Tim. 4: 16 en 17 "In mijne eerste verantwoording niemand bij mij geweest, maar zij hebben mij allen verlaten. Maar de Heere heeft mij bijgestaan en heeft mij bekrachtigd; opdat men door mij ten volle zou verzekerd zijn van de prediking, en alle heidenen dezelve zouden horen. En ik ben uit de muil des Zeeuws verlost."

Hiermede toonde de Heere hem, dat zijn pijnlijke ervaring van de vorige dag niet buiten de bevinding van de Bijbelheiligen lag. Ook liet Hij hem Zijn oogmerk zien, van Zijn zwijgen en toesluiten in en over hem op de Classisvergadering, waardoor hij zich van allen en alles verlaten gevoelde. Hoe zeer had hij gesteund op zijn ervaring van het laatste jaar en op de door hem vergaderde wetenschap in die tijd. Tot zijn nut leerde de Heere hem nu verstaan, dat, als Hij deze, overigens nuttige, zelfs

noodzakelijke middelen tot de predikdienst toesloot, hij dan nergens zou kunnen bij en in komen.

In het licht van dit onderwijs kreeg hij achteraf op te merken, dat hij minder stijl-diep afhankelijk, dan moedig naar de Classis- vergadering was getogen.

Uit het overige van Paulus' persoonlijke mededeling inzake de door hem ervaren bijstand des Heeren, de volle verzekering zijner prediking en de hem geschonken verlossing, mocht hij moed scheppen, dat de Heere te zijner tijd, ondanks al de aanvechtingen, welken over hem waren losgebarsten, ook zijne roeping tot de predikdienst te midden Zijner Kerk zou bevestigen. Al had de Heere hem de opening des Woords om wijze redenen onthouden, daarmede had Hij hem niet verlaten.

De volgende morgen te zeven uur stond al één van de vrienden, een bejaard, geoefend Christen, bij hem op de vloer. In zijn studeerkamertje begroette hij hem. Met zijn rechterhand hield de man Heikoop's hand vast; de andere legde hij op diens schouder en zei tot hem: "Ik heb deze nacht worstelingen Godes gehad: Zijt kloek, mijn zoon; geef de moed niet verloren! Het ganse volk van Dan tot Berseba zal bekennen, dat God u gezonden heeft."

Die dag volgden meerderen, die Heikoop kwamen meedelen, dat zij veel opening in het gebed hadden ontvangen met zijn bange toestand. Deze mocht van zijn kant de vrienden, tot hun blijdschap verhalen, hoe de Heere de eerste was geweest, Die hem bemoedigd en onderwezen had, Zijn beproeving werd aanleiding, dat de onderlinge band van liefde en gemeenschap nog hechter werd. In ruime mate wrocht de Heilige Geest onder dit valk de beoefening van Gal. 6: 2 "Draagt elkanders lasten, en vervult also de wet van Christus." Het getuigenis des Geestes in het hart van Heikoop, zowel als dat in het hart van Gods gunstgenoten, welken met hem meeleeften, betreffende de bevestiging van zijn roeping tot de dienst des Woords, zou de Heere eerlang ook vervullen.

Omtrent deze tijd ontviel Heikoop door de dood zijn Docent, Ds. W. de Hengst van Leiden. In deze man, begaafd met een zeer schrandere verstand, zag hij een uitnemend Homileet (predikkundige) en een nauwkeurig Exegeet (Schriftverklaarder) verenigd. Door het verscheiden van deze Leermeester aan het einde van Heikoop's eerste studiejaar, genoot hij slechts over een vierde gedeelte van zijn studietijd diens onderwijs. Toch sprak hij later als predikant met ingewijden op zijn studeerkamer nog menigmaal van het grote nut, dat hij nu nog trok uit de leerrijke voorlichtingen van Ds. de Hengst.

Diens onderwijs had hem op het spoor gebracht tot vinding van de climax in zijn teksthoofdstuk, alsmede tot het aanbrengen en bewaren van eenheid in de predicatie. Nimmer verviel hij tot onderschatting van het middellijk onderwijs. Hetgeen hem door de voortreffelijke wetenschap van deze man (die zelf destijds een academische vorming had genoten) was bijgebracht, beschouwde hij dan ook niet als een hinderpaal voor de praktijk van de prediking.

Integendeel, het was zijn overtuiging, dat het gepaste gebruik van de theologische wetenschap er juist toe leidde, dat de prediking eenvoudig bleef en dat het contact tussen spreker en hoorder middellijk verhoogd werd, ook ten aanzien van het bevindelijke leven. In dit verband sprak hij altoos waarderend van de lessen van Ds. de Hengst.

Anderzijds aanschouwde Heikoop in zijn Docent ook het bewijs, dat de mens niet alle vergaderde wetenschap betreffende God en Zijn Woord, niet in staat is, zich in het leven des Geestes te verplaatsen. Zijn leraar was meest duister gesteld ten opzichte

van zijn genadestaat. Deze donkerheid deed hem de prediking des Woords de laatsten tijd zijns levens zeer bezwaarlijk waarnemen. Nee, het was Heikoop geen geheim dat menigeen schouderophalend stond tegenover Ds. de Hengst, of de man wel genade kende.

Enkele weken vóór zijn dood werd hij dermate ongesteld, dat hij niet meer in staat was, zijn leerlingen te onderwijzen. Toen Heikoop op een morgen tot dit einde tevergeefs zich aan zijn woning vervoegde, vernam hij behalve van Dominee's krankheid ook diens bange zielestrijd. De student verzocht nu, toegelaten te warden tot het ziekbed. Daar trof hij zijn Leermeester aan, benauwd naar lichaam en geest beide.

"O Heikoop!" sprak de overstelpte man "noem mij eens op, wat het allerkleinste kenmerk van genade is; dat kan ik niet meer onderscheiden, veel minder nog bezien, dat ik het deelachtig ben. Ik kan zo niet sterven en God ontmoeten. Heel mijn predikdienst zal nog tegen mij getuigen." De andere zei: "Dominee, ik bemerk dat u in uiterste nood verkeert; wij moesten samen het aangezicht des Heeren zoeken." Hiermede stemde de predikant terstond in.

Nu boog de student zijn knieën vóór het leger van zijn Leermeester en kreeg bijzondere opening in het gebed, dat een worsteling werd aan de troon van de genade. Hij riep daarin de God van Beth-El aan, zeggende: "O Heere! zijt Gij hem in zijn leven aait verschenen als de God van Beth-El, verschijn dan nu ook aan zijn ziel als de God van Pniël." Onderwijl kwam de Heere over in het hart van de zieke met Gen. 31: 13 "Ik ben die God van Beth-El." De banden werden verbroken. De getrouwe Verbonds-Jehovah stelde zijn dienstknecht, die nu ook geloven mocht dat hij een kind van de Heere was, in de ruimte.

Op deze wijze mocht de leraar door zijn leerling ervaren, wat ons Jac. 5: 16 zegt: "Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel." Een onvergetelijk samenzijn, ditmaal niet in het studeervertrek, doch in de ziekenkamer, was dat voor beide.

Snel verbreidde zich de mare, dat de Heere Ds. de Hengst in de ruimte had geplaatst en weldra verschenen zijn ambtgenoten aan zijn leger om te vernemen wat de Heere aan zijn ziel gedaan had. Niemand twijfelde meer aan de genadestaat van de Leidse leraar, die de laatste weken zijns levens op zijn ziekbed ruimer predikte dan voorheen op de kansel.

* * *

Toen op 14 September 1927 de Classis Leiden vergaderde, verscheen Heikoop wederom in het midden, ten einde andermaal proponentsexamen af te leggen. Dat was drie maanden na de vorige bijeenkomst, met de voor Heikoop zo teleurstellenden afloop.

Nu begaf hij zich al zuchtende en smekende en pleitende op des Heeren belofte, welke Hij hem ten opzichte zijner bevestiging inmiddels had geschonken, tot de plaats van bijeenkomst.

De Heere beschaamde hem niet. Zo gesloten hij de vorige keer werd bevonden, zo ruim was hij nu gesteld. Het leerstellig onderzoek verliep op vlotte wijze, door zijn vloeiende antwoorden. In zijn proefpredicatie schonk de Heere hem de opening Zijns Woords. Met algemene stemmen en grote vrijmoedigheid verleenden hem de afgevaardigden consent tot proponeren in de Gemeenten.

Zeer tot verheuging zijner vrienden keerde hij huiswaarts met de tijding, dat hij nu met goed gevolg examen had afgelegd. Tot laat in de avond was men onderling bijeen en herdacht de bemoeienissen des Heeren, Die het tot hiertoe zo wel gemaakt had met Heikoop. Deze besloot nu de eerstkomende Rustdag, mede op verzoek van zijn

vrienden, aan de plaats waar de Heere hem al zo menigmaal Zijn gunst had betoond, voor de eerste maal in het openbaar voor te gaan.

Den volgende dag mocht hij op de theologische school het gunstig resultaat van de Classisvergadering ook meedelen. "En waar zijt ge voornemens nu a.s. Zondag voor het eerst te preken?" vroeg hem één zijner Leermeesters. "Wel, vanzelf in de Haag," was het kordate antwoord van de student. De Docent echter raadde hem dit sterk af. "In de Haag bent ge zeer bekend. Wie weet hoeveel nieuwsgierigen er komen opdagen. Ook staat ge daar onder uw eigen mensen, die u van nabij kennen. Als ge eens blijft steken voor de eerste keer, dat zeer wel mogelijk is, dan maakt gij zo'n raar figuur en durft ge daar later de preekstoel niet meer op;" aldus motiveerde de Docent zijn ontrading. Hij adviseerde voorts: "Ga Zondag naar Zoetermeer. Dat is voor u geen lange reis. Daar is een kleine Gemeente en daar staat ge te midden van mensen die u vreemd zijn. Dat is voor u veel gemakkelijker. Als ge daar eens blijft haperen, is dat niet zo erg."

Heikoop echter zei: "Ik heb veel voortreffelijk onderricht van u ontvangen; maar nu geeft u mij een les, welke nergens naar gelijkt. Wat dacht gij, dat ik met ongeloof begin? Als God mij in de Haag niet helpt, dan helpt Hij mij in Zoetermeer ook niet." In deze overtuiging bleef Heikoop er bij, de eersten Zondag in zijn eigen woonplaats voor te gaan.

Desniettemin zag hij zeer tegen de Zondag op. Zijn overtuiging vloede niet voort uitovermoed, doch uit besef van de nietigheid des mensen en dat in de Heere alleen zijn hulpe gelegen was. 's Zaterdags tevoren greep hem zijn onbekwaamheid dermate aan, dat hij zijn mede-ouderlingen op het hart drukte, ongeacht zijn voornemen het Woord te prediken, zich op leesdienst voor te bereiden en zich daarvoor gereed te houden.

Maar neen, zulks was niet nodig. Hij mocht des Heeren bijstand ervaren,

Toen hij op Zondag 18 September 1927 in de kerk van de Gereformeerde Gemeente te 's Gravenhage voor het eerst de kansel beklom, sprak hij des voormiddags uit 1 Joh. 5: 1, "Een iegelijk die gelooft, dat Jezus is de Christus, die is uit God geboren; en een iegelijk, die liefheeft Dengene, Die geboren heeft, die heeft ook lief dengene, die uit Hem geboren is." In de avonddienst ging hij voor uit Deut. 33: 29 "Welgelukzalig zijt gij, o Israëel, wie is u gelijk? gij zijt een volk, verlost door de HEERE, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden!"

De Heere beschaamde hem niet voor het aangezicht van de Gemeente. Met opening en vrijmoedig en zonder storing mocht hij het Woord brengen,

Tijdens beide diensten was de kerk propvol. Het vermoeden van zijn Leermeester betreffende grote belangstelling was niet onjuist. Ook uit de kring van de Haagsche groentehandelaren, waaronder zelfs Roomsens, die Heikoop kenden uit de tijd van zijn voormalig zakenleven, waren tegenwoordig. Maar afgezien daarvan; de Heere verblijdde Zijn volk met Zijn daden. Aangenaam was men die dag ook onderling gesteld. Tot laat in de avond waren de vrienden in Heikoop's woning bijeen vergaderd om te gedenken wat grote dingen de Heere gedaan had.

Van deze dag af tot aan zijn vertrek naar Utrecht in Augustus 1929 werd hij de Gemeente van 's Gravenhage nog meer profijtelijk. Deze tijd van twee jaren kon hij hier wel aangemerkt worden als hulpprediker. Elke vier weken ging hij één Zondag in hun midden voor, alsook op alle Sions feesttijden en met de jaarwisseling. Ook nam hij alle catechisaties waar en vond naast zijn studie nog tijd voor het afleggen van ziekenbezoek. Geen wonder dan ook, dat tussen hem en de inmiddels steeds wassende Gemeente een hechte band bestond.

In de loop van zijn eerste studiejaar zei één van zijn Leermeesters eens: "Heikoop, reken er op als het straks zomer is, dat gij zult gaan prediken, gij dan aan de voet van de kansel vóór elke predicatie een dood sterft."

Dat bedoelde de Docent vanzelfsprekend oneigenlijk en sprak uit eigen ervaring. Maar zulk een getuigenis vond Heikoop toch wel een beetje al te bekrompen. Zo laag zou het bij hem niet aflopen. Evenwel, nog slechts korten tijd was hij proponent, toen hij deze nuttige wenk bevestigd kreeg door de armmakende daad des Geestes, ook in de weg van de bediening des Woords. Al had hij in de voormiddag met opening het Woord mogen brengen, daarmee was hij voor de avonddienst niet gered. Nee, dan kon men hem des middags aan zijn tafel wel horen kermen in stijl- diepe afhankelijkheid, zeggende: "Heere, Gij weet wat wij zoveel meer nodig hebben dan de aardse spijze."

Bijvoorbeeld, zo maakten wij in 1927 zijn eerste Kerstprediking mee. De eerste Kerstdag viel op Zondag. Des voormiddags handelde hij van het heilsfeit van de geboorte van de Zaligmaker uit Luc. 2: 7 "En zij, baarde haren eerstgeboren Zoon, en wond Hem in doeken, en legde Hem neder in de kribbe, omdat voor henlieden gene plaats was in de herberg."

's Avonds sprak hij naar aanleiding van de inhoud van de engelenzang volgens vers 14: "Ere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de mensen een welbehagen."

Onder deze predicatie ontving hij zoveel van de bediening des Heiligen Geestes, dat zijn aangezicht blonk als dat van een engel. Wegens de ruime toevloeiing van boven, kostte het hem gedurig grote moeite, in woorden weer te geven, hetgeen zijn ziel in Gods heiligdom ontwaarde. Zoveel stof kreeg de man, dat men zou menen, dat hij wel dagen aan één zou kunnen doorspreken uit deze Fontein. Ook in het gezelschappelijk samenzijn na de dienst in zijn woning, was hij zeer levendig gesteld.

Eerst toen het uur voor de nachtrust al lang was aangebroken, zette hij zich neder om voor de volgende morgen zijn tekst te vinden, Door zijn overtollige bezigheden had hij de voorafgaande Zaterdag geen gelegenheid gevonden, een derde Kerststof te onderzoeken.

Grotendeels was de nacht reeds verstreken eer hij ter ruste ging, zonder nog, te weten, waarover hij enige uren later zou preken. Ja, er kwam toch wel wat van uit, vóór elke preek een dood te moeten sterven.

De dag brak aan en nog wist hij niet, waarover te zullen spreken. Hoe smeekte hij in zijn gebed om de opening des Woords. Ach, hij kon met de ruimte van de vorige dag niets beginnen. Ja, ondertussen werden deze pijlen in het verborgen op hem afgeschoten: "Weet gij waarom gij gisteren zo ruim het Woord hebt uitgedragen? Omdat er behoeftige zielen onder uw gehoor aanwezig waren. Terwille van die mensen schonk de Heere u Zijn licht. Dat draagt gij voor een ander; doch zelf gaat gij in het duister voort. Daarvan hebt gij nu het bewijs voorhanden. En wat moet er van u terecht komen? Nu gij eens voor de derde maal achtereen moet preken zit gij al geheel vast!"

Ondanks deze aanblazing van de Boze mocht hij zijn klacht uitstorten voor de Heere en Hem tot getuige roepen tot onderzoek van zijn zaken. Inmiddels was, het al over negen uur geworden. Om tien uur ving de dienst aan. Maar ziet, daar schoot de Heere toe en opende hem Joh. 1: 9-12 "Dit was het waarachtige Licht. Hetwelk verlicht een iegelijk mens, komende in de wereld. Hij was in de wereld, en de wereld is door Hem niet gekend. Hij is gekomen tot het Zijne; en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zovelen Hem aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Gods

te worden, namelijk die in Zijnen Naam geloven."

De Heere schold de vijand en stelde Zijn knecht onder de verhandeling van dit Schriftwoord in dezelfde ruimte als de vorige avond. Hoe strekte dat ook zeer tot blijdschap dergenen, die met Hem hadden meegezucht voor Gods aangezicht.

Ja, de Heere maakte het zeer wel met hem. 's Avonds moest hij volgens afspraak nog een beurt vervullen in de Gemeente te Zoetermeer. Enige vrienden uit de Haag vergezelden hem en waren er getuigen van, dat hij ook daar met veel opening mocht spreken uit Gal. 4: 4 "Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit ene vrouw, geworden onder de wet."

Zo liggen vele kostelijke herinneringen van Slons gedenkdagen, ook uit de eerste tijd van Heikoop's prediking ons nog in het geheugen.

* * *

Zeer bijzonder mocht hij ook gesteld zijn met de Pinksteren in het jaar 1928. Met innig heimwee dacht Heikoop een paar weken vóór Pinksteren terug aan dat aangename leven in nauwe en gevoelige gemeenschap en omgang met de Heere, zoals hij dit omtrent zes weken onafgebroken had mogen ondervinden in het voorjaar van 1923, nadat de Heere hem had vrijgesproken van schuld en straf. Hij meende, ziende op zichzelf, nooit meer die tere nabijheid des Heeren te zullen ervaren.

Maar zie, zeven dagen vóór Pinksteren kwam de Heere als een verrassend Wezen tot zijn ziel over en vervulde rijkelijk de begeerte zijns harten. Zo uitermate zalig was hij die gehele week gesteld, dat hij niet veel onder woorden kon brengen, hetgeen de Algenoegzame Verbonds-Jehovah hem gaf te ondervinden. Meest zat hij wenend terneder en smolt weg ander het wonder van de uitlatingen des Heeren aan zijn ziel.

Behalve dat hem alle oude dingen weer nieuw werden gemaakt, werden aan dezelfde nieuwe toegevoegd. Hij werd ingeleid in de vrucht van de staat van Christus' verhoging en Zijn heerlijkheid aan de rechterhand des Vaders. Dat is de uitgieting Zijner hemelse gaven in de zielen Zijner gunstgenoten. Hiermede bracht de Heere hem tot bijzondere ontdekking, niet slechts van het werk van de Heilige Geest, *maar ook van de Persoon des Heiligen Geestes, waarachtig en eeuwig God zijnde, gelijk de Vader en de Zoon.* Van deze grote verborgenheid, eenvoudig, waarachtig en geloofswaardig, ontwaarde hij: Hoe meer een ziel daar ingeleid wordt, hoe minder hij in staat is die Godsgeheimen in aardse woordklanken uit te brengen. Zoals hij de Eerste Persoon had mogen omhelzen als zijn hemelse Vader in Christus, de Tweede Persoon als zijn schuldovernemende Borg en ziels-Bruidegom, zo mocht hij nu ook de Derde Persoon in het bijzonder omhelzen als ***zijn eeuwig bij hem blijvende Trooster en Toepasser van alle weldaden uit het volle Goddelijke Wezen.*** In hem en om hem heen, allerwegen ontwaarde hij nu de Persoon des Geestes in diens Goddelijke deugden en eigenschappen door Zijn mededelende inwoning, zonder daardoor het minst te verminderen of op te houden God te zijn.

"O, Adam! wat zijt gij toch deelachtig geweest in het genot en de gemeenschap van God, vóór de val!" zo riep hij uit. Echter, nu mocht hij voor zichzelf zijn eeuwige gelukstaat bevestigd vinden in God voor door de nooit meer van hem scheidende Persoon van de Geest.

Weinig behoefte had hij aan lichamelijk voedsel. De Heere in Zijn uitlatingen was zijn overvloedige spijs en drank. Ook bracht hij de nachten grotendeels wakende in zijn huiskamer door, onder afwisseling van wenen en stamelen van de wonderen en zoete gemeenschap Gods. Begaf hij zich nog korten tijd ter rust, dan was dat in beleving van Ps. 139: 17 en 18 "Daarom, hoe kostelijk zijn mij, o God, Uw gedachten! hoe machtig

vele zijn haar sommen! Zoude ik ze tellen? Harer is meer, dan des zands; word ik wakker, zo ben ik nog bij U."

Een voorval in zijn woning op één van deze dagen bewijst mede, hoe zeer hij was vervuld van het hemelse goed en hoe weinig ingenomen met de dingen van de aarde. Door de vele aanloop van bezoekers, al de tijd dat hij hier woonde, was op de dag de huisdeur nooit op slot. Men had tot Heikoop's woning aan de Buitensingel in de Haag toegang, gelijk dat op een dorp gewoonlijk is: zonder bellen of kloppen gaat men bij zijn buurman binnen.

Tot hun grote ontsteltenis ontdekten zijn huisgenoten, dat dieven van deze gelegenheid gebruik hadden gemaakt om op klaarlichten dag een splinternieuwe looper uit de gang te stelen. Onthutst stelden zij de heer des huizes in kennis met de hun gebleken diefstal. Echter, hem deerde het verlies van het geroofde niet. Hun onaangename mededeling beantwoordde hij: "Ik heb de Heere, Die is mijn algenoegzaam Deel. Zou ik mij bekommeren over het verlies van zulk een nietig ding? Laat ze desnoods de kapstok met kleren ook nog meenemen!" Zie, ook dit voorval verstoorde zijn zoete gemeenschap met de Heere niet.

Zo deelde hij de ganse week dag en nacht onafgebroken in het zalig lot van de Pinksterlingen uit Hand, 2. Ook van hem zouden de spotters gezegd hebben: "Hij is vol zoeten wijns." Veel zong hij deze dagen met Groenewegen:

*'Welaan mijn ziel mijn waarde pand!
Klim boven 's hemels sterren,
En zie uw rust in 't Vaderland,
Hier door geloof van verre.
't Is in die stad van zuiver goud,
Die God met eigen handen
Heeft wonder kunstig opgebouwd;
Daar zult gij eeuwig landen.*

Zo schonk de Heere hem nu de Pinkstervreugde te ervaren. In zulk een mate werd hij daarmede bedeed, dat hij vreesde, de aanstaande Pinksterdagen niet in staat te zullen zijn om ordelijk in de Gemeente voor te gaan. Zaterdagvoormiddags zei hij tot de ouderlingen: "Houdt u maar gereed voor preeklezen morgen, want als de Heere Zijn uitlatingen in mijn ziel niet opbindt, ben ik beslist niet in staat om te preken." Het "ulieden gematigd van zinnen zijn" was de ganse week overstemd geworden door het "Gode uitzinnig zijn." (2 Cor. 5: 13).

Maar zie, tijdens de Pinksterdagen verwisselde de Heilige Geest de kinderlijke vertroosting in zijn ziel in zoverre met de knechtelijke toerusting, dat Heikoop toch bekwaam was, het Woord des Heeren de Gemeente te brengen. Ook al deden sommige momenten onder zijn prediking denken aan het feit, vermeld in 1 Kon. 7: 11 "En de priesters konden niet staan om te dienen, vanwege de wolk; want de heerlijkheid des HEEREN had het huis des HEEREN vervuld."

Zo stonden ook zijn eerste Pinksterpredicaties in het teken van Ps. 25: 14 "De verborgenheid des HEEREN is voor degenen die Hem vrezen; en Zijn verbond, om hun die bekend te maken."

* * *

Op het einde van het jaar 1928 geraakte Heikoop bijzonder werkzaam met de toestand van ons in ongerechtigheden en verharding diep verzonken Vaderland en Volk, te midden waarvan zich het overblijfsel des Heeren bevond gescheurd, verdeeld en door

verharding de aarden flessen gelijk gerekend geworden.

Verschillende minder aangename reiservaringen uit deze tijd werden aanleiding, dat hij in onderzoek voor des Heeren aangezicht werd uitgedreven, hoe het er met Nederlands-Sion bijstond, in verband waarmede voor hem persoonlijk de vraag rees, of zijn aanstaande dienst des Woords in de toekomst nog zin zou hebben.

Zouden in Nederland nog mensen zijn te, bekeren? Of leefden we nu kort voor de tijd, dat de Heere in dit opzicht een voleindiging zoude maken? Zo ja, dan stond hem een bediening te wachten, overeenkomstig die van Noach, de prediker van de gerechtigheid. O, dan stond hem een zending te wachten, gelijk aan die van Jesaja: "Ga henen, en zeg tot dit volk: "Horende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar merkt niet. Maak het hart dezès volks vet, en maak hunne oren zwaar, en sluit hunne ogen, opdat het niet zie met zijne ogen, noch met zijn oren hore, noch met zijn hart versta, noch zich bekere, en Hij het geneze" (Jes. 6: 9 en 19). c

Terwijl deze vragen hem bezig hielden voor het aangezicht des Heeren, werd hij gevoerd in een vertrekking van zinnen. Allereerst aanschouwde hij in een helder firmament een fonkelende, blauwe, vierkante edelsteen. "Heere, wat is deze steen?" zo vroeg hij.

De Heere antwoordde hem: "Dat is een saffiersteen. Op denzelve houd Ik mijn oog gericht. Hij beduidt het overblijfsel van Mijn Kerk, dat Ik in deze tijd nog in het midden uws volks heb en voorts nog zal toebrengen; aan hetwelk Ik Mijn woord zal bevestigen: Gij verdrukte, door onweder voortgedrevene, ongetrooste! zie, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten. En uw glasvensters zal Ik kristallijnen maken, en uw poorten van robijnstenen, en uw ganse landpaal van aangename stenen." (Jes. 54: 11 en 12).

Terwijl zich zijn ziel verheugde in de voortplanting van de Kerk des Heeren ook in de naaste toekomst, niettegenstaande de vele gebreken in dezelve - hetgeen hij algeheel uit dit gezicht mocht besluiten - maakte dit tafereel plaats voor een ander.

Ten tweede aanschouwde hij nu in een donker bewolkt firmament drie bloedkleurige letters W. Onder dezelve stonden geplaatst de jaartallen 1928-1938. Op zijn vragen naar de beduiding van deze voorstelling werd hem het volgende bekend gemaakt.

Die donkere wolken duiden aan de oordelen Gods, welke zich over de volkeren van de wereld, ook over Nederland, samenvakten. Eerlang zou de Allerhoogste de fiolen Zijner gramschap uitgieten om de ongerechtigheid van de inwoners van de aarde te bezoeken.

Die drie bloedig gekleurde letters wezen op de te komen wereldweeën, welke zouden meebrengen, dat veel bloed zoude vergoten worden op aarde. In de uitvoering van deze, Zijne gerichten, zou God Nederland niet meer voorbij gaan, zoals Hij had gedaan in de laatsten wereldoorlog van 1914-1918. Ook over onze Natie en ons geslacht zouden gehoord worden zuchtingen en weeën en klaagliederen vanwege Gods bezoekende hand over een volk; dat de mate van de ongerechtigheid steeds meer volzondigde.

Met het onderschrift van de jaartallen 1928-1938 werd hem aangewezen, dat de Heere nog tien jaren de uitvoering van de strafgerichten in Zijn lankmoedigheid zou uitstellen. Die tien tussenbeide liggende jaren zou God nog stellen tot een ademtocht, mede om Zijn overblijfsel naar de verkiezing van de genade, welks voortbestaan hem in het eerste gedeelte van dit gezicht was getoond, toe te brengen, te bevestigen en te bewaren.

Uit het laatste tafereel, kreeg hij te besluiten, dat in het jaar 1938 de bloedige oordelen Gods over de volkeren van de aarde een aanvang zouden nemen, die dan niet •meer zouden zijn af te bidden, noch langer zouden worden uitgesteld. Ook over Nederlands volk en Natie niet.

Ten einde van dit gezicht maakte de Heere hem bekend, dat hij hem de vervulling dezer beide tafereelen zou doen meemaken. Enerzijds zou de Heere hem de komst van Zijn Koninkrijk onder het huidige geslacht, ook mede door zijn dienst in de Kerk, doen aanschouwen. Anderzijds zou hij eveneens de oordelen Gods zien komen en ook delen in de verdrukking, welke in die dagen wezen zou.

Tijdens deze ontmoeting kreeg hij dadelijke gemeenschap met drie kinderen Gods in Nederland, die hij op zijn proponentstreizen had leren kennen. Van deze kreeg hij te geloven, dat de Heere hen ook in deze zaken had ingeleid. Eén van deze woonde in Zeeland, één in Scherpenzeel en één in Rijssen.

Door de dadelijke inspraak van Daniël 12: 13 in zijn ziel: "Maar gij, ga heen tot het einde; want gij zult rusten, en zult opstaan in uw lot, in het einde van de dagen," onder deze bijzondere gemeenschapsoefening, kreeg hij te geloven, dat dit drietal vromen, in tegenstelling met hem, *zouden worden ingezameld in de eeuwige ruste, eer die dagen van de bezoeking zouden komen*. Derhalve zouden zij het kwaad niet aanschouwen.

De onderlinge correspondentie tussen Heikoop en deze kinderen Gods was spoedig een bezegeling van hetgeen zij met elkaar in het afgetrokkene in hun binnenkamer hadden ontmoet.

De uitwerking van deze openbaring Gods op zijn gemoed was van die aard, dat hij des profeten gesteldheid in Daniël 8: 27 verstond: "Toen werd ik, Daniël zwak, en was enige dagen krank."

Onder zijn Bid- en Dankdagpredikatiën tijdens de vooroorlogse jaren kon de opmerkelijke toehoorder beluisteren, hoe deze bekendmaking van boven ook een speciale basis was in zijn boeteprediking, al heeft hij door zijn ootmoed dit gezicht nimmer van de kansel af uitgedragen.

Toen in de loop van het jaar 1938 de vrede onder de volkeren van Europa nog bewaard bleef, haalde hij in onderling gesprek dat gezicht meer dan eens op en zei: "Het komt nu nauw aan en op de proef, of het waarheid is geweest." Bij het uitbreken van de Italiaans-Abessinische en de Russisch-Finse oorlog zag hij de aanvankelijke komst van de door hem aanschouwde wereldweeën.

Wij, die nu deels achter de historie staan, denken hier aan het Schriftwoord uit Amos 3: 7 "Gewisselijk, de Heere HEERE zal geen ding doen, tenzij Hij Zijn verborgenheid aan Zijne knechten, de profeten, geopenbaard hebben."

Hiermede hebben wij Heikoop's vier en een half jarigen studententijd in hoofdtrekken nagegaan.

V. Candidaat tot de dienst des Woords

In het begin van de maand Juni in het jaar 1929 legde Heikoop, gelijktijdig met zijn medestudent W. C. Lamain, met goed gevolg eindexamen af voor het Curatorium van de Theologische School te Rotterdam, waarop hij tot predikant in de Gereformeerde Gemeenten werd beroepbaar gesteld.

Den laatsten dag, welken hij op school doorbracht, mede tot afscheid nemen als student van zijn Leermeesters, heeft hij deze uitvoerig verhaald de wonderlijke leidingen des Heeren met hem in zijn nu afgesloten studietijd. Belangstellend, maar ook verrast, hoorden deze hun leerling gewagen van de menigvuldige uitredingen Gods, bijzonder ook in de weg van de voorzienigheid, hem in de afgelopen jaren geschonken. Ook deelde hij hun mede hoe de Heere hem had bemoedigd en bekrachtigd in dagen, toen vrees van binnen en strijd van buiten zijn roeping tot het Herder- en Leraarsambt dreigde onwaar te maken.

Diepe indruk maakten op de Leermeesters de feiten uit de ervaring van hun leerling, die deze tot de huidige dag strikt geheim had gehouden. Dat Heikoop menigmaal onder zulke behoeftige omstandigheden ter school was gekomen, hadden zij niet vermoed! Ten opzichte van zijn gehelen studietijd mocht hij betuigen: "De Heere heeft mij bijgestaan en heeft mij bekrachtigd." (2 Tim. 4: 17).

Achttien Gemeenten gingen in op het beroepbaar stellen van kandidaat Heikoop, door hem als predikant te beroepen. Onder hen was ook de kleine, nog jeugdige Gemeente van Utrecht; de geringste van allen, die een beroep tot hem uitbrachten.

Toen hij de beroepsbrief dezer Gemeente ontving, zag Heikoop die niet eens in, doch wierp hem gesloten in zijn schrijfbureau en zei schertsend: "Utrecht wil ook nog beroepen!"

Het begrijpelijke dezer handelwijze van de kandidaat moge blijken aan de hand van een beknopte beschrijving van de Gereformeerde Gemeente te Utrecht, zoals deze toenmaals bestond, dewelke wij hier tevens geven om te tonen, dat de Heere hem tot deze plaats zond door een weg, tegen vlees en bloed in.

* * *

Vóór het jaar 1920 was in de stad Utrecht geen enkel spoor van ene Gereformeerde Gemeente te vinden. Slechts een zevental gezinnen ressorterende onder de Gereformeerde Gemeente van Zeist, woonden hier ter plaatse. Nadat de gezinshoofden contact met elkaar hadden gezocht en gezamenlijk zich hadden verstaan met de kerkenraad van Zeist, gelukte het hun, in het begin van 1920, in het gemeubileerde zaaltje aan de Zandhofsestraat, tegen betaling van de huurprijs van Tien gulden per week, een plaats van samenkomst op de dag des Heeren met hunne gezinnen te vinden. Inmiddels vonden zij Ds. Roelofsen van Zeist bereid, hunne kinderen catechetisch onderwijs te komen geven.

In de vijf opvolgende jaren kwam men des Zondags onder het lezen ener predicatie, onambtelijk bijeen, onder weinig toenemende belangstelling.

Van tijd tot tijd ging een predikant van de Gereformeerde Gemeenten van elders in een avondbeurt op een werkdag voor. Voor die gelegenheid huurde men meest de Marnixzaal op het Domplein. Onder deze predikbeurten kwam wel het vijfvoudige of nog meer op van het aantal toehoorders, dat 's Zondags onder de leesdienst in de Zandhofsestraat kwam. Kerkelijk verband echter bestond onder deze in de weekdiensten opkomenden in het geheel niet, onderlinge samenleving weinig.

Dat was mede een verschijnsel van de, bij de Utrechtse kerkgangers diep ingewortelde Independenten karakteristiek, waarover mannen als Voetius en Van Lodensteyn reeds

klaagden. Een verschijnsel, in de stad Utrecht bijna onuitroeibaar en voor een derwaarts geroepen Dienaar des Woords weinig aantrekkelijk.

Mede uit hoofde hiervan was de offervaardigheid betrekkelijk gering. Wegens het weinig besef van kerkelijke saamhorigheid overheerste bij het merendeel van de kerkgangers het "willekeurig schenken van giften," het beginsel, waarvan ons Zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus spreekt. Alleen de kleine kern van de weinige leden - meest lieden uit de werkende stand - volgde dit beginsel. Bijgevolg, kreeg men wel geen schuld, omdat er weinig onkosten waren. Evenmin ontstond kapitaalvorming om een eigen kerkgebouw te stichten, of zich bij eventuele uitbreiding financieel te kunnen redden.

De opkomst 's Zondags onder de leesdiensten bleef deze jaren vrijwel stationair. Zij bedroeg zo plusminus honderd toehoorders.

Een geringe wasdom van het aantal toehoorders en een drang om aan het ziekelijke, onambtelijke bestuur, dat het ondeugdelijke independenten-stelsel gretig voedsel gaf, een einde te maken, deed bij de belijdende leden het verlangen ontstaan, dat men mocht geraken tot de oprichting ener kleine, zelfstandige Gemeente.

Deze wens werd vervuld toen op Hemelvaartsdag in het jaar 1925 de kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente van Zeist onder leiding van Ds. Roelofsen tot Instituering overging, waarbij twee ouderlingen en twee diakenen werden verkozen.

Evenwel, ook na haar Instituering bleek de jeugdige Gemeente weinig levensvatbaarheid te hebben. Enkele gezinnen, met attestatie van elders overgekomen en een zeer klein aantal belijdeniscatechisanten gaven tot aan de komst van Ds. Heikoop in 1929 een kleine toename te aanschouwen.

In de stad Utrecht en hare omstreken leefde nog wel een overblijfsel van het volk, door één prijs des bloeds gekocht. Doch dat leefde verstrooid, en kerkelijk geheel los van elkander. Menigeen ook was het onkerkelijke idee toegedaan. De meesten van dit volk kwamen in de weekbeurten een predikant beluisteren. Overigens liet men zich er niet mede in, om als kinderen van hetzelfde huisgezin saam te wonen. Kerkelijk genomen, ging elk zijns weegs en deed wat recht was in zijn ogen.

Maar ook in de kleine kring van de zuiver kerkelijk levenden kwam weinig activiteit van het geestelijke leven openbaar. De innerlijke toestand van de kleine Gemeente deed wel denken aan het op de Gemeente van Sardis afgedrukt staand stempel, volgens Openb. 3: 1-6. Had men in een vorige woonplaats elders, andere ervaring opgedaan ten opzichte van een nauwe samenleving en een rijk geestelijk leven, dan gevoelde men een groot gemis in Utrechts Gemeente. Sprak men dat gemis uit, dan liep men gevaar, onder vier ogen ernstig te worden onderhouden over zijn hoge, geestelijke inbeeldingen en zucht naar nieuwigheden.

Stoffelijk bezat de Gemeente geen kerkelijke goederen, behalve een klein kapitaal. Zo verliep haar voortbestaan tot in de zomer van 1929.

Omtrent deze tijd ontving zij aanzoek van de Oud-Gereformeerde Gemeente te Utrecht voor te komen tot samensmelting in; één Gereformeerde Gemeente. Doch dat is geen feit geworden, omdat een gedeelte van de leden dezer Gemeente zich uitsprak tegen deze vereniging. Wel had deze actie tot gevolg, dat kort na de komst van Ds. Heikoop enige leden van die Gemeente hoofdelijk overkwamen.

In deze stoffelijke en geestelijke gesteltenis bevond zich de Gereformeerde Gemeente van Utrecht, toen zij in haar ledenvergadering van 17 Juni 1929, met 27 tegenwoordige stemgerechtigden - waaronder ook nog enige leden, afkomstig uit de onder Utrecht ressorterende stations Ter Aa en Mijdrecht - het beroep uitbracht op Candidaat M. Heikoop te 's Gravenhage.

Alleszins begrijpelijk was het ernstig vermaan van de Consulent, Ds. van Oordt, tot Utrechts Kerkenraad en Gemeente, in deze vergadering, zich er toch wel degelijk van te vergewissen, welke verantwoordelijkheid men op zich nam, door het uitbrengen van het beroep. "Veronderstel eens dat Heikoop dit beroep aanneemt, waarvan moet gij de man onderhouden? Gijlieden hebt geen geld, geen pastorie en ook geen kerk!" Aldus bracht hij de aanwezigen onder de aandacht. Evenwel vermocht hij niet, hen van hun voornemen te doen afzien. Bij zijn vertrek deze avond sprak de oude Leraar op schertsende toon: "Utrecht doet dwaze dingen!"

* * *

De uit dit overzicht klaarblijkelijke soberheid van Utrechts Gemeente was Heikoop in hoofdzaken bekend, naar aanleiding waarvan hij achtte, dat het aan het belachelijke grensde, dat dit amechtig hoopske volks de moeite nog had genomen, ook een beroep op hem uit te brengen.

Verschillende zijner Haagsche vrienden meenden er niet aan behoeven te twijfelen, dat hij in hun midden zou blijven en als predikant worden bevestigd. Zij hadden zoveel met hem meegemaakt en meegeleefd sinds hij student was geworden. Nu de tijd zijner bestemming in het predikambt naderde, zou, God hem niet van hen wegnemen; zo besloten zij.

Heikoop zelf daarentegen kreeg betrekking op de Gemeente Borssele, welke hem onder anderen beroepen had. Niet dat de Heere wat dat betreft rechtstreeks tot hem had gesproken. Doch hij kreeg zulk een sterke genegenheid in zijn hart tot deze plaats, dat hij stellig meende, daarheen zijn bestemming te zullen ontvangen. Trouwens, zoals hij deze Gemeente kende, had zij ook vele aantrekkelijke dingen voor hem. Daar bevonden zich nog aangename kinderen Gods, zowel in de Kerkenraad, als in de Gemeente. Daarbij kwam nog, dat het een dorps-Gemeente was. Een dergelijke standplaats te ontvangen, was steeds de wens zijns harten geweest. De plattelandsgemeente verkoos hij verre boven de stadsgemeente.

Zondag 31 Juni 1929 moest hij op de, op hetzelfde eiland gelegen Gemeente Yerseke dienen. De reis naar Zuid-Beveland zou hij tevens te baat nemen tot het afleggen van een bezoek aan Borssele. Dan zou hij alles betreffende de Gereformeerde Gemeente aldaar eens nauwkeurig opnemen, evenals zich in verbinding stellen met de Kerkenraad en vernemen hoe Gods volk werkzaam was met het beroep. Aldus zou hij afwachten of de Heere zijn aanvankelijk gevoelen, aldaar geroepen te zijn tot de dienst des Woords, nader bevestigde.

En de Heere zou hem wel verantwoorden op deze reis. Doch in de zin van Jes. 55: 8 en 9 "Want Mijn gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uw wegen zijn niet Mijn wegen, spreekt de HEERE. Want gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde, also zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen, en Mijn gedachten dan ulieder gedachten."

Terwijl hij op zijn heenreis met de trein de Moerdijkbrug naderde, kwam deze inspraak in zijn hart: "Wanneer gij zult gaan door het water, Ik zal bij u zijn, en door de rivieren, zij zullen u niet overstromen, wanneer gij door het vuur zult gaan, zult gij niet verbranden, en de vlam zal u niet aansteken." (Jes. 43: 2). De rechtstreekse toepassing, welke hij van deze woorden maakte was deze: de trein zou een ongeluk overkomen op de lange Moerdijkbrug en hij zou in het water van het Hollands Diep terecht komen. Reeds had hij zijn medereizigers in dezelfde coupé een onnodige schrik op het lijf gejaagd door de uitroep: "O, mensen, zo zakt de trein door de brug!" toen men in tegendeel de lange brug, zonder dat enige ramp zich voordeed, passeerde. Enz. enz.

* * *

22 Februari 1942 was het twaalf en een half jaar geleden, dat Ds. Heikoop te Utrecht als Dienaar des Woord bevestigd werd. In een zeer ootmoedige gestalte herdacht hij te midden zijner Gemeente zijn koperen ambtsjubileum. Bij die gelegenheid sprak hij een gedachtenis-predicatie uit naar aanleiding van Ps. 27: 9 "Verberg Uw aangezicht niet voor mij, keer Uwen knecht niet af in toorn; Gij zijt mijn Hulp geweest, begeef mij niet en verlaat mij niet, o God mijns heils!"

Aan de hand van dit woord sprak hij van het heden, het verleden en het toekomstige. Deze predicatie hebben wij onder het gehoor opgetekend, zodat zijn woord van die ure volledig in ons bezit is. (Zie prekenbundel met 10 preken; de laatste is de Gedachtenispreek; www.theologienet.nl)

Daardoor is de lezer in de gelegenheid, van des Leraars gesteldheid die dag kennis te nemen en zullen wij deze hier niet nader omschrijven.

Alleen vermelden wij nog als bijzonderheid, dat Ds. Heikoop al die tijd slechts drie Zondagen zijn dienst in de Gemeente niet kon waarnemen door krankheid. Zulks, ondanks vele lichaamszwakte welke hem aankleefde.

Den volgende dag vond juist de jaarvergadering plaats met de mannelijke leden van de Gemeente. Op die vergadering herdacht de leraar in intieme kring nogmaals zijn twaalf en een half jarige predikdienst. In een onwillekeurige toespraak werd hij levendig gesteld. Al den- weg die de Heere met hem gehouden had, persoonlijk zowel als ambtelijk, deelde hij mee onder verbrokenheid des harten. Ondanks zijn nietigheid mocht hij toch ook nog zegen op zijn arbeid ontvangen aan deze plaats. Niet bestond deze in uiterlijke wasdom alleen. Het kleine hoopske volks van voor twaalf en een half jaar was uitgegroeid tot een Gemeente van ruim 750 zielen (met inbegrip van doopleden). Men verkreeg een eigen kerkgebouw en pastorie en ook stoffelijk had de Heere gezegend. Bovenal waren de eerstelingen des Geestes niet achter gebleven. Het woord van de prediking had mogen dienen tot de bekering van verscheidenen en tot versterking van hetgeen Gods hand had gewrocht.

Een van de leden had het verloop van et herdachte tijdperk in poëzie opgesteld. Het oudste lid van de Gemeente sprak de predikant namens de aanwezigen toe. Deze releveerde het klein begin van Utrecht's Gemeente. Ook bood hij de leraar een stoffelijk huldeblijk aan.

Een lange avond was men aangenaam bijeen. Deze avond getuigde van de wonderlijke wegen Gods, met Ds. Heikoop gehouden en van de gelegde band tussen hem en zijn Gemeente.

In het begin van de maand Augustus van ditzelfde jaar werd de Leraar op het ziekbed neergelegd. De hartaandoeningen herhaalden zich. Al geruime tijd had hem veel lichaamszwakte aangekleefd. Ondanks deze hartaandoeningen en hun gevolgen zette hij als met een ijzeren wil zijn dienstwerk voort. Ook als velen het waarnemen van de predikbeurten wegens zijn zwakte onverantwoordelijk achtten, begaf hij zich nog naar de kansel. Zo groot was zijn doorzettingsvermogen, dat hij tweemaal in de Gemeente voorging en het overige van de Zondag ziek te bed lag. Zeer sloopte dat zijn krachten. Bij elk herhaald optreden van krankheid was deze heviger.

Zo lag hij deze tijd terneder met de vraag of de Heere hem weder zou oprichten, dan wel of zijn dienstwerk ten einde liep. Ook vroeg hij in eenvoudigheid des harten wel aan degenen, die het nauwst met hem omgingen: "Wat dunkt u, zou ik spoedig sterven?"

Op deze vraag antwoordde hem de Heere Zelf uit Jes. 41: 15a "Ziet Ik heb u tot een

scherpe nieuwe dorsslede gesteld, die scherpe pinnen heeft." Door dit woord werd hem getoond dat zijn dienstwerk nog niet ten einde was. Eveneens sprak het van de aard van de door hem te brengen prediking. Gelijk dat werktuig, nieuw zijnde, bijzonder scherpknijdend was, zo ook het woord van de prediking. Gelijk een vuile akker er bij ligt, zo vertoonde de Kerk haar huidig beeld. Hoog was de ruigte van allerlei ongerechtigheden opgewassen. De zonden in land en volk onder allen rang en stand, in het verborgen en openbaar, tierden welig. Meer dan ooit was nu waar: "En er is niemand oprecht onder de mensen De beste van hen is als een doorn; de oprechtste is scherper dan ene doornheg (Micha 7: 2-4). In zo'n boze tijd en onder zulk een verdorven geslacht zou God Zijn Woord doen zijn als de scherpknijdende pinnen van de dorsslede. Scherpe openbare bestraffing van de menigvuldige ongerechtigheden zou de inhoud zijner prediking wezen. Deze opdracht zou hij in het toekomstige nog hebben te vervullen. Harde oordelen Gods over een zich in de zonden vetmakend geslacht had hij te verkondigen.

Dit getuigenis heeft zijn prediking ook duidelijk gekenmerkt. Reeds lang voor het uitbreken van de wereldoorlog in 1939 heeft hij bijna uitsluitend boetpredicaties doen horen. En na zijn herstel van dit ziekbed stond zijn prediking niet minder in het teken van dit woord. Tegelijk koesterde hij een stille hoop dat de Heere deze scherpe bediening ook nog zou gebruiken tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk. Reeds toen sprak hij tot zijn nauwste vrienden: "Gij moet één en ander maar eens afkijken, ook na mijn dood."

Voor zichzelf ontving hij nog twee bijzondere ontmoetingen op dit ziekbed.

Eerst ontving hij *een inleiding in het gebed des Heeren*. Nu werd de knecht Gods zelf bediend, gelijk hij zo menigmaal anderen had mogen dienen in zijn prediking.

- Eerstens werd hij gebracht in het stuk van de heiliging van Gods Naam. De Godsverheerlijking was alles omvattend. Die Naam was uitgebreid van zee tot zee en van de rivieren tot de einden van de aarde. Maar zeer bijzonder is die Naam het grote Voorwerp van zaligheid voor al Gods uitverkorenen. die Naam mocht hij ook persoonlijk kennen als kind en knecht des Heeren.
- Vervolgens werd hij ingeleid in de komst van Gods Koninkrijk. Die komst kreeg hij onderscheidenlijk te zien door alle Oud en Nieuw Testamentische tijden henen. Tot aan de jongsten dag zou die komst voortgang hebben. God, de allerhoogste Koning belachte al het nietig doen van de wereldmachten. Eenmaal ook zal Hij al de Zijnen in Zijn volkomen overwinning doen delen. Ook hij had als middel in Gods hand nog een deeltje van dat Koninkrijk mogen toebrengen.
- Een derde hoofdzaak in dat gebed was het geschieden van de wille Gods. Met die wil onvoorwaardelijk verenigd te zijn, was de grootste genade, welke een ziel op aarde te beurt mocht vallen. Daarin was de Zaligmaker tijdens Zijn zwaar zielelijden in Gethsémané Zelf voorgegaan. Zo uitgebreid was die wille Gods, dat zich buiten die niets roert noch beweegt. Hij gaat over het grootste zowel als het kleinste gebeuren in hemel en op aarde. Zelfs de musjes zijn onder de bepaling van deze wil begrepen. Zo ook was het zeker Gods wil dat hij nu op zijn leger ziek neerlag, in plaats van in des Heeren huis dienende was.

Zo voerde hem de Heere door de gansen inhoud van het aller-volmaaktste gebed en deed hem eindigen in de groten Voorbidder aan de rechterhand des Vaders. Hiermede werd zijn heet verlangen om te mogen opgaan tot het huis des Heeren, op zijn bed vervuld.

Van zijn tweede ontmoeting zei hij, dat hij gebracht was in het Immanuëlsveld.

Zo benoemde hij de optrekking zijner ziel in de boven het stof verheven dingen.

Het ondermaanse trok van zijn geest weg. Inmiddels kwam hij aan in een onmetelijk grote ruimte. Dat noemde hij het Immanuëlsveld. Onuitsprekelijk groot was de luister en heerlijkheid van die plaats. Hier aanschouwde hij de Kerk des Heeren voor de troon Gods. Hij ontwaarde de uitstraling van de heerlijkheid van het Wezen Gods van uit Zijn troon. Deze uitstraling kwam neer op de belichaamden Heere Jezus, Wiens waarachtige menselijke natuur daar in de hemel is. Voorts aanschouwde hij, dat de heerlijkheid van de belichaamden Heere Jezus de aanwezigen in deze ruime plaats bestraalde. Daar zag hij de ganse Kerk aanwezig, gekomen van Oosten en Westen, valt Noorden en Zuiden. De groten en de kleinen zag hij daar. Allen waren vervuld met de heerlijkheid van die plaats. Allen deelden in het genot van de aller-zoetste gemeenschap met God en de Immanuël. Stoorloze vrede heerste in deze ruime plaats. Een aller-volmaaktste vreugde straalde van elks aangezicht en ging van mond tot mond. Elke aanwezige was welgelukzalig in het prijzen en grootmaken van de Allerhoogste en Zijn Immanuël. Even volmaakt was de harmonie tussen alle de buigenden voor de troon Gods. Dat geheel tezamen werd verenigd door de Inwoning des Geestes.

Op deze wijze ontwaarde hij voorts onuitsprekelijke dingen. Die deden hem zeer van nabij proeven en smaken hoe God in Christus Jezus eeuwig met Zijn uitverkoren volk zal zijn en dat volk zich zal verlustigen in hun God en Zaligmaker door de Heilige Geest.

Enigszins spijtig vond hij, dat hij van dit gezicht weder tot de aarde terugkeerde. De voorkeur had de kranke er aan gegeven, dit benedenrond te mogen verlaten, om eeuwig in dat veld te weiden in verwondering en aanbidding. Doch daartoe was Gods tijd over hem nog niet gekomen.

Na een ziekbed van tien weken mocht hij op 11 October zijn Gemeente weer voorgaan in de prediking des Woords. Die Rustdag herdacht Ds. Heikoop Gods rijke bemoeienissen, hem op zijn ziekbed geschonken aan de hand van Ps. 68: 10 "Gij hebt zeer milden regen doen druipen, o God! en Gij hebt Uwe erfenis gesterkt, als zij mat was geworden."

Sinds die heeft hij zijn Gemeente onder vele lichamelijke zwakheid gediend, totdat hij op Zondag 17 September 1944 hef laatst in haar midden voorging. die dag heeft hij ook voor de laatste keer in zijn leven het Woord des Heeren gepredikt.

Na zijn herstel in October 1942 werd hem het reizen door de dokter algeheel verboden. Dat zijn lichaamskwaal zulks niet meer toeliet, gevoelde hij zelf ook zeer wel. Sinds die tijd heeft hij op een enkele uitzondering na, noch op de dag des Heeren, noch op werkdagen vacante Gemeenten meer gediend.

* * *

Zie hier, een greep uit de geschiedenis van Ds. Heikoop's vijftien jarige dienst in Utrecht. Werpen wij nu nog een blik achterwaarts op zijn bediening in enige algemene opmerkingen.

Ten aanzien van zijn prediking is hij een zeer bevoorrecht mens geweest. Nimmer is hij "de Dominee" geworden. Zijn afkomst in de zin van Amos 7: 14 heeft hij nimmer verloochend en vergeten. Zijn blijvende eenvoud is ten allen tijde zijn hoogste sieraad geweest. In het besef van zijn steildiepe afhankelijkheid begaf hij zich steeds naar de kansel. Tot die plaats naderde hij telkens als een man die het zelf niet kon.

Men denke niet dat wij hier overgaan tot de verheerlijking van het schepsel. O, nee! Maar wij gevoelen ons niet beschuldigd, wanneer wij reppen van de genade Gods, in Ds. Heikoop verheerlijkt.

Ook als mens hebben wij hem leren kennen. Daarvan zei hij zelf wel als hij op zijn plaats was: "Ik ben een echte Heikoop; stug, eigenwijs en koppig." Ook zijn kort. aangebonden karakter speelde hem grote parten. Dat was een hartekruis waar hij menigmaal onder gebukt ging. Toch heeft het de Heere liefd dit kruis te doen medewerken tot verkrijging van een grote mate zelfkennis. Op deze wijze beleefde hij Paulus' woord uit Rom. 7: 18 en 19 "Want ik weet, dat in mij, dat is in mijn vlees, geen goed woont; want het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vind ik niet. Want het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik."

Geenzins vatte hij dat woord op in Stoïcijnse zin. (Onverschillige gelatenheid) Hij verstond dat als het doorgaande proces in de twee-mens, dat eerst zal eindigen bij het afleggen van het lichaam van de zonde en des doods.

Zulks deed hem ook veel de nadruk leggen op de noodzakelijkheid van de dagelijkse bekering bij de voortgang. Nimmer kon hij de reis halen met zijn rechtvaardigmaking en verzekering van zijn genadestaat. Noch zijn bevinding, noch het zich helder bewustzijn van de roeping tot het ambt konden hem doen prediken. Zijn wachten was alleen op de bediening en inleiding van de Heilige Geest. Vandaar ook dat zijn predicatie gewoonlijk van het eerste woord af een borst was om aan te zuigen voor het leven Gods. Dat deed hem ook steeds vers en nieuw blijven in zijn bediening.

Zeer afkerig was hij van opzettelijke gemoedelijkheid op de predikstoel. Hij achtte het voor een prediker geen kunst, zó op het gemoed van zijn toehoorders te werken, dat zij allen bewogen werden. Hen door het gebruik van zekere psychologische speculaties aan het schreien te maken, achtte hij het goochelspel van sommige volkspredikers. Zulks achtte hij een kanselmisbruik, geenzins in overeenstemming met de gewichtvolle taak van de dienstknecht des Heeren, ten opzichte van onsterfelijke zielen, voor de eeuwigheid geschapen. Wanneer hij onder de prediking zijn tranen dan ook niet kon onderdrukken, was dat een zuiver en echt gevolg van de overvloedige bemoeienissen des Heiligen Geestes aan zijn ziel.

Even afkerig was hij van diepzinnige bespiegelingen over de onmededeelbare eigenschappen Gods, welke de bevassing van de middelmatige toehoorders te boven gingen. Daarmede kon men, naar zijn oordeel, wel zichzelf, maar niet de Gemeente stichten. Hier achtte hij waakzaamheid voor de prediker ten zeerste geboden, om tussen de klippen van geestelijke hoogmoed door te zeilen. Een soort wijsgerig theologiseren op de kansel mocht de schijn wekken van grote mate Godskennis bij de prediker, hij meende evenwel, dat zulks niet behoorde tot de prediking, welke God op het hoogst verheerlijkt en de zondaar op het diepst vernedert.

De bijzondere koers, welke hij zich steeds voorstelde was deze: Eenmaal zou hij met de hem toevertrouwde zielen staan voor de rechterstoel van Christus. Dan zou het er, op aankomen of hij hun nuttig was geweest ten opzichte van hun geestelijk en eeuwig belang. Als gevolg hiervan maakte zijn prediking ook deel uit van het zieleleven van Gods volk.

Uiterst nauwkeurig ging Ds. Heikoop ook steeds te werk bij de inrichting zijner predicaties. Nimmer week hij af van het homiletisch kerkjaar. In de tussenliggende tijd predikte hij hoofdzakelijk Oud-Testamentische stoffen.

Van de zogenaamde mottopreken wilde hij geen gebruik maken. Door alles wat hij wist in een reeks punten en onderverdelingen aan de hand van één en dezelfde tekst

voor te stellen, achtte hij geen exegese meer. Die inrichting van de predicatie hield hij niet voor de juiste om de rijkdom van Gods' Woord de Gemeente te doen blijken. Bij gevolg predikte hij nooit meer dan eenmaal tegelijk over dezelfde tekst.

Ook was hij de mening toegedaan, dat de Denaar des Woords zich moest wachten voor de verhaaltjes-vertellerij op de kansel. De rijkdom van de Canonieke Boeken was zijns inziens zo overvloedig, dat hij het citeren van voorvallen uit het leven van particuliere Christenen tot tekstverduidelijking overbodig achtte. Het regelmatig gebruik van verhaaltjes in de prediking vond hij afkeurenswaardig. Vandaar ook, dat hij in heel zijn vijftien jarige dienst in Utrecht nog geen tien vertellingen in al zijn preken deed voorkomen. Zo ging zijn eenvoud gepaard met een juiste deftigheid op de kansel.

Geenszins maakte dat zijn prediking eentonig. Bijzonder had Ds. Heikoop ook de gaven ontvangen om op elke voorkomende gelegenheid toepasselijk te spreken. Zijn gelegenheidspreken deden herinneren aan Smytegelt's bundel getiteld: "Een woord op zijn tijd." Bij elke bijzonderheid, én in het Vaderland, én in de Kerk verhandelde hij een toepasselijke stof. Ook denken wij hierbij terug aan zijn predicaties op oudejaarsavond. Niet alleen was zijn tekstkeuze dan gericht op het verloop van de algemenen toestand in het Land en in de Kerk. Alle gebeurtenissen in de Gemeente van het verstreken jaar ging hij ook nauwkeurig na. Uit het overzicht hetwelk hij dan gaf bleek duidelijk, dat hij niet slechts als Leraar in haar midden stond. Ook als Herder kende hij zijn kudde. Het bijzonder lief en leed zijner schapen was ook het zijne.

Hoe onvergetelijk zijn ook zijn Avondmaalsbedieningen. Op die tijden was het hoofddaccent in zijn prediking de onveranderlijkheid en trouwe Gods. Deze stelde hij voor tegenover de ontrouw en de vele afdwalingen Zijns volks. Dan was hij er zeer op gesteld, het middel te mogen zijn tot opwekking van het leven van de genade. Zonder de separatie prijs te geven, zoals deze o.m. voorkomt in het Avondmaalsformulier, zacht hij ook de kleinen en zwakken in de genade op te wekken, de Heere Christus niet te verloochenen.

Aan de dis des Verbonds stelde hij de Heere levendig voor als de Grote Gastheer, Die de aanzittenden overzag. Zeer teer handelde hij in zijn toespraken aan de tafel des Heeren van de liefde van Christus, bijzonder openbaar, in Zijn Borgtochtelijk lijden en sterven. Meest besloot hij met een heenwijzing naar de Avondmaalsviering boven, waar de Kerk des Heeren zal aanzitten met Abraham, Izak en Jacob aan de ronde tafel. Maar ook zelf gedroeg hij zich in de kwaliteit van Herder als een heer des huizen, die de aanzittende gasten overziet. Daarbij bleek zijn schrander oordeel omtrent de onderscheiden legeringen van Gods volk. Bij het overhandigen van het stukje brood voegde hij elk persoonlijk in een enkelen volzin een woord toe, dat op zijn of haar stand in het genadeleven paste.

In zijn nabetrachtingpredicatie kon men altoos vernemen of er van het volk des Heeren hun Avondmaalsgang hadden nagelaten.

In de jaarlijkse verhandeling van de Heidelbergse Catechismus kwam hij uit als uitstekend dogmaticus. Het leerboek beschouwde Ds. Heikoop als niet slechts bevattende de leerstellige waarheid en geloofsvormen. Ook achtte hij de Catechismus als geheel ingesteld op het bevindelijke leven. De draad, lopende door de 52 Zondagsafdelingen merkte hij aan, als zuiver aangevende de leiding des Heiligen Geestes in het leven van de genade. Op voortreffelijke wijze wist hij ook het

leerstellige en bevindelijke te combineren. Ook in zijn Catechismus-predicaties werd hij nimmer oud, al heeft hij het leerboek niet minder dan twaalfmaal achtereen in Utrecht's Gemeente verhandeld.

Wel dreef het gevoel van zijn armoede hem in het bijzonder uit tot de troon van de genade, wanneer hij op nieuw de verhandeling van de Catechismus moest aanvangen. Dan zuchtte hij: "Och Heere, al zo vaak heb ik deze stof verhandeld. Wat zal ik er nu deze keer voor nieuws van zeggen? Het zal den. toehoorders nog gaan vervelen."

Zelfs bouwde hij ze de laatste jaren om in boetepredicaties, in verband "met de ernst van de tijden. Zulks, zonder de geloofsleer in de Heidelbergse Catechismus vervat, ook maar enigszins te kort te doen of te verwringen. Doch dat was meer het natuurlijk gevolg van hetgeen in zijn binnenkamer omging, dan zijn vooropgezet doel.

De eerste paar jaren dat hij in Utrecht stond, vond hij aanleiding om van de kansel af, zowel als op de ledenvergaderingen zijn protest te doen horen tegen een "halve opkomst op de dag des Heeren." Velen lieten de opgang onder de Catechismus-prediking na. Na verloop van enkele jaren was dat verschijnsel verdwenen en de desbetreffende vermaning van de Leraar niet meer nodig. In de loop van de jaren kwamen zelfs verscheidene toehoorders van andere kerkgenootschappen speciaal zijn Catechismus-predicaties beluisteren.

Op *bid- en dankdagen* hoorde men Ds. Heikoop zich kwijten van de opdracht volgens Jes. 58: 1 "Roep uit de keel, houd niet in; verhef uwe stem als een bazuin, en verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis Jacobs hun zonden.

Sinds enkele jaren voor zijn komst in Utrecht was het onwillekeurig gewoonte geworden, dat Ds. Kersten op die dagen van afzondering vooring. Na afloop van de laatsten dienst op de biddag in het voorjaar van 1929 zei deze stellig tot de kerkenraad: "Ik heb nu al zo dikwijls hier bid- en dankdag gehouden. In het vervolg doe ik dat niet meer. Voor de volgende dankdag moet gij maar eens een andere Leraar vragen?" En zie, toen in de herfst van dat jaar in Utrecht's Gemeente de dankdag gehouden werd, ging haar eigen Leraar in haar midden voor.

Uit alle omstreken van Utrecht stroomde het volk toe om de dag van afzondering te houden. Ook velen van heinde en verre kwamen Ds. Heikoop's ernstige boeteprediking beluisteren. Die dagen was zijn woning tussen de kerkdiensten gevuld met gasten, van verre gekomen.

Zeer nadrukkelijk wees hij bij die gelegenheden op de algemene zonden van Land en volk. De oorzaken van de algemene kwalen in het maatschappelijk leven, welke elk jaar vermeerderden en verergerden toonde hij aan. Die bestonden in de grote verdorvenheid door de menigvuldige ongerechtigheden. Maar zeer bijzonder legde hij bloot de breuk van de Kerke Gods. Niemand kwam onschuldig verklaard onder deze predicaties uit. Ook het volk des Heeren niet. Slechts één ding bleef over. Dat was het oprecht wederkeren tot de God van onze Vaders.

In de biddagen stelde hij voor, hoe onmogelijk het aan 's mensen zijde was, God een zegen te vragen voor het komende seizoen. Zulks niet alleen krachtens de algehele verbeurdheid wegens de val van Adam. Maar ook zeer bijzonder wegens de dadelijke zonden. Bij het naderen voor Gods troon rees op een grote zondeschild. Hoe zou men voor Zijn aangezicht kunnen pleiten, terwijl onbetreurede en niet afgebroken ongerechtigheden in menigte lagen opgestapeld? Zijn oor toch was met geen bedrog te vermoeien. De Heere zag naar waarheid in het binnenste. Zulk een berg van zonden viel toch niet overheen te werken. Zo was zijn eerste smeken op de biddag, of God nog om Zijns Zelfs wille bekering des harten wilde schenken. Deze was toch voor alle dingen nodig in hart en huis, voor Land en volk, in kerk en staat. De Heere mocht Zijn

volk verootmoedigen. Hen in de schuld zetten en bij Hem in de bres doen staan.

In zijn dankdagpredicaties was zijn eerste grondtoon: *Een waardeloze dankdag*. Zulks naar aanleiding van de uitgebleven bekering, in de biddag voorgesteld en afgesmeekt. Daarbij begon hij van eigen persoon en eigen huis af. Dan vreesde hij, dat men maar in de vorm samenkwam. Wie toch naderde met een verbroken hart en verslagen geest? Dan was hij beducht dat de dagen van afzondering slechts tergdagen voor Gods aangezicht waren.

Doch met deze hoofdgedachte bracht hij zijn toehoorders niet op een dood spoor. Dan vervolgde hij met: *Een waardevolle dankdag*, aangemerkt in de biddende en dankende Hogepriester aan de rechterhand des Vaders. In het licht daarvan ging hij na Gods ongebonden goedheid, een boos geslacht nog bewezen. Dan deed hij de weldaden roemen tegen het welverdiende oordeel. De vele inmenselen van Gods barmhartigheden onder Zijn slaande hand bracht hij naar voren.

Zo wees hij op het feit dat de Heere had getoond, nog geen lust te hebben in de dood des zondaars. De hemelse Hovenier had de onvruchtbare boom ook dit jaar nog laten staan, nog om hem gegraven en mest om hem gelegd. Elk werd voor de vraag geplaatst, of men er nog bate van had mogen ondervinden, dat God om Zijns Zoons Christus' wil alles regeert en onderhoudt. Om Diens wille had Hij nog vele weldaden geschonken.

Hier separeerde hij de zegen uit Gods rechter- en linkerhand. De arme wereld mocht slechts meelevende zolang er een Kerk op aarde is. Maar dat volk, met Christus' bloed gekocht, mocht de weldaden uit het verbond en in de gunst van God ontvangen. Dat maakte hun verantwoordelijkheid ook des te meerder.

Vraagsgewijze leidde hij zijn gehoor dan tot een onderzoek. Dan sprak hij: "Hebt gij uwen akker nog wenende bezaaid? Hebt gij het zuchtende gedaan, zeggende met het oog op u zelf: Heere, het zal een wonder zijn, als er nog één vruchtje zal groeien? Was het u onbegrijpelijk groot dat gij de vrucht des lands nog mocht oogsten? Hebt gij nog met tranen in de ogen en in verlegenheid des harten rond uwe tafel gezeten, ziende op de weldaden des Heeren? Hebt gij uw ontrouw voor Zijn aangezicht beweed? Is uw kroost nog gewezen op de bemoeienissen Gods onder het oordeel? Hebt gij bij uw zaad ook aangedrongen op de noodzakelijkheid van de bekering en met en voor hen het aangezicht des Heeren gezocht? Vaders en Moeders, hebben uwe kinderen u nog bedroefd gezien, zodat zij spraken: Waarom weent u? Hebt gij dan met hen gesproken over uwen verre afstand van de Heere en dat gij voor Hem niet zijt geweest wie gij behoorde te zijn?"

O, wat bleef er in het antwoord op al deze vragen dan weinig praktijk over! Echter, wie nog een weinige beleving des harten mocht kennen, hoorde op bid- en dankdagen dan ook van de predikstoel verkondigen, hetgeen in de binnenkamer was omgegaan. Voor dat volk stelde hij dan ook een dankdag in de eeuwigheid in het uitzicht. Dat volk zou de Heere leiden door alle bange tijden heen tot die plaats, waar geen zonden meer scheiding zullen maken. Daar zal het Gode en het Lam volmaakt mogen toebrengen de lof en de eer en de aanbidding tot in alle eeuwigheid.

Vooraf in deze predicaties bleek, dat de Heere hem ook had begaafd met een zienssoog. Zijn aankondiging van zwaardere oordelen, welke op de mindere zware zouden volgen, zijn door de geschiedenis van de laatste jaren duidelijk bevestigd geworden. Velen zijner aanwijzingen van Gods slaande hand werden ook verrassend op de voet gevolgd door de gebeurtenissen in ons Vaderland en werelddeel. Jaren voor 1940 sprak hij van de komst van het zwaard des oorlogs en des hongers.

Tijdens de bloedige worsteling van de volkeren sprak hij er menigmaal van, hoe een iegelijk uitkeek naar het einde van de oorlog. Als die maar over was. Doch al zou God een ademtocht geven, door het zwaard van ons af te wenden, daarmee zouden de oordelen niet eindigen.

Na de oorlog voorzag hij bange tijden van verdeeldheid en omwentelingen. Achter de wereldlijke krijg zag hij liggen een geestelijke strijd, welke *Antichristelijke machten* het Woord Gods en de Kerk des Heeren zouden aandoen. Hij verheulde niet dat hij tijden van openbare geloofsvervolging voorzag. Die zou God gebruiken om Zijn afgedwaalde Kerk nog eenmaal op haar plaats te brengen.

Zo had hij hoop voor de toekomst ***dat de Heere door verdrukking henen nog een nalezing uit Heiden- en Jodendom zou opzamelen. Hij meende dat nog dagen zouden aanbreken, dat de jonge mensen de oude zouden beschamen.***

Echter dit laatste uitte hij meer in zijn particuliere gesprekken. Op de kansel zei hij de laatste jaren vaak: "Onze tijd is rijker aan profeteerders dan aan zuchters en bidders." Daarmede wilde hij te kennen geven, dat velen zich bezig hielden met speculatieve berekeningen van de tekenen des tijds. Zulks, in plaats van in ootmoed voor Gods aangezicht werkzaam te zijn met de nood van de Kerk en het Vaderland.

De stelling, dat God dit gebed had weggenomen, verwierp hij als een voorwendsel van traagheid en dorheid in het geestelijk leven. Zolang de aarde staat zal God Zijn uitverkoornen toebrengen. Mochten geen bijzondere oordelen zijn af te bidden, zekerlijk bleef bovenal het gebed om de komst van het Godsrijk. Door alle tijden heen, hoe uiteenlopend deze ook waren, zou de Kerk met haar voortzetting in arbeid zijn. Deze overtuiging grondde hij onder meer op Hoogl.6: 6 "Uw tanden zijn als een kudde schapen, die uit de wasstede opkomen, die al tezamen tweelingen voortbrengen, en onder dezelve is gene jongeloos."

Tenslotte reppen wij in het overzicht van Ds. Heikoop's predikdienst nog van zijn Bijbellezingen. Vele Schriftgedeelten heeft hij in de wintertijd op Woensdagavonden zijn Gemeente uitgelegd. Wel was hij dan uit de aard van de zaak breedvoeriger in zijn exegese, als in zijn andere predicaties. Doch het bevindelijke leven drong hij daarmede niet op de achtergrond. Zeer boeiend waren steeds zijn verklaringen, welken de rijkdom van Gods Woord deden uitkomen. Groot was ook de verscheidenheid van de gekozen stoffen.

Wij zullen nalaten al die onderwerpen op te noemen. Enkelen willen wij aanstippen. Zo herinneren wij ons de nachtgezichten van Zacharia. Het sterfbed van Jacob uit Genesis 49. De rij van geloofshelden uit Hebr. 11. De verklaring van Spreuken 8. Een verhandeling van Romeinen 8. Dat noemde hij de *catechismus van Paulus*. Het leven van Elia. De verklaring van het boek Esther, dat hij titelde: *Het boek van Gods voorzienigheid*.

Een enkelen bundel tekenden wij onder zijn gehoor op en maakten wij voor de pers gereed. Doch bij zijn leven wilde Ds. Heikoop geen toestemming geven om zijn werk in het licht te geven. Eenmaal bezweek hij voor veler verlangen, om zijn lezingen over *het leven van David* in druk te doen verschijnen. Die Zijn in 1935 uitgegeven.

Wij veroorloven ons, een ontmoeting van Ds. Heikoop, een paar jaar na deze uitgave, hier tussen te voegen.

Op een dorpje in Brabant vervulde hij eens een weekbeurt. Daar kwam een vrouw op hem toegelopen en zei "Dominee, ik dank u nog wel voor het boek dat u geschreven hebt." Zijn antwoord was: "Mens, ik heb nooit een boek geschreven." De vrouw zei:

"Maar dat boek over het leven van David is toch van u?"

Daarop vertelde zij hoe zij aan dat boek was gekomen en met welk gevolg zij het had gelezen. Op zekeren dag kwam een boekenkoopman aan haar deur zijn waar aanbieden. Doch zij had geen kooplust. De geschriften van de oudvaders kende en begeerde zij niet. Slechts onder de algemene verzoeningsleer dezes tijds ging zij op.

De koopman hield aan. Tenslotte haalde hij het boek over het leven van David voor de dag. Nu ja, dat wilde zij wel kopen om van de boekenventer af te komen. De geschiedenis van David vond zij nog wel een mooi verhaal in de Bijbel.

Voor tijdverdrijf ging de vrouw het boek eens lezen. Maar wat geschiedde?

Om zo te spreken, het boek ging haar lezen. Het werd een middel in Gods hand om haar ogen te openen voor haar verloren staat. Reeds de eerste lezing, handelende over Sauls verwerping en Davids verkiezing gaf de eersten inslag. Dat ontdekte haar aanvankelijk het bedrog van de algemene verzoeningsleer. De vrouw kreeg te zien dat een tweërlei volk op aarde bestaat. Zij leerde zich ook als een verwerping in zichzelf kennen. Het lezen van dit boek werd eveneens een middel, dat zij meerder en anders dan voorheen Gods Woord ging lezen.

Ook kreeg zij betrekking op de auteur van het boek. Bijgevolg zocht zij te vernemen of deze nog leefde. Tot dat einde ging zij in de omstreken van haar woonplaats zoeken naar een Gereformeerde Gemeente. Deze vond zij. Zodoende kwam zij onder het preeklezen van de oude beproefde Waarheid. Daar hoorde zij dezelfde klanken als welke zij in het boek van Ds. Heikoop had vernomen. Aan die plaats werd de vrouw verbonden.

Toen zij op die bewuste avond Ds. Heikoop voor het schrijven van zijn boek bedankte, was haar wens in vervulling gegaan, deze dienstknecht des Heeren ook te horen prediken en te ontmoeten.

Het sluitstuk van Ds. Heikoop's Bijbellezingen is zijn verhandeling van de Profeet Daniël. Dat boek heeft hij verklaard in de winter van 1939-'40. Na die tijd heeft hij geen lezingen meer gegeven. De verduisteringsmaatregelen tijdens de Duitse bezetting maakte het samenkomen van de Gemeente op winteravonden niet meer mogelijk.

Met het oog op de naaste toekomst was zijn keuze op dit Bijbelboek gevallen, wijl het handelt van de Kerk in ballingschap. Zeer weinig betrouwbare uitleggers van dit Boek met zijn veelvuldige allegorie stonden hem bij het onderzoek ten dienste.

Eén zijner ambtsbroeders vroeg hem deze winter eens: "Waar houdt gij Bijbellezing over?"

Toen Ds. Heikoop hem te kennen gaf dat hij met de Profeet Daniël was aangevangen, sprak zijn medepredikant: "Hebt gij dat aangedurfd? Ik heb nimmer de moed gehad, over dat diepzinnig Boek Bijbellezing te houden."

De andere verklaarde dat hij ook met aarzeling tot de keuze van deze stof was overgegaan, uit hoofde van hetzelfde bezwaar. Doch nu hij aan de verhandeling bezig was viel het hem mee.

Ondanks de weinige beschikking over degelijke commentaren ontving hij toch veel licht in het Boek. Vooral tot verklaring van de gezichten welke Daniël zelf kreeg, (zoals in Hoofdstuk 7, 8 en 10) had hij de Heere veel nodig. Van de voorbereiding tot het uitspreken van de lezingen vertelde hij, hoe de Heere hem 's nachts op zijn leger de stof veel opende. Dan lag hij mediterend terneder en de verlichting van de Heilige Geest ging hem voor.

Bijvoorbeeld, zo deelde hij mede hoe hij de exegese vond van Daniël 7, betreffende het gezicht van de vier dieren. In vers 2 en 3 staat: "Ik zag in mijn gezicht bij nacht en ziet, de vier winden des hemels braken voort op de grote zee. En er klommen vier

grote dieren op uit de zee, het ene van het andere verscheiden."

Aldus leidde de Heere hem in: Daniël zag de grote zee. Deze beduidde een tijd van zeer menigvuldige goddeloosheid. Zulks ook volgens Jes. 57: 20. "Doch de goddelozen zijn als ene voortgedrevene zee; want die kan niet rusten, en hare wateren werpen slijk en modder op."

Op deze zee braken voort de vier winden des hemels. Dat was een zeer bijzonder verschijnsel. De storm in de natuur komt maar uit één windstreek tegelijk. Doch de Profeet zag de storm hier komen uit al de windstreken tegelijkertijd. Die losbrekende winden zagen op de oordelen Gods. Deze doet het almachtig en heilig Wezen losbreken over de goddeloosheid van de mensen. Daarvan sprak ook de Profeet Nahum in Hoofdstuk 1: 3 "Des HEEREN weg is in wervelwind, en in storm, en de wolken zijn het stof Zijner voeten." In tijden van grote goddeloosheid zendt God niet slechts. één oordeel. Dan komt Hij wel met alle oordelen tegelijkertijd. Vandaar ook zag Daniël uit al de windstreken de storm op de zee losbreken.

Een vreselijk onstuimige zee met hoog opschuimende baren, als gevolg van die stormen aanschouwde dus de Profeet. Dat was de vertoning van het teken des tijds, wanneer de gerichten Gods over de goddeloosheid van de mensenkinderen zullen komen. Geen bukken, geen invallen voor de Allerhoogste zal geboren worden uit het zenden van Zijn oordelen. Integendeel. Dan zal de vijandschap des mensen door het gevoelen van Gods bezoekende hand nog meer oprijzen. Ook zal dan het hatelijk zijn en elkander hatende boven mate worden uitgeleefd. Het wereldbeeld zal dan gelijk zijn aan zulk een woeste zee, door Daniël aanschouwd. Dan zullen de gruwelijke mensen gezien worden volgens Judas vers 13 "Wilde baren van de zee, hunne eigen schande opschuimende."

Uit dat wereldproces zouden op aarde ontstaan mensenmachten met geesten uit de afgrond. Deels waren die wereldmachtig. Daarna kwamen ook anti-christelijke machten. Geen goed dus, doch kwaad waren de voortbrengselen van het mensdom onder Gods slaande hand. Tegen God en de naaste zal de mens van de zonde zich keren. Vandaar ook dat Daniël die dieren uit de woeste zee zag opkomen.

Drie waren gewelddadig. Dat had zijn opzicht tot bloedige despoten. Eén, gelijk aan een luipaard, was sluw. Dat betekende eigenlijk "gluiperd." Dit kreeg hij te zien als aanwijzende de valse praktijken van de anti-christelijke macht.

Deze machten, gesymboliseerd door de van Daniël aanschouwde dieren zou God in de naaste toekomst ook loslaten over Nederland. Deze machten zou de Heere niet alleen toelaten. Hij zou ze ook Zelf besturen tot de uitvoering van Zijn strafgerichten. Op deze wijze zou God ook van Zichzelf, ten aanzien van Zijn komst over ons, in goddeloosheid verdronken Vaderland bevestigen Hosea 13: 7 en 8: "Dies werd ik hun als een felle leeuw, als een luipaard loerde Ik op de weg. Ik ontmoette hen als een beer, die van jongen beroofd is, en scheurde het slot huns harten; en Ik verslond ze aldaar als een oude leeuw; het wild gedierte des velds verscheurde hen."

Zulk onderwijs van boven ontving hij meer. Meest geschiedde dat in slapeloze nachten. Dat verstrekke hem de stof tot de verhandeling van dit Bijbelboek. Op deze wijze werden zijn laatste Bijbellezingen ook meer geboren dan gemaakt.

Eerst toen hij dezelve bijna teneinde had gebracht, ontving hij van een boekhandelaar een naar zijn oordeel zeer betrouwbaar commentaar van een oudvader over de Profeet Daniël. Zeer trof hem het gelijkkluidende van de verklaringen in dat boek, en de zijnen, reeds van de kansel uitgesproken. Beide waren door één Geest geleid.

Als in een profetische geest heeft hij aan de hand van het Boek Daniël verkondigd de dingen welke in de opvolgende jaren zijn geschied.

Zeer opmerkelijk is geweest zijn lezing over Daniël 11. Deze hield hij tien dagen voor

het invallen van de Duitsers in ons land. De komst en het verloop van de oorlog heeft hij die avond in bijzonderheden getekend, gelijk later plaats vond.

Ook handelde hij toen over de laatste strijd en sprak daarbij van het noodzakelijke, het nuttige en de overwinning van die strijd.

De zonden hadden die strijd noodzakelijk gemaakt. De Kerk zou bewaard en voortgezet worden, dwars door die strijd henen. Niet slechts om een stukske van de aarde zou gevochten worden. Het geweld zou ook worden aangedreven door geestelijke machten. Die zouden zich stellen tegen de Allerhoogste. ***Deze echter zou God op Zijn tijd verslaan.*** In die overwinning zou Zijn Kerk delen na ook verdrukking en vervolging te hebben ondergaan. Uiteindelijk zou dat volk mogen zingen van deze overwinning uit Psalm 68 vers 11 en 12:

*Gewis, hoe hoog de nood mag gaan,
God, zal Zijns vijands kop verslaan;
dien haar'gen schedel' vellen;
Die trots, wat heilig is onteert,
En, daar hij schuld met, schuld vermeêrt;
Zich tegen Hem durft stellen.
De HEER heeft zelf ons toegezeid:
'k Zal u, door macht en wijs beleid,
Uit Bazan weêr doen komen";
U zullen, als op Mozes' beê,
Wanneer uw pad loopt door de zee, Geen golven overstromen.*

*Dan moogt g' in zegepraal uw voet,
Ja uwer honden tong, in 't bloed
Van elken vijand steken."
O grote God, geduchte HEER,
Uw gangen, zo vol roem en eer,
Zijn aan Uw volk gebleken;
De gangen van mijn God en Vorst,
Wien, schoon Hij 's werelds rijkstroon torst
Deez' woningen behaagden.
De zangrei trad de speelrei voor,
In 't midden ging het vrolijk koor
Der trommelende maagden.*

Aan de jeugd was Ds. Heikoop zeer gebonden. Te midden van haar stond hij als een geestelijk Vader. De kinderen van de ouders in de Gemeente merkte hij ook aan als zijn kinderen.

Als Catecheet was zijn gehele handelswijze ingesteld op de grondgedachte ten aanzien van de jeugd, uitgesproken bij zijn intrede: Zou het wel zijn dan moest uit haar de Kerk gebouwd worden. Onderscheidene keren heeft hij, soms ook van de kansel verklaard, dat de jeugd geen gering gedeelte van zijn verborgen gebedsleven uitmaakte.

Kenmerkend is in dit opzicht ook zijn bevinding bij het beroep naar Paterson, hier tevoren vermeld. Bij zijn komst in Utrecht had hij aanvankelijk een gering aantal catechisanten. Geleidelijk breidde het aantal leerlingen uit. Al spoedig was de catechisatiekamer des Zaterdagsnamiddags geheel gevuld met schoolkinderen. Een

paar jaren later werd het zelfs noodzakelijk dit lokaal te vergroten, teneinde de jeugd te kunnen herbergen. Zeer bijzonder wist Ds. Heikoop de verhandelingen van zijn leerstof bij hun leeftijd aan te passen. Diepzinnige bespreking van de leerstellingen liet hij achterwege. Ondanks dit, wist hij de kinderen de eerste beginselen van de leer van de Waarheid eigen te maken. Bij voorbeeld eens handelde hij met de schoolkinderen over de sacramenten. Eerst had hij zijn leerlingen doen toestemmen dat Doop en Avondmaal beiden heenwezen op het bloed en de offerande van Christus. Daarop vroeg hij hun, hoe zij het verstonden dat een onbekeerd kind niet alleen mocht, maar ook behoorde gedoopt te worden. Een onbekeerd mens daarentegen mocht geen gebruik maken van het Avondmaal.

Uit een kindermond klonk dit antwoord: "Omdat in de Doop de genade beloofd wordt. Maar als een mens ten Avondmaal gaat, belijdt hij daarmee genade te bezitten."

Ongekunsteld was ook zijn omgang met de jeugd. Bijvoorbeeld, in de nabijheid van het kerkgebouw werd op een plein 's Zaterdags een weekmarkt gehouden. (Al was hij predikant geworden, daarmee was zijn koopmansgeest niet geheel gedooft). Even kruiste hij dan in gezelschap van sommige zijner kinderen de markt over om te zien of er iets van zijn gading was. Dergelijke alledaagse dingen meer bewezen zijn afkeer van hovaardij.

Ook het aantal oudere catechisanten nam toe. Wilde hij van het gebruik van verhaaltjes op de kansel niets weten, op de catechisatie bezigde hij die wel. Vooral wanneer hij handelde van de omzetting van de leerstelling in de praktijk van het bevindelijke leven. Dan wist hij zijn onderwijs aantrekkelijk te maken door het te verduidelijken met voorbeelden uit zijn persoonlijke ervaring en die van Gods volk.

Vurige Petrussen onder de jonge lieden wist hij op behendige wijze te remmen, zonder hen te kwetsen. (Zo zijn er onder de jongere leden van de Gemeente wel, die nu nog spreken van een enkel gezegde van Ds. Heikoop, op de catechisatie persoonlijk tot hen gericht. Wegens deszelfs nuttigheid zullen zij dat, naar hun zeggen, hun ganse leven niet vergeten).

In de loop des tijds zag Ds. Heikoop zich ook door een geleidelijk toenemend aantal belijdeniscatechisanten omringd. Die breidde zijn jeugdige Gemeente nu ook in ledental uit, uit de opkomende generatie.

Zeer plechtig was het ogenblik, op hetwelk de jonge mensen aan de voet van de kansel hun openbare belijdenis aflegden. Mochten allen, die daar eens stonden, hun Leermeester en diens onderwijs nimmer vergeten! Bijzonder ook voor hen liggen veel verzuchtingen en gebeden aan de troon van de genade van hem, die hun betuigde: "Dit is de weg; wandelt in denzelve."

Tot een hartelijk afscheid van hen als catechisanten, ontving hij de jonge lieden een speciale avond aan zijn woning. Dan sprak hij meest met hen van de ervaringen uit eigen jeugd en jongelingsjaren.

Onder hen waren er wel, die het jammer vonden, dat de kostelijke catechisatie-uurtjes nu voor hen voorbij waren. Een enkeling was aan, die zo gehecht, dat hij na het afleggen van de openbare belijdenis nog geruime tijd de catechisatie bleef volgen.

In de laatste tijd zijns levens zag Ds. Heikoop ook neer op een aantal catechisanten, van welken hij geloofde, dat de Heer' zijn arbeid had gezegend tot hun bekering. Ook van de jeugd had hij in de loop van de jaren nog enigen mogen toebrengen.

Twee opmerkelijke sterfgevallen onder Ds. Heikoop's catechisanten willen wij hier vermelden.

Het één is van een jongen van elf jaar. (Dirk Peterse; overleden te Utrecht 26 Dec.

1936)

Het was catechisatie op Zaterdagmiddag in de week vóór Kerstfeest. Aan het einde van het samenzijn met de jeugd maakte de Dominee bekend dat er twee weken geen catechisatie werd gehouden. Zulks wegens zijn drukke bezigheden met de komende feestdagen. Eén van de aanwezige jongens gaf met enkele anderen hierover zijn vreugde te kennen, op een wijze zoals een kind ongekunsteld zijn gedachten uitspreekt. Bij het verlaten van de catechisatiekamer greep de Dominee het kind bij de hand en vermaande hem: "Wel jongen, ben je daar zo blij over, dat je in twee weken geen catechisatie hebt? Wees daarover toch zo verheugd niet. Het kon wel de laatste keer zijn, dat je op de catechisatie bent geweest."

En zie het is de laatste keer geweest. Toen drie weken later het onderwijs met de kleine catechisanten werd hervat was dit kind overleden en begraven.

Kort na dit laatste uur van samenzijn werd de jongen ongesteld. Hij werd aangegrepen door griep in het hoofd. Tweede Kerstdag overleed hij in het ziekenhuis.

Op Oudejaarsdag vond de teraardebestelling plaats. Al de catechisanten stonden mede om de groeve geschaard. Wegens de volheid zijns gemoed kostte het de Dominee moeite, zijn aanspraak te beginnen. Hoe had de Heere de woorden van zijn laatste vermaning in eenvoudigheid des harten tot dit kind gesproken, hun loop doen hebben! Een bijzondere gelegenheid ontmoette de Leraar hier om alle aanwezigen, maar inzonderheid ook de jeugd te wijzen op de kortstondigheid des levens. Diep onder de indruk van dit aangrijpend sterfgeval zongen de aanwezigen op de dodenakker Ps. 103: 8

*Gelijk het gras is ons kortstondig leven,
Gelijk een bloem, die, op het veld verheven,
Wel sierlijk pronkt, maar kracht'loos is en teer;
Wanneer de wind zich over 't land laat horen,
Dan knakt haar steel, haar schoonheid gaat verloren;
Men kent en vindt haar standplaats zelfs niet meer*

In April van het jaar 1940 overleed een catechisante van Ds. Heikoop, op een week na 13 jaren oud. Dat kind had steeds zijn aandacht getrokken door haar eerbiedig en oplettend gedrag op de catechisatie. Zelfs onder de prediking was het hem opgevallen, dat het meisje doorgaans met ingespannen aandacht hem beluisterde. Zo had hij het kind steeds gadeslagen met de gedachte, of in haar mogelijk iets goeds lag voor de Heere. Die gedachte nu werd bevestigd op haar laatste ziekbed van 17 dagen.

Het kind werd aangedaan met ernstige keelontsteking. De eerste week van haar ziek zijn had het meisje het bang. Haar ouders vroegen, waarom zij zo benauwd was. Zij antwoordde zo niet te kunnen sterven. Zij zag een openstaande schuld van zonden voor zich. Ook stelden de ouders het kind voor, de Dominee bij haar te ontbieden. Doch voor diens komst was zij bevreesd. Hoe zou zij Gods knecht ontmoeten!

In de tweede week van haar krankheid kwam de Heere tot haar jeugdige ziel te spreken uit Jes. 1: 18 "Komt dan, en laat ons samen rechten, zegt de HEERE; al waren uwe zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw; al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol." Daarmede kwam het kind tot verruiming des harten. Zij mocht geloven dat God in Christus hare zonden wegnam. Klaarblijkelijk was ook hare vreze voor de dood weggenomen.

De Dominee had haar nog niet bezocht. Sinds de Heere haar leger had gewend, lag zij nu naar zijn komst uit te zien. Zij was verlangend om ook hem nog mede te delen wat de Heere gedaan had, eer zij ging sterven.

Door een samenloop van omstandigheden verscheen de Dominee eerst de dag vóór haar dood aan haar bed. Wegens haar dodelijke ziekte had zij bijna geen stem meer tot spreken. Met grote inspanning kon zij de bezoeker slechts fluisterend antwoorden. Deze begon haar te vragen, waar zij zo al over lag na te denken op haar ziekbed. Het kind zei: "Over mijn zonden en dood en hoe ik God zal ontmoeten."

Een volgende vraag van de Leraar was: "Hebben die dingen je nog uitgedreven?"

Die beantwoordde zij bevestigend. Hij vroeg haar verder: "En heeft de Heere in die weg nog tot je gesproken?"

Het meisje wilde verder vettellen; maar dat ging op dit ogenblik niet meer. Haar stem begaf het. Toen nam zij haar Bijbeltje ter hand. Zij sloeg Jesaja 1 op en wees met haar vinger het 18e vers aan.

Ter toetsing sprak de Leraar: "Ja daar staat wel, dat God je zonden kan en wil wegnemen. Maar nu is de grote vraag of Hij het ook doen zal."

Even kwam de stem van het kind nog terug. Met een blijde glans op haar gelaat antwoordde het fluisterend: "Wat de Heere doet is goed."

Met ontroering nam de Leraar kennis van dit vlak getuigenis uit een kindermond vernomen. Ook dit sterfbed getuigde er van dat het Koninkrijk Gods niet gelegen is in veelheid van woorden, maar in kracht. Tot de ouders sprak hij er van, welk een grote vlakte hij met hun kind gevoelde, ook bij deze laatste ontmoeting voor haar sterven.

Dinsdags overleed zij. 's Zaterdag daarop volgende werd haar stoffelijk overschot aan de schoot van de aarde toevertrouwd. Ook toen stonden al de kleine catechisanten mede om de groeve geschaard. Het overleden meisje was hun tot een voorbeeld geweest in eerbied en ontzag voor Gods woord. Ook predikte dit sterven, dat men nooit te jong kan zijn om tof God bekeerd te worden. Maar ook tekende het wegnemen van deze, nog jeugdige catechisante het oordeel Gods, zo betoogde de Leraar. (Zij stierf enkele weken voor het uitbreken van de oorlog. Annie van der Vlist; overleden te Utrecht 9 April 1940.)

De Heere zamelde de Zijnen in, eer het zwaard doortrok. Ook wees Ds. Heikoop er aan de groeve op, welk teken des tijds dit sterven was in de Kerke Gods. De weinigen, die Hij naar Zijn verkiezende liefde in deze tijd ontzegelde, bracht de Heere toe en zamelde ze kort daarop in. Hoe had dit kind een steun kunnen zijn in het gezin, waartoe het behoorde. Een steun en voorbeeld tevens op de catechisatie. Maar zie, haar plaats deed de Heere nu reeds ledig staan. Die lege plaats getuigde tegen ons onder het oordeel! Elk mocht wakende bevonden worden, opdat dit kind niet eenmaal tegen ons getuige.

Ook aan de prille jeugd in de Gemeente was Ds. Heikoop verbonden. Vooral kwam dat uit bij krankheden en sterfgevallen onder de kleine kinderkens. Deze bezoeken voelde hij aan, alsof het zijn eigen zaad betrof. Hij kon het meestal niet op, dat de Heere zijn deur nog voorbij ging en zijn kroost in welstand rond de tafel zat, terwijl anderen werden getroffen.

Eens schonk hem de Heere een wondere ontmoeting bij de dood van een kindje van tien maanden. Dat wichtje was van ouders, die beide werkten voor hun dagelijks brood.

Het was een zeer sobere begrafenis. De kring van de saamgekomenen aan het sterfhuis was klein. De beurs van de ouders liet geen voorname manier van begraven toe. Bij aankomst op het kerkhof bleek er geen belangstelling van de Gemeente te zijn. Met uitzondering van één van de diakenen was niemand aanwezig, behalve de enkelen, die van het sterfhuis waren meegekomen. De weinige bekendheid, welke aan dit

sterfgeval was gegeven had daartoe ook stellig bijgedragen.

Terwijl de kleine stoet bij de ingang van de dodenakker werd opgesteld zei de Dominee in zichzelf: "Zo arm heb ik het in onze Gemeente nog nooit medegemaakt." Nauwelijks was deze gedachte in hem opgeklommen, of de stoet zette zich in beweging. Tegelijkertijd begon het in zijn ziel te zingen uit Ps. 87: 4

*God zal hen zelf bevestigen en schragen,
En op Zijn rol, waar Hij de volken schrijft,
Hen tellen, als in Israël ingelijfd,
En doen de naam van Sions kind'ren dragen.*

Zodra het vers ten einde was begon het opnieuw in zijn ziel te jubelen. En dat hield aan totdat men aan de groeve was genaderd en hij het woord moest voeren.

Toen dit vers zich enkele malen had herhaald terwijl men grafwaarts schreed, sprak Ds. Heikoop tot de naast hem lopende vader: "Weet gij waar uw kindje is?"

Verlegen bleef de man het antwoord schuldig.

"Uw kindje is boven. God heeft het opgenomen in Zijne heerlijkheid," zo antwoordde de Leraar zelf. Aan het grafje van dit wicht gaf hij ook getuigenis van hetgeen de Heere hem zo-even had bekend gemaakt.

Aanvankelijk had hij voorgenomen om van het kerkhof huiswaarts te keren. Echter deze verrassende ontmoeting deed hem zijn voornemen wijzigen. Hij keerde mede terug tot het sterfhuis om te midden dezer kleine familiekring te gewagen van het grote heil des Heeren. Toen kwamen meerdere tongen los. Ook anderen hadden dergelijke getuigenis omtrent het kindeke ontvangen. Doch de grote vraag, of dat wel de waarheid kon zijn met het oog op zo'n klein wicht, had hen doen zwijgen. (Hendrikus Achterberg; overleden te Utrecht 23 Febr. 1940.)

Een dergelijke ontmoeting had Ds. Heikoop nog eens in Februari van het jaar 1943. Dat was met een jongetje van acht en een half jaar. De ouders van dat kind, leden van Utrechts Gemeente, woonden te Hei- en Boeicoop.

Het kind werd aangetast door de in die dagen heersende keelziekte, difteritis. Kortstondig was het ziek. In de nacht van 14 op 15 Februari overleed het in het Stads- en Academisch Ziekenhuis te Utrecht.

Toen Ds. Heikoop in de morgenstond van 15 Februari in zijn afzondering naar gewoonte de noden en behoeften van de Gemeente opdroeg aan de troon van de genade, gedacht hij ook dit kind. Zo, terwijl hij het de Heere voorlegde kreeg hij dit antwoord van boven: "Zalig zijn de doden die in de Heere sterven." (Openb. 14: 13). Hij werd er bij bepaald dat de Heere het kind had ingezameld in de gewesten van eeuwige zaligheid. Zijn gebed voor hetzelfde was niet meer nodig.

In zijn huiskamer gekomen, zei hij: "Het kind van De Jong is deze nacht gestorven. Gisteravond had ik er nog arbeid mede. Heden morgen heeft de Heere die weggenomen. Ook heeft Hij mij bekend gemaakt, dat het een gekende is van eeuwigheid. Dat kind is gelukkig heengegaan."

Nauwelijks waren deze woorden uit zijn mond gehoord, of daar kwam iemand de doodstijding brengen. Naar mensen, wonende in de buurt van de pastorie, hadden de ouders per telefoon gemeld dat hun kind was overleden. Zij hadden verzocht, de boodschap aan Ds. Heikoop over te brengen. De Leraar was echter de boodschapper voor, door ook deze te zeggen, hetgeen hij zo-even tot zijn huisgenoten sprak.

Door bar winterweer heen begaf hij zich op de bestemde tijd naar het afgelegen dorpje, waar het stoffelijk overschot uit de ouderlijke woning werd uitgedragen. De teraardebestelling vond op zaterdag plaats. Dies ontging de Leraar een groot deel van

zijn voorbereidingstijd tot de aanstaande Rustdag. Ondanks dit dreef hem de innerlijke betrekking op het kind derwaarts, teneinde de begrafenis te leiden.

De ouders hadden in de rouwcirculaire hun stille hoop voor hun zoontje niet doen blijken. Desniettenstaande kwam bijna elk van Gods volk uit de omtrek van Hei- en Boeicop naar dit sterfhuis. De Heere had ook anderen getuigenis in hun hart gegeven aangaande Zijn werk in dit kind. De band des Geestes en van de eenheid gaf in het klaaghuis een stichtelijk samenzijn. Men was niet bedroefd gelijk degenen die geen hoop hebben.

* * *

Inderdaad was Utrechts Gemeente in haar Herder bevoorrecht. Boven het vervullen van vele predikbeurten in vacante Gemeenten, legde hij getrouw ziekenbezoek af. Vooral zij, die door een langdurig ziekbed veel moesten ontberen ten aanzien van de opgang naar Gods huis, deelden in zijn zorgen.

Had de Heere ergens een nieuwen zegen in het huisgezin geschonken, dan gaf hij van zijn herderlijke belangstelling blijk eer de ouders met hun kind ten doop naderden.

Maar ook vervulde hij, zolang zijn gestel zulks toeliet, nog een afzonderlijke taak in dit gedeelte van de herderlijken arbeid. De stad Utrecht is namelijk een centrum van ziekenhuizen. Zulks bracht mede dat Ds, Heikoop ook vele mensen, uit andere Gemeenten afkomstig, bezocht. Als gevolg hiervan trok hij soms van het ene ziekenhuis tot het andere.

Bij zijn bezoeken op de ziekenzalen bepaalde hij zich in zijn gebed niet slechts tot de hem bekenden patiënt. Van al de aanwezige zieken droeg hij de ziels- en lichaamsnoden op aan de hemelse Medicijnmeester. Ook gedacht hij degenen, wier taak het was, de lijdende mensen te verzorgen. Altoos gaf hij getuigenis dat noch de kunde van de doktoren, noch de zorgen van de verpleegsters baatten zonder de zegen des Heeren. Derhalve bad hij voor beide, dat zij in hun werk ook de Heere mochten nodig hebben. Zij mochten afzien van hun vernuft, opdat geen mens, maar God alleen de eer ontving bij de genezing van de zieken.

VIII. Heikoops laatste levensjaar en uiteinde

Een paar dagen later stortte hij dermate in, dat aan geen preken meer viel te denken. Daarin hebben wij Gods wijs beleid gezien. Zijn getrouwe bewaring over Zijn kind en knecht viel daarin op te merken. Hij heeft er liefderijk voor zorg gedragen, dat Ds. Heikoop niet tot een spot kwam te staan. Tot welke ongepaste woorden op de kansel ware hij mogelijk gekomen, zo hij nadien deze nog had kunnen beklimmen? Zolang toch Gods kinderen en knechten op aarde zijn, staan zij aan alle gevaar en bezoeking bloot, gelijk ieder ander mens. Enerlei wedervaart de rechtvaardige en de goddeloze. (Pred. 9: 3). Dat werd ook bevestigd in Ds. Heikoop's ziekte en uiteinde.

Deze laatste periode van zijn predikdienst viel samen met de kritische tijd van de Duitse overheersing. De ellende in ons Vaderland had bijna haar hoogtepunt bereikt. Het zwaard greep al meer om zich heen. De levensgevaren voor de burgerbevolking werden steeds dreigender; niet het minst door de oorlogvoering in de lucht. Eén bijzonderheid, in verband hiermede, vermelden wij nog. Zo niet tweemaal, dan toch zeker eens per Zondag deed Ds. Heikoop deze passage in zijn gebed voorkomen: "Heere, dat wij nog niet zijg omgekomen; nog niet onder puin en as bedolven zijn!"

Ook de persoonlijke zielservaring van zijn laatste levensjaar was kenmerkend. Ook die getuigde er van dat Ds. Heikoop rijpte voor de eeuwigheid. Steeds was hij met zijn dood doende. Veel sprak hij van zijn verlaten van deze aarde en zijn ingang in het over-Jordaanse. Bij het samenvatten dier gesprekken is klaarblijkelijk, zijn stellige overtuiging, dat zijn dood niet ver meer was. Ook al werd het geheel daarvan beheerst door hetgeen een van de aartsvaders sprak in Gen. 27: 2 "Ik weet de dag mijns doods niet."

Ondertussen mocht hij veel de nabijheid des Heeren en nog vele troostrijke ontmoetingen van Gods vriendelijk aangezicht ontvangen. Dat vergoedde ruimschoots zijn eerste gedeeltelijke, daarna gehele uitschakeling uit zijn arbeid. In menige pijnlijke ervaring was de Heere hem een toevlucht en sterkte.

Eens sloeg hij het bouwen van een schuilkelder gade. Het nietige van deze schuilplaats viel hem op. Daarbij stond hij na te denken over de arme toevlucht van de ijdele mens, die niet anders heeft en kent dan zulk een plaats van beveiliging in gevaar des doods. Hoe arm ook stond de arbeid van die werklieden getekend in het oordeel! Zorgeloos, vloekend, schertsend verrichtten zij hun werk. Welk een blindheid onder het ongenoegen Gods! In de grond van de zaak was het doen van Nederlands volk hemelstergend. Het was, als tarte men de dood!

Terwijl hij de bouw van die kelder zo stond op te nemen, daalden deze woorden in zijn ziel af: "Want de kinderen dezer wereld zijn voorzichtiger, dan de kinderen des lichts, in hun geslacht." (Luc. 16: 8b). Zulks gaf hem aanleiding tot deze opmerking: De arme wereld zorgt op haar wijze nog voor het toekomstig gevaar. Maar wat doet de mens, die onder het licht van Gods geopenbaard Woord leeft? Die maakt geen werk van het heden van de genade en zoekt geen redding voor zijn arme ziel te verkrijgen. Hij gelooft niets van het groot gevaar, dat, hem boven het hoofd hangt.

IJdel was het vertoon van die schuilkelderbouw. God zou toch doortrekken met Zijn oordelen. Hij zou de mens toch doen treffen, hem vinden, hoe hij ook zou trachten zich voor de Allerhoogste te verbergen. Ja, al bedde hij zich in het onderste van de hel, God zou hem van daar wederbrengen en hem stellen voor Zijn aangezicht.

Maar ook zag hij hier afgebeeld het rusten in een ijdele hoop van uiterlijke godsdienst zonder waarachtige bekering. Gelijk die schuilkelder een bedrieglijk onderkomen zou bevonden worden ten tijde van gevaar, zo zal ook de toevlucht van de leugenen

worden weggevaagd. De bedrieglijke grond van het tijdgeloof zal de bodem worden ingeslagen!

Bij inkeer tot zichzelf met hetgeen hij uit het aanschouwde had afgeleid, ontving hij liefelijke vertroosting. De Heere liet hem zien, dat hij een andere, een betere toevlucht in gevaar bezat. Hij mocht voor tijd en eeuwigheid geborgen zijn in de allerbeste schuilplaats, zoals het heet in Ps. 91: 1 en 2 "Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Ik zal tot de HEERE zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burg! mijn God, op Welken ik vertrouw!"

Bij zijn mededeling hiervan konden wij niet vermoeden dat hij betrekkelijk korte tijd later het tijdelijke met het eeuwige zou verwisselen, juist door de vreselijke gevolgen van de luchtoorlog.

Op een andere tijd in zijn laatste levensjaar lag hij weder met pijn en in benauwdheid des lichaams te bed. Dermate verhief zich de krankheid, dat hij door zijn huisgenoten de medicijnmeester liet ontbieden. Doch wie ook verscheen, geen dokter kwam op. dagen. Een herhaalde, dringende boodschap aan het adres van de hem behandelende hartspecialist bleef vruchteloos. Ook diens plaatsvervanger weigerde te komen.

Dit nonchalant gedrag van de doktoren vond zijn oorzaak in hun vrees voor de vordering van mannen door de Duitse Weermacht. Zij waren, zoals men dat in die dagen noemde "ondergedoken."

In zijn vergeefs wachten op de geneesheer klaagde de patiënt zijn nood aan de Heere. Daarop kwam Deze tot zijn ziel over met de woorden uit Exodus 15: 26 "Ik ben de HEERE, uw Heelmeester!" Liefelijk werd zijn ziel omhelsd door Hem, Die de getrouwe en onveranderlijke is, Die Zijn gunstgenoten nimmer begeeft noch verlaat. Ondertussen werd zijn lichamelijke benauwdheid zeer gematigd.

Zo mocht hij gedurig ondervinden wat hij aan zijn God had; ook wanneer alle hulp van mensen hem ontviel.

Een kostelijke voorsmaak van het hemelleven ondervond Ds. Heikoop in de nacht van 25 op 26 Juli van zijn laatste jaar. Bijzondere betrekking op de dood, als tot de blijde bode, die nu tot hem kon naderen ter verlossing van het lichaam van de zonde, ging hieraan vooraf. Zulks naar aanleiding van, het verscheiden van Ds. Vreugdenhil te Kampen. Zeer tot zijn leedwezen was hij door ziekte verhinderd de teraardebestelling bij te wonen. Deze ambtsbroeder ging hem voor in de aflossing van zijn post. Mevrouw Heikoop had 's daags voor deze nacht aan de begrafenis van Ds. Vreugdenhil deelgenomen. In de laten avond van die dag vertelde zij haar man het verloop.

In de loop van de nacht gevoelde de patiënt zich minder wel. Doch hij sluimerde wat in. Onder die sluimering begon hij te zingen. Eerst Ps. 24: 5

*"Verhoogt, o poorten! nu de boog;
Rijst, eeuwige deuren! rijst omhoog:
Opdat g' uw Koning moogt ontvangen." Enz.*

Daarna Ps. 89: 7

*"Hoe zalig is het volk, dat naar Uw klanken hoort!
Zij wan'dlen HEER! in 't licht van 't God'lijk aanschijn voort," enz.*

Vervolgens Ps. 118: 1 "Laat ieder 's Heeren goedheid voort," enz.

Ten slotte Ps. 87: 3

"De Filistijn, de Tyriër, de Moren,

Zijn binnen u, o Godstad! voortgebracht," enz.

Tijdens dit zingen bleek duidelijk, dat zijn geest niet aanwezig was. Zijn vrouw vreesde, dat hij deze nacht de laatste adem uitblazen zou. Derhalve, zij ging de kinderen roepen, zeggende: "Ik geloof dat Vader gaat sterven." Zij schaarden zich allen rond zijn leger, in afwachting van zijn uiteinde. Inmiddels maakte hij enig handgebaar, dat hij zich later niet bewust was.

Na verloop van een poos keerde zijn geest tot de aarde terug. Toen hij, bijgekomen, zijn vrouw en kinderen rond hem aanschouwde, vroeg hij hun: "Wat doen jullie hier?" "Wij dachten dat u ging sterven," was hun antwoord.

"Wat, gaan sterven? Wel nee, eeuwig gaan leven," zei de Vader op blijde toon. Hierop deelde hij mee, wat hem zo-even naar de geest was wedervaren. Hij had deelgenomen aan de **Avondmaals-viering in de hemel**.

Bij de optrekking zijner ziel was hij aangekomen in een grote bruiloftszaal. Daar aanschouwde hij de viering van de bruiloft des Lams. Daar zag hij Abraham, Izak en Jacob, gezeten aan de ronde tafel. Ook zelf zat hij mede aan. Het Lam Gods aanschouwde hij als het Hoofd aan de dis, zittende in het midden van de bruiloftsgasten. Tijdens zijn aanzitten in deze lieflijke plaats proefde en smaakte hij een vette maaltijd, *een maaltijd van reinen wijn, van vet vol mergs, van reine wijnen, die gezuiverd zijn*, zo getuigde hij. (Jes. 25: 6).

Na deze mededeling gebod hij zijn kinderen, dat zij zich weder moesten ter ruste begeven. Hun vader ging nog niet sterven.

Even later bevond hij zich met zijn echtgenote weer alleen. Hij zei: "Kom vrouw, nu moeten wij samen dat vers uit Psalm 118 eens zingen." Echter deze wilde hieraan geen deel nemen in verband met het nachtelijk uur. De burens zouden nog in hun rust worden gestoord. Toen hief hij op zijn eentje met heldere stem aan:

*Laat ieder 's HEEREN goedheid loven,
Want goed is d' Oppermajesteit;
Zijn goedheid gaat het al te boven;
Zijn goedheid duurt in eeuwigheid:
Laat Isrel nu Gods goedheid loven,
En zeggen: Roemt Gods majesteit!
Zijn goedheid gaat het al te boven;
Zijn goedheid duurt in eeuwigheid.*

In de opvolgende dagen was zijn lichaamsgestel afwisselend. Dán lag hij te bed, dan kwam hij op de been. Trof hij bezoekers in zijn huiskamer aan, dan getuigde zijn hart en mond van hetgeen God had gedaan aan zijn geest. Aan het roemen in de weldaden des Heeren paarde hij de klacht over zichzelf. Hij sprak: "Ik verzondig telkens weer elke weldaad. Met één onreine gedachte is alles weer bezoedeld. Dan denk ik: Wat moet ik, op de wereld langer doen?"

Het leven op aarde was hij moede. Een brandende begeerte ging bij tijden in zijn ziel om naar het aandoen van het hemelleven. Menig bezoeker ging henen met de indruk, dat Dominee's dagen niet vele meer zouden zijn.

Op het einde van Juli ontving Ds. Heikoop nog **een beroep van de Gemeente Zeist**. Bij het openen van de beroepsbrief zei hij tot zijn echtgenote: "Nu vrouw, het zal één

van beiden worden: Of inpakken voor ons vertrek naar Zeist, óf gij zult mij naar het kerkhof brengen."

Hij heeft gemeend, dat beroep te moeten aannemen. Hiervan sprak hij onder meer op een ledenvergadering, gehouden 4 September. De Leraar deelde mede; dat hem in verband met dit beroep was voorgekomen het Schriftwoord uit Joh. 11: 28 "De Meester is daar en Hij roept u."

In een gesprek, evenals per brief hadden enkelen te kennen gegeven, dat hun van 's Heerenwege was bekend gemaakt, dat zijn dienst in Utrecht's Gemeente niet ten einde was. Derhalve had de Heere hem niet voor Zeist bestemd. Dit ontmoette hij in de overwegingstijd van het beroep. Hetgeen sommigen hem als hun bevinding voor Gods aangezicht in verband met zijn beroep naar Zeist kenbaar maakten, zag Ds. Heikoop in het licht van 1 Kon, 13: 11-19. Met leugen en bedrog haalde de oude Profeet te Beth-El de man Gods over, aldaar te blijven. Naar die leugen luisterde de uit Juda gekomen Profeet. En dat kwam slecht uit. Zo min God tot die ouden Profeet had gesproken, zo min achtte hij waar, hetgeen die en gene hem had kenbaar gemaakt. Daarom had hij deze mededelingen terzijde gelegd en het beroep naar Zeist moeten en mogen aannemen.

Wij durven niet beweren, dat de Heere deze woorden niet tot hem gesproken heeft. Wij achten, hij heeft van deze inspraken een onjuiste toepassing gemaakt. Dat wezen de feiten uit. Ds. Heikoop werd geen predikant van de Gemeente te Zeist. Het logische van zijn aanvaarden van dit beroep is achteraf niet moeilijk te vinden. Op Zijn aanstaande dood werd hij steeds meer voorbereid. Daardoor werd hij geleidelijk losgemaakt van alles, waaraan hij op de aarde gebonden was. Ook van zijn Gemeente te Utrecht. En die ontbinding bracht hij in verband met de roepstem van de Gemeente Zeist. (De Heere sprak niet tot hem: "Gij zult op 6 November a.s. door een bombardement omkomen!")

Ten aanzien van het eigenaardig slot van Ds. Heikoop's ambtelijke loopbaan geldt eveneens des Heeren woord uit Jes. 42: 16 "En Ik zal de blinden leiden door de weg, die zij niet geweten hebben; Ik zal ze doen treden door de paden, die zij niet geweten hebben."

Ondanks het negatieve van zijn hier gemelde verklaring, heeft zij voor ons deze stellige zijde: De grote Meester, Jezus Christus is naar Zijn menselijke natuur niet meer op aarde. Diens heerlijkheid in het huis Zijns Vaders mocht Ds. Heikoop de laatsten tijd zijns levens zo menigmaal door hemelse voorsmaken ontwaren. Niet tot Zeist, maar tot Zijne heerlijkheid riep Hij Zijn dienstknecht. Hij riep hem van zijn post om hem te doen delen in de erve van de knechten des Heeren in de triomferende Kerk. In dier voege is ook zijn zegswijze van de ouden Profeet te Beth-El bevestigd geworden.

De mening dat D. Heikoop in plaats van in Zeist, in Utrecht zijn ambtelijke bediening zou voortzetten, is door de feiten eveneens als onjuist bewezen. Nadat Ds. Heikoop in deze vergadering zijn zienswijze deed vernemen, heeft hij nog slechts één Zondag gepredikt. En hij heeft gewerkt, zolang het dag was.

Kort voor zijn laatste verjaardag op 19 Augustus, had hij het beroep naar Zeist aangenomen. Op die dag sprak hij daarvan te midden zijner Gemeentelieden, die hem bezochten: "Ik dacht nooit een beroep naar een andere Gemeente te zullen aannemen. Ik had mij voorgesteld, mijn dagen in Utrecht te slijten, gelijk voorheen Smytegelt in Middelburg." En zie, dit zijn uitgesproken gevoelens is bevestigd geworden!

Tussen het aanvaarden van het beroep naar Zeist en zijn dood ligt een tijd van drie maanden. Elke onderneming om zich aldaar te vestigen, werd afgebroken. Zodra in Zeist een woning voor hem beschikbaar kwam, werd deze bijna onmiddellijk daarop

door de Duitse Weermacht gevorderd. Die toedracht van zaken heeft zich enkele malen herhaald.

Daarbij werd zijn ongesteldheid een steeds ernstiger beletsel. De duizelingen in zijn hoofd namen meer toe. Het voorschrift van de dokter noopte hem tot een bijna geheel geïsoleerd leven. De minste inspanning van zijn geest werkte nadelig voor de nodige rust van hart en hoofd. Enkele keren per dag moest de patiënt een wandeling maken. Doch volstrekt mocht hij geen, bezoeken afleggen. Evenmin was het hem toegestaan, zich op de wandeling in gezelschap van volwassenen te bevinden. Dat zou aanleiding tot gesprekken geven, die te vermoeiend voor hem waren.

"U neemt maar één van uw kleine jongens voor afleiding mede. Dan bent u toch ook niet alleen in het geval, dat u onwel zou worden," zo luidde het doktersadvies. Bij zijn thuiskomst moest hij terstond weer gaan rusten.

Zo liepen alle omstandigheden samen, waardoor een vertrek uit Utrecht niet mogelijk werd. Ook was merkbaar, dat Ds. Heikoop gedurig met zichzelf in strijd kwam ten aanzien van het aangenomen beroep.

Op 7 October hield de Duitse Weermacht in Utrecht wederom een razzia tegen de burgerbevolking. Daarbij werden alle mannen van 16 tot 45 jaar gevorderd voor de arbeidsinzet achter de IJssellinie. Huis aan huis vervoegden de Duitse soldaten zich, teneinde hun mensenroof uit te voeren. Elke woning werd grondig onderzocht.

Op die dag, dat is vier weken en twee dagen voor zijn dood, werden drie zoons van Ds. Heikoop mede weggevoerd. Deze geweldenarij schokte begrijpelijkerwijs zeer zijn zwak gestel. Maar ook in deze beproeving deed de Heere hem ondervinden dat Hij niet beproeft boven vermogen. Nog maar kort tevoren waren zijn jongens weggevoerd, toen deze ondersteuning uit Ps. 34: 10 hem gewerd:

*God zorgt, als 't leed genaakt,
Dat hij niet gans ter nederstort;
Dat hem geen been gebroken word';
't Is God, die hem bewaakt.
De snode boosheid baart
Den goddeloze vloek en dood;
Daar hij, die d' onschuld stout verstoot,
Zelf schuldig wordt verklaard.*

Hierdoor mocht hij het leed, waarin zoveel ouders in den lande met hem deelden, overgeven in de hand Gods. Hij kreeg te geloven dat zijn kroost veilig onder des Heeren hoede zou bewaard blijven. Ter bestemder tijd zouden zij in welstand tot hun woning mogen wederkeren. Enige dagen later werd hij bij vernieuwing hierin gesterkt. Nadat hij zijn kinderen in het gebed had opgedragen daalden deze regels uit Ps. 37: 3 af:

*Geen ijd'le zorg doe u van 't heilspoor dwalen;
Houd in uw weg het oog op God gericht,
Vertrouw op Hem, en d'uitkomst zal niet falen.*

Een biddend en vermanend Vader was hij voor zijn zaad ten allen tijde geweest; èn in het verborgen, èn in het huisgezin, èn in het openbaar van de kansel. Ten aanzien van de slotsom van alle vermaan sprak de Heere nog in zijn hart, wijzende op de verantwoordelijkheid en toekomst zijns zaads uit Ps. 132: 8

*Houdt uw geslacht Mijn heilverbond,
En 't vast getuig'nis van Mijn mond,*

*Die Ik hun leer ten allen stond;
Dan is hun 't rijksbestuur bereid,
Op uwen troon, in eeuwigheid.*

Omtrent tien dagen vóór zijn dood sprak hij er van te geloven zijn jongens bij zijn leven nooit meer te zullen zien. Dat was zo bij hem gekomen uit Ps. 131: 4

*Dat Isrel op de HEER' vertrouwd;
Zijn hoop op Gods ontferming bouw,
En stil berust' in Zijn beleid,
Van nu tot in all' eeuwigheid.*

Overbodig is, hier nadere verklaring aan toe te voegen. Het inkomen van deze Psalmverzen in zijn gemoed spreekt voor zichzelf.

Even merkwaardig zijn ook de volgende gesprekken uit zijn laatste dagen op aarde.

Toen Ds. Heikoop op Zondag 17 September voor de laatste maal predikte, verhandelde hij in de namiddaggodsdienstoefening Zondag 48 van de Heidelbergse Catechismus. Deze gaat over de tweede bede. Met bijzondere smaak mocht hij vooral deze keer de stoffen over het gebed des Heeren verhandelen. Zulks mede in verband met de ontmoeting daaruit op zijn ziekbed in de nazomer van 1942.

Het deed hem leed dat hij met Zondag 48 had moeten afbreken door de tweede komst van het verergeren zijner lichaamskwaal. Nog vier Zondagsafdelingen waren overgebleven. Hiervan sprak hij: "Ik had die laatste Zondagen over het gebed des Heeren nog zo gaarne verhandeld en de Catechismus ten einde gebracht. Maar ik gevoel wel, daar komt niets meer van. Doch de wil des Heeren geschiede ook in deze." Die uitspraak zijns gemoeds stond meer in verband met het gevoel van de broosheid des lichaams, dan met een aanstaand vertrek naar Zeist.

Eigenaardig was hij doende, doordat de dood als 't ware hem toch kort bijlag in zijn gevoel. Dat blijkt ook uit dit woord van zijn laatste dagen. Hij sprak op een morgen: "Als ik er straks niet meer zal zijn dan, hoop ik er toch 86 uit - Utrecht's Gemeente in de hemel voor Gods troon eenmaal terug te zien. Ik heb ze, op mijn bed liggende, opgeteld. Die heeft de Heere aanvankelijk of nader onder mijn prediking van de nu verlopen vijftien jaren willen toebrengen."

Bij gelegenheid, dat hij ons dit zei, begon hij een heel register namen op te noemen. Verscheidenen van dit aantal waren hem reeds voorgegaan in de eeuwige ruste. Het merendeel was nog op aarde. Ook mocht hij er enigen van de jeugd onder op tellen. deze waren nog maar kinderen toen hij in Utrecht kwam.

Dat aantal zou hij als zijn blijdschap en kroon in de Heere in de eeuwigheid ontmoeten. Deze gedachte was hem een vertroostend tegenwicht, tegenover zijn huidige uitsluiting van eiken arbeid.

Dezen tijd was het knevelen van de Duitsers van ons volk wel tot zijn hoogtepunt gestegen. Reeds enigen tijd geleden had Ds. Heikoop er van gesproken, dat deze onderdrukking eerlang zou worden opgeheven. Het Opperwezen zou de macht van Duitsland en van het Nationaal-Socialisme als een God ontterende, teniet doen. Zulks had hij krijgen te geloven uit Ps. 68: 1

*De HEER zal opstaan tot de strijd;
Hij zal Zijn haters, wijd en zijd,
Verjaagd, verstrooid doen zuchten;
Hoe trots Zijn vijand wezen moog',*

*Hij zal voor Zijn ontzagg'lijk oog,
Al sidderende vluchten, enz.*

Hiervan sprak hij nog enkele malen op het einde van zijn leven. Daarbij ging hij ook terug tot de laatste door hem gehouden bidstond, in verband met de nood van de tijden. Deze was op verzoek van de Kerken in het algemeen, de afgelopen zomer gehouden. Toen had hij gesproken uit Jes. 26: 16 "HEERE, in benauwdheid hebben zij u gezocht; zij hebben hun stil gebed uitgestort, als Uw tuchtiging over hen was." Hierbij had hij gehandeld van het "Stil gebed." Een zevental gedachten had hij bij die gelegenheid ontwikkeld: 1e Een verborgen gebed; 2e een zwijgend gebed; 3e een overstelpend gebed; 4e een geestbiddend gebed; 5e een uitziend gebed; 6e een onderworpen gebed; 7e een doorgaand gebed.

Vooraf een doorgaand gebed voor 's Lands bevrijding had de Heere hem de laatste tijd in zijn binnenkamer gedurig geschonken. Hij geloofde stellig dat de Allerhoogste de benauwdheid van ons volk in Zijn ongebonden goedheid aanzag. Weldra zou Hij tot verlossing opstaan. In dit verband sprak hij een paar weken vóór zijn heengaan: "Weet ge waar ik nog zo gaarne een keer over preken wilde? Over Ps. 12: 6 "Om de verwoesting van de ellendigen, om het kermen van de nooddruftigen zal Ik nu opstaan, zegt de HEERE: Ik zal in behoudenis zetten, die hij aanblaast." De bevestiging van dit woord zal eerlang worden aanschouwd. Maar ik denk er niet meer toe te komen dit woord uit te dragen."

En dat heeft ook niet zo mogen zijn. Ook heeft hij de bevrijding onzer Natie niet meer beleefd. Precies een half jaar na zijn dood werden zijn woorden ten opzichte hiervan bevestigd. Hij was inmiddels het Vaderland van de rust binnengegaan.

Inzake zijn aangenomen beroep zei hij het volgende: "Nu weet ik er in het geheel niets meer van. Nu ben ik los van Utrecht en Zeist beiden. Ik geloof ook niet dat ik in Zeist kom."

Verschillende onprettige ontmoetingen had hij in Zeist sinds zijn aanvaarden van het beroep opgedaan.

Ook enige zeer grievende correspondentie van particuliere leden van die Gemeente had hij ontvangen. Daarvan zei hij: "Zulke dingen heb ik in de vijftien jaren welke nu achter liggen, in Utrecht nooit bij de hand gehad."

Donderdags vóór zijn dood gaf hij nog te kennen, dat de Heere het voor hem zou opnemen in deze strijd. Dit leed nam Hij uit zijn ziel weg door tot hem te spreken uit Ps. 27: 4

*God zal mijn hoofd nu boven 's vijands benden
Verhogen; dies wil ik, met blij geschal,
In Zijne tent het offer opwaarts zenden,
Daar psalm en lied Zijn lof vermelden zal.*

En ziet, de strijd was voor hem bijna volstreden! De overgang naar de triomferende Kerk, in plaats van een nieuwe episode in de strijd stond hem te wachten.

De laatste Zondag dat Ds. Heikoop op aarde was, gaf hij nog een zichtbaar afscheid aan zijn Gemeente. Hij werd als naar de kerk gedreven. die morgen sprak hij tot zijn huisgenoten: "Ik heb zulk een sterke begeerte om op te gaan naar Gods huis. Heden namiddag ga ik naar de kerk."

Zeer tot hun verbazing zagen de kerkenraadsleden hem in de consistoriekamer verschijnen.

Na 17 September had candidaat L. Rijkssen zijn predikbeurten waargenomen. Deze

had het beroep van de Gemeente Leiden aanvaard. Echter, door tijdsomstandigheden werd hij verhinderd zich aldaar te vestigen. Tot deze sprak hij vóór de aanvang van de dienst: "Ik moet morgen naar die dokter. Wie weet wat daaraan verbonden is. Mogelijk moet ik lange tijd te bed liggen. Ik wilde u eerst toch eens een keer beluisteren."

In het algemeen zei hij: "Een stem zegt mij van binnen: Het is heden uw laatste reis welke gij naar Gods huis maakt."

Een zichtbare ontroering ging door de Gemeente, toen haar Herder en Leraar - geen 24 uur meer vóór zijn dood - candidaat Rijksen tot de kansel leidde en voorts in de ouderlingenbank de dienst bijwoonde.

* * *

De volgende dag, dat was Maandag 6 November 1944, verwisselde Ds. Martinus Heikoop het tijdelijke met het eeuwige.

In het morgenuur zou Prof. Sillevius Smit hem ontvangen in de Neurologische kliniek aan de Nic. Beetsstraat. Deze specialist zou hem eens nauwkeurig onderzoeken in verband met zijn aanhoudende en toenemende duizelingen in het hoofd. Tot dat einde verliet Ds. Heikoop even over half tien in opgeruimde stemming zijn woning.

Nauwelijks bevond hij zich op weg naar het ziekenhuis, of het sein "luchtalarm" werd gegeven. Het geronk van vliegtuigmotoren werd in de verte gehoord. Ds. Heikoop evenwel spoedde zich voort. Hij wilde op tijd bij de Professor zijn.

Een paar straten van zijn woning verwijderd, riep hem een winkelier toe: "Dominee, zoekt u nog een ogenblik dekking!"

"Nee, luidde zijn antwoord, "ik moet om tien uur in het ziekenhuis zijn."

Hij vervolgde zijn weg en kwam even voor tien in de Neurologische kliniek aan. Hij begaf zich naar de wachtkamer.

Een paar minuten over tien uur kwam een bom terecht op dat gedeelte van het ziekenhuis waar ook de wachtkamer was gelegen. Die bom heeft voor Ds. Heikoop zoveel betekend als een Elia's-wagen om hem ten hemel te voeren.

Ruim drie dagen en nachten van onbeschrijflijke spanning verlieden in de woning van Utrecht's Leraar. Deze spanning vond begrijpelijkerwijze haar weerslag in de ganse Gemeente. Zou langs deze verrassende weg het antwoord komen op de vele vragen rond het ziekbed van Utrecht's geliefden Herder en Leraar?

Ja! Dat kwam op Donderdag 9 November toen men zijn stoffelijk overschot deernig verminkt van onder de puinhoop bloot kreeg. Dat geschiedde te half vijf in de namiddag.

Slechts één van de ouderlingen en een jonge man uit de Gemeente, die had deelgenomen aan de opruimingswerkzaamheden, hebben dat ter plaatse aanschouwd.

Nadat het lichaam van Ds. Heikoop geborgen was, heeft candidaat Rijksen deze voor hen zo zeer bedroefde en aangrijpende tijding zijn echtgenote en kinderen medegedeeld. Hun geliefde man en Vader was, 54 jaar oud, de eeuwige ruste ingegaan.

Dinsdag 14 November daaropvolgende werd het stoffelijk overschot grafwaarts gedragen.

De belangstelling van buiten de stad was gering. Alleen uit de omgeving van Utrecht had men de stad kunnen bereiken. De hoogst ernstige tijdsomstandigheden lieten zich gelden. Reisgelegenheid bestond zo goed als in het geheel niet. Wie per rijwiel het waagde een tocht te ondernemen, liep gevaar dat hem dit vervoermiddel werd ontrukkt. Vooral jongelingen en mannen stonden bloot aan de mensenroof van de Duitsers. Ook

het postverkeer lag in die dagen bijna stil. Althans, met zeer grote vertraging kwam de correspondentie over.

Als gevolg van deze omstandigheden hadden slechts één zuster en zwager van Ds. Heikoop de mogelijkheid gevonden, de teraardebestelling bij te wonen. Zijn overige, buiten Utrecht wonende bloedverwanten, werd de overkomst belet.

Alleen de oudste van de drie weggevoerde zoons kreeg van de Duitse instantie verlof, de begrafenis van zijn Vader bij te wonen. De twee jongere werden als gijzelaars gesteld voor het wederkeren van hun oudsten broer, na de begrafenis.

Van de predikanten van de Gereformeerde Gemeenten waren alleen Ds. Fraanje en Ds. R. Kok aanwezig. Ook student v. d. Ketterij had kans gezien Utrecht te bereiken. Een aantal plaatselijke predikanten van andere kerkgenootschappen gaven mede van hun belangstelling blijk.

Omtrent half één ving de rouwdienst aan in het kerkgebouw van de Gemeente aan de Boothstraat. Ondanks de weinige reisgelegenheid van verre, was de kerk tot in de laatsten hoek gevuld.

Ds. Fraanje hield een toespraak in de kerk met dit hoofdaccent: Ds. Heikoop was wel door middel van, doch niet in het oordeel omgekomen. God nam hem op in Zijn eeuwige heerlijkheid. Deze toespraak is tijdens de rouwdienst opgetekend. Men vindt haar in bijlage II achter in dit werkje weergegeven.

Vier aan vier, eerst de mannen, daarna de vrouwen, volgde de lange stoet het stoffelijk overschot op de weg naar de dodenakker. Indrukwekkend schouwspel door de bijna ontvolkte straten van de stad. De drukste punten van de stad gaven in die dagen een aanblik van een stil, afgelegen dorpje. Alleen onderdelen van de Duitse Weermacht, bewogen zich, over pleinen en straten. Overigens heerste allerwegen een zeer gedrukte stemming door de gevolgen van zwaard en honger.

Over het algemeen hadden de Duitsers tegenover de burgerbevolking alle grenzen van welgevoeglijkheid opgeheven. Eigenaardig deed het aan, hier en daar een groep soldaten te zien wachten totdat de stoet was gepasseerd. Ook verscheen die dag geen vliegtuig in het luchtruim boven Utrecht. Geen luchtalarm verstoorde de uitvaart. De plaatselijke politie droeg mede zorg voor het ordelijk verloop langs de wegen op de begraafplaats.

Aan het graf voerde eerst het woord Ds. Kok, uitgaande van Dan. 12: 3 "De Leraars nu zullen blinken, als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.

Candidaat Rijksen memoreerde in het kort Dominee Heikoop's levensloop.

Tenslotte sprak ouderling J. W. van Ginkel, die in hoofdtrekken de geschiedenis van Utrechts Gemeente en Ds. Heikoop's 15- jarige dienst in dezelve naging.

De oudste zoon van de overledene dankte met enkele welgekozen woorden voor de betoonde belangstelling. Namens zijn Moeder verzocht hij de aanwezigen te zingen Ps. 87: 5.

*Dan wordt dijn naam met lofgejuich geprezen;
Dan zullen daar de blijde zangers staan,
De speelliën op de harp en cimbels slaan,
En binnen u al Mijn fonteinen wezen.*

Het zaad was in de aarde gelegd. Daar rust het tot de jongsten dag, om dan opgewekt te worden in onverderfelijke heerlijkheid.

WED. Ds. M. HEIKOOP OVERLEDEN

Zaterdag 14 augustus 1976 is overleden de Wed. Ds. M. Heikoop in de leeftijd van 80 jaar. Zij heeft haar man 32 jaar overleefd en ook gedurende haar weduwschap heeft zij grote belangstelling aan de dag gelegd voor het kerkelijk leven in de Gereformeerde Gemeenten. Bij iedere bevestiging van kandidaten en bij intreden van predikanten was zij steeds aanwezig, alsmede bij andere belangrijke gebeurtenissen in het kerkelijk leven.

Gedurende de laatste 3 maanden is zij ziek geweest en heeft zij een krachtige getuigenis mogen geven van de levende Hoop die in haar leefde. Haar laatste woorden waren: *Naar huis, naar huis.*

Na een rouwdienst, die door Ds. J. M. Kleppe werd geleid, is zij in Utrecht bij haar man ter aarde besteld.

TOESPRAAK BIJ BEGRAFENIS

van Ds. J. FRAANJE van Barneveld tot de Gereformeerde Gemeente te Utrecht in het kerkgebouw aan de Boothstraat vóór de teraardebestelling van het stoffelijk overschot van wijlen Ds. M. HEIKOOP

Na samenzang van Ps. 89: 19, gemeenschappelijk gebed en Schriftlezing van Joh. 17: 1-5, sprak zijn Eerwaarde als volgt:

Naar aanleiding van dit ons samenzijn willen wij een ogenblik stilstaan bij dit gedeelte van Johannes 17.

De Hogepriester van het Oude Testament in zijn offer- en gebedswerk, stond voortdurend naar beneden te staren, op de ark in het Heilige van de Heiligen, dewelke het onderpand was van het Goddelijk Alvermogen. In die ark lag de wet en daarop kwam voor het verzoendeksel.

Maar Jezus Christus, de Hogepriester des Nieuwen Testaments naar de ordening van Melchizédek, is de enige en eeuwige Priester over Zijn kerk. Deze sloeg Zijn oog op naar de hemel. Wij lezen daarvan in vers 1: "Dit heeft Jezus gesproken, en Hij hief zijne ogen op naar de hemel."

Dat was tot Zijn Vader. Dus deed Hij dat niet gelijk Aäron ceremonieel, doch wezenlijk, daar Hij Zelf de oorzaak is van alle zegen. Daarbij sprak Hij tot Zijn discipelen: "Uw hart worde niet ontroerd; gijlieden gelooft in God, gelooft ook in Mij (Joh. 14: 1).

Wat toch stond te gebeuren, mijne toehoorders?

Deze Hogepriester zou worden gekruisigd, de discipelen vervolgd, veler hart ontroerd en verslagen en Jeruzalem verwoest.

O, let dan ten tweede op die gezegenden Hogepriester! Te midden van dat alles verdenkt Hij Zijn Vader niet. Ook nu eert Hij Zijn Vader. Deze staat voor het richterlijke werk. En al wacht Christus daardoor een smartelijke en smadelijke dood, toch verdenkt Hij Zijn Vader niet, maar bidt Hem aan.

Ook eist de Vader van Hem niet te veel en belooft Hem niet te weinig.

Let er ten derde op. Terwijl de weg zo diep en zwaar is en Christus Zijn Vader niet verdenkt, maar aanbidt, verzuimt Hij Zijn werk niet. Aäron vergat te midden van de smart welke hem trof, het zondoffer te eten en zijn werk te verrichten en werd daarover van Mozes bestraft. Maar deze Hogepriester hief te midden van alles Zijn ogen op naar de hemel. Hij doet Zijn gebed en verzuimt alsoo Zijn werk niet. Nooit heeft Hij dit gedaan. Hij is getrouw, bekwaam en gewillig.

Nu moet gij deze drie puntjes eens even doordenken:

ten eerste, Hij verdenkt Zijn Vader niet,
ten tweede, Hij verzuimt Zijn werk niet;
ten derde, Hij vergeet Zijn kerk niet.

Die van Zijn kerk in de hemel zijn, zijn alles te boven. Daartoe is Hij Zelf het middel. En die reeds zijn toegebracht hebben in Hem genoeg. Hij zegt ook in vers 9: "Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt." Dat geldt ook voor degenen, die nog moeten warden toegebracht. Daarvan betuigt Hij: "Ik heb nog andere schapen, die van deze stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen."

Dus te midden van Zijn diepste lijden vergeet Hij Zijn kerk niet. Ja, meer nog! Tegelijk houdt Hij de vijand in het oog. Deze toch loert als een moordenaar op Zijn

volk. Daarvan had Hij reeds bij monde van Jesaja in hoofdstuk 66 vers 14 getuigd: "En gij, zult het zien, en uw hart zal vrolijk zijn, en uwe beenderen zullen groenen als het tedere gras; dan zal de hand des HEEREN bekend worden aan Zijne knechten en Hij zal Zijnen vijanden gram worden."

Dus de vijand houdt Hij in het oog. Daarbij willen wij nu nog een ogenblik stilstaan.

Mijne geliefden, het kan er zo diep doorgaan! Let maar eens op die grote type van Christus, Simson. Zijn naam betekent: grote zon. Zie, daar ligt hij met de Filistijnen, bedolven onder het puin.

Saul en Jonathan waren in de dood niet gescheiden - wel na de dood. Enerlei toch wedervaart de rechtvaardige en de goddeloze.

In Pred. 3: 2 getuigt Salomo: "Er is een tijd om geboren te worden, - en een tijd om te sterven."

Die tijd om te sterven, mijne geliefden, breekt voor ons allen aan, in welke omstandigheden wij ook verkeren.

De Hogepriester van het Oude Verbond, droeg de namen van de twaalf stammen Israëls op zijn borst en de gouden plaat op zijn voorhoofd, waarop geschreven stond "De Heiligheid des Heeren." Aldus symbolisch vertegenwoordigend het volk. En wat zegt nu de bruid tot die meerdere Hogepriester?

"Zet mij als een zegel op Uw hart, als een zegel op Uwen arm." (Hoogl. 8: 6). Want die grote en meerdere Hogepriester treedt met Zijn verdiensten bij Zijn Vader in en draagt Zijn kerk voortdurend op. En zie, nu zo opmerkelijk, de Heiligheid boven en Zijn kerk onder. En zo veraangenaamt Hij Zijn volk bij Zijnen Vader.

Nu nog een kort woord daarvan.

De gerechtigheid van de Hogepriester, welke Hij door Zijn verdienste aanbracht, welke de Vader Zijn volk toerekent en toepast en welke de kerk door het geloof aanneemt, deze gerechtigheid verhoogt hen uit de drek van de zonden en stelt hen in, de gunst en tegenwoordigheid Gods. Daarom antwoordt de onderwijzer van de Heidelbergse Catechismus zo veelbetekenend op de vraag: "Maar wat baat het u nu, dat gij dit alles gelooft?"

"Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam des eeuwigen levens."

Van de heiligheid lezen we in Ps. 93: 5 "De heiligheid is Uwen huize sierlijk, HEERE! tot lange dagen." En zie nu die enigen Hogepriester, Die hun niet alleen tot rechtvaardigmaking, maar ook tot heiligmaking is gegeven, wat zegt Hij tot troost van Zijn volk? "En Ik heilige Mijzelf, voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid." (Joh. 17: 19). Alzo zijn zij door gerechtigheid verhoogd en met heiligheid versierd. De heiligmaking gaat niet vóór de rechtvaardigmaking, maar volgt op dezelve en is onafscheidelijk er aan verbonden.

En wat zegt nu die Hogepriester verder in Joh. 17 op grond van Zijn verdienste, waardoor Zijn volk in Hem gerechtvaardigd en geheiligd is? "Vader! Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij Mijne heerlijkheid mogen aanschouwen, die Gij Mij gegeven hebt." (vers 24). Die heerlijkheid, welke zij reeds hier in beginsel, en straks als zij sterven, eeuwig ontvangen.

En let nu verder nog op de bate van Christus' borgtocht, waarmede Hij Zijn volk in zijn liefde heeft gekocht van Zijn Vader. Deze is zo groot, dat zij een thuiskomen krijgen in het harte des Vaders. In zichzelf hebben zij het verzondigd. Maar door dat dierbaar bloed des kruises ontvangen zij een thuiskomst bij dat eeuwig Wezen. Zij krijgen God de Vader als Verbonds-God. Christus als Verbonds-Middelaar en de Heiligen Geest als de verzekerende en verzegelende Verbonds-Toepasser.

Hoe luisterrijk straalt hier, in Johannes 17 uit, die Hogepriester als de enige grondoorzaak van de zaligheid! God komt aan zijn eer en het volk ontvangt de eeuwige vrede.

Tenslotte wil ik nog een enkel woord spreken, ten eerste tot de weduwe.

Daar zit die Moeder als weduwe te midden van de kinderen. Ik denk terug aan het ogenblik, dat wij zaten aan het ziekbed van Uw geliefden man en Vader. Wij spraken toen over 1 Cor. 15: 28 "En wanneer Hem alle dingen zullen onderworpen zijn, dan zal ook de Zoon Zelf onderworpen worden Dien, Die Hem alle dingen onderworpen heeft, opdat God zij alles in allen." O, dat thuiskomen van dat volk in God, dat troostvolle heilgeheim, waarvan Paulus spreekt in 1 Cor. 15 "Dan zal God zijn alles en in allen!" Uw man en Vader mocht die rijkdom smaken, welke is in Christus' voldoening; een rijkdom bij aanvang en voortgang.

Nog een enkel woord met behoud van de tijd.

Wij gedenken een ogenblik aan het leven en sterven en erven van onzen medebroeder. Er kwam een tijd dat hij is ontvangen en geboren en wedergeboren; ook een tijd dat hij werd geroepen tot het Leraarsambt. Vijftien jaren is hij Herder en Leraar hier in Utrecht en nog in andere deeltjes van Nederland werkzaam geweest. Veel en groot zijn de bemoeienissen Gods met hem geweest in zijn leven. En nu, aan het einde gekomen, moest hij weg uit Utrecht. Hij meende, naar Zeist te moeten en nam dat beroep dan ook aan. Maar. God had het anders beschikt. Verleden week Maandagmorgen is hij in het gebouw van de Neurologische kliniek onder de oordelen Gods, welken zich over ons Land en deze stad openbaren, omgekomen. Hij heeft het tijdelijke met het eeuwige verwisseld.

Geachte weduwe! Ik denk nog aan die dag, op welken ik met mijn medebroeder, Ds. Kok, u bezocht. Wij zaten samen aan het ziekbed van uw man. Die zelfde dag was de dag uwer verjaring. Ge komt niet alle dagen met uw bekering op tafel. Maar juist toen mocht gij zo ruim getuigen van de weldaden des Heeren, aan u verheerlijkt. Ik wens u toe veel Goddelijke bijstand.

De Heere zegene u en zij u genadig. Gij zult uw geliefde man op aarde missen. Maar gedenkt dat hij is verlost. Ik beveel u die groten Voorbidder, Die stierf aan het kruis, doch eeuwig leeft om steeds voor Zijn volk te bidden. Moeder, Hij zij u tot Maker en Man. Die Man is de Man van Gods raad; de Man van smarte; de Man van het oordeel. Hij ondervange en onderschraage en ondersteune u. Hij beware u ook voor moedeloosheid en opstand en harde gedachten van God.

En gij, kinderen voor zover hier tegenwoordig! wij gedenken ook de twee, die hier niet konden zijn - het stoffelijk overschot van uw Vader wordt straks naar het graf gebracht. Zijn ziel is in de hemel. Een hand kunt gij hem nu niet meer geven. Geef uw moeder er nu twee. Sta haar bij in haar weduwschap. Bedroef haar nooit. Uw vader heeft u onderwezen. Dat onderwijs werpe die vruchten af, dat de scheiding niet worde een eeuwige en uw Vader u dan zou moeten helpen veroordelen. Uit het geslacht van uw vader zijn er velen, die juichen voor Gods troon. En welk getuigenis gaf hij van zijn moeder! O, kinderen, God zij u genadig en zegene u!

Familie, broeders en zusters en verdere belangstellenden! Onze geachte medebroeder was uit een geslacht, waarin God veel heeft gewerkt. Zijn oproep tot sterven vond plaats onder het puin, gelijk Simson met de Filistijnen. De Heere moge u bij dit zware verlies onderwerping geven en vertrooste u met zijn eeuwige vertroosting.

Kerkenraad van de Gemeente Utrecht! Waar is de tijd gebleven, dat ik, arme, nietige in mijzelf, uit Goes kwam, om voor u op te treden in een zaaltje, waar u des Zondags een predicatie las! Ook werd aan die plaats een kleine Gemeente gesticht. En zie nu eens terug. Vijftien jaar lang hebt gij Ds. Heikoop als uw geliefden Herder en Leraar mogen bezitten. En wat is de Gemeente in die tijd uitgegroeid! Ook voor u is het gemis zeer groot. U bent hem nu kwijt. De Heere geve u genade om dat gemis stil te mogen dragen.

Vaders, moeders, en al de catechisanten! Straks zal het ontzielde lichaam van uw Leraar worden grafwaarts gedragen. Velen van u heeft hij gedoopt, gecatechiseerd, belijdenis afgenomen, in het huwelijk bevestigd. U ziet hem niet meer en zijn stem hoort gij niet meer. Gedenk zijn vermaning en lessen, u gegeven. Zijn woord blijve in gedachtenis, niet alleen hier ter plaatse, maar ook in vele andere delen van Nederland gesproken. Van die andere plaatsen zijn er thans nog sommigen in ons midden.

Kerkenraad van Zeist!

Voor u is zijn dood een grote teleurstelling. U had hem nog niet en krijgt hem ook niet, al had Ds. Heikoop het beroep naar Zeist aangenomen. Hij was nog niet tot u gekomen. En nu is hij niet meer! Het is een grote teleurstelling. De Heere zij u genadig ook in deze weg.

Wat zijn er de laatste tijd verschillende Leeraren ons ontvallen! Eerst nam de Heere van ons Ds. van Oordt, toen Ds. Barth, daarna Ds. Vreugdenhil en nu weer Utrecht's Leraar. Ik denk nogmaals terug aan zijn ziekbed, op het welk hij ook nog sprak over 2 Cor. 5: 19 "Want God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende; en heeft het woord van de verzoening in ons gelegd."

Dat heeft mij God door genade geleerd; vooral dat eerste: God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende, dat woord van soevereine majesteit, van soevereine verzoening, van soevereine toerekening," zo sprak hij.

En nu wordt hij straks naar zijn laatste rustplaats gedragen. Een Leraar in Nederland is onder het puin bedolven en onder het oordeel weggenomen, om nu eeuwig te leven boven het oordeel. Hij mocht veel getuigen van het oordeel en was er zelf mede op zijn plaats gekomen.

O, denk er om, Utrecht en gans Nederland! De Heere zegt: "Zie, Ik maak uw feesten tot rouw en de Heere maakt het land ledig."

Weleer stond ons Vaderland in een verbond met God. Het was gesloten met de Potentaat van de Potentaten. Doch zie nu, die de tucht verwerpt versmaadt zijn ziel! Nederland heeft het verbond geschonden en verbraken en moet thans de versmading ondervinden. Het ligt gans verzondigd.

Als ik hier het water zie en daar het vuur, dan zou ik wegzinken in het water van moedeloosheid en elders weer verteerd worden door het vuur. Maar als ik daar tussen mag staan en dan mijn handen naar boven hef, weet ge wat het antwoord dan is? Dit: "Verneder u onder de krachtige hand Gods, opdat Hij u verhoge te Zijner tijd." (1 Petrus 5: 6). O, dat wij te midden van de oordelen buigen mochten voor het aangezicht des Heeren; dat is mijn hartelijke wens, opdat de Heere deze woorden nog zegene tot uw heil.

Tenslotte, mijn medereizigers naar de alles beslissende eeuwigheid, straks staan wij voor God om geoordeeld te worden. Dan onbekeerd en onverzoend met God te zijn zal vreselijk wezen!

Jong en oud, klein en groot, toch is de deur van de genade niet gesloten. En het rantsoen, door Christus aangebracht, is groter dan de schuld. Zo mag ik u nog te

midden van de oordelen verkondigen de rijkdom van de genade, die er is in de gekruiste Christus.

God moge Zijne genade in u verheerlijken. Hij geve nu kracht en ondersteuning om grafwaarts te gaan en make het wel met Zichzelve; dat is mijn wens en bede.

DE WORDING VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN TE UTRECHT

De huidige Gereformeerde Gemeenten in Utrecht vinden hun verre oorsprong meer indirect in de beweging van de Afscheiding, zoals deze in 1835 ook te Utrecht plaats had, bearbeid door Ds. S. van Velzen.

Helaas gaven de Afscheidenen op de Utrechtse Synode van 1837 al spoedig de pretentie de voortzetting van de oude gereformeerde kerk te zijn prijs, terwijl ook de kerkorde en zelfs de zuivere leer verlaten werden. Met de aanvraag van Ds. Scholte c.s. om erkenning als nieuwe, afgescheiden gemeenten werd dit de oorzaak van scheiding tussen hen en de Geref. Gemeenten onder het kruis.

Een van de eerste kruisgemeenten was die te Kampen, geïnstitueerd door Ds. H. de Cock en bediend door Ds. D. Hoksbergen. Met enkele anderen wenste zij het beginsel van de gereformeerden te handhaven.

Kruisgemeente

In Utrecht was voor 1869 enige tijd een kruisgemeente bekend. Na de vereniging daarvan met de afgescheidenen hebben mogelijk verschillende oorzaken ertoe geleid dat op de duur weer opnieuw een groep Kruisgezinden bijeenkwam buiten de bestaande kerken. Het optreden van Dr. Kohlbrugge, de arbeid van Ds. Ledeboer en Wulfert Floor in de provincie en bovendien het verder afwijken van de zuivere prediking bij de Chr. Afsch. Gemeenten werkten dit mogelijk ook in de hand.

Voor deze Kruisgezinden preekte de Kamper dominee Elias Fransen op 18 september 1877. Waarschijnlijk heeft hij toen of kort daarop in Utrecht een kruisgemeente geïnstitueerd.

Daarop wijst ook een zinsnede in een brief welke Ds. Fransen op 22 febr. 1878 schreef aan vrienden te Barneveld:

"Ik ben onlangs naar Utrecht geweest. Daar heb ik ook een gemeente gesticht op dezelfde leergronden als te Kampen. Ik kan u op papier niet medelen hoe kennelijk de Heere daar tegenwoordig was en er zijn goedkeuring over betoonde."

In maart 1878 bediende Ds. Fransen te Utrecht het Heilig Avondmaal. Met Lisse, Tricht en Kampen had Utrecht zo een plaats verkregen in het kleine verband van kruisgemeenten.

Omstreeks 1880 zouden zich de, gemeenten van Rijssen-Es, Vlaardingen en Zeist nog bij hen voegen.

Daarnaast waren er dan nog de kerken die zich rond Ds. Van de Oever te Rotterdam groepeerden, alsmede de gemeenten van Ds. Ledeboer.

Omstreeks 1890 vinden we Utrecht niet meer vermeld bij de kruisgemeenten van Ds. Fransen. Wellicht heeft Utrecht zich evenals Zeist en Vlaardingen weer onttrokken aan het kleine kerkverband. Met dat euvel had men blijkens de oude vergader-verslagen in de jaren voor 1907 wel vaker te kampen in het kerkelijk leven. Met Zeist en Vlaardingen stelde Utrecht zich op als vrije gereformeerde gemeente.

Jacob van Leeuwen

In die tijd gevoelde zich juist Jacob van Leeuwen Pz. (geb. in 1845 te Aalsmeer) van Godswege geroepen te gaan prediken. Hij kwam ook op verschillende plaatsen waar Ds. Fransen wel het Woord bediende. Dat gaf helaas verwijdering, want Van Leeuwen huldigde het ook door sommige oudvaders verdedigde infra-lapsarische standpunt, terwijl Ds. Fransen zich in het voetspoor van de hervormers en andere oudvaders op het standpunt van de bovenvaldrijvers stelde.

Ds. Fransen was al oud toen Ds. van Leeuwen, in 1895 als predikant van een zevental

gemeenten bevestigd, zich in 1897 te Utrecht vestigde. Evenals de eerste Ledeboeriaanse predikanten diende Ds. Van Leeuwen elke zondag een van die gemeenten. Zo preekte hij eens in de zeven weken te Utrecht in het kerkje aan de Zandhofsestraat. De Utrechtse "Vereniging van Gereformeerden" huurde deze voormalige werkplaats van Joh. Rijksen, een oom van de latere Ds. L. Rijksen.

Waarschijnlijk sprak ook de latere Ds. Van Renen als oefenaar voor het eerst op 9 okt. 1898.

Van 1899 tot 1904 stond deze vervolgens te Zeist. Tegelijk met Ds. Van Renen (dan te Leiden) is de gemeente van Zeist in 1907 weer tot de kruisgemeenten toegetreden, welke zich in dat jaar verenigden met de gemeenten van Ds. Ledeboer

In 1913 overleed Ds Jacob van Leeuwen. Nog zijn er in Utrecht en andere plaatsen gemeenteleden die door hem gedoopt zijn. Enkele van zijn gemeenten voegden zich bij het verband van de Oud Geref. Gemeenten van Ds. Boone. De gemeente van Utrecht ging echter vrijwel teniet.

Enkele leden werden lid van de Geref. Gemeente te Zeist Ook het avondmaalsstel kwam daar ter bewaring, bewijs van de zusterband tussen beide gemeenten. Andere leden werden min of meer onkerkelijk of kerkten bij Ds Paauwe. Ook kwam men wel in de na 1892 tot openbaring gekomen Chr. Geref. Kerk aan de Wittevrouwensingel. Daar hadden Godvrezende predikanten als Ds J. Schotel en Ds H. M. van der Vegt gestaan. Onder de laatste kerkte ook wel de latere Ds T. Dorrestein.

Instituering

Op verzoek van enkele Utrechters werd in 1920 een afdeling Utrecht van de Gereformeerde Gemeente te Zeist opgericht. In de week kwam Ds Roelofsen dan catechiseren en preken, terwijl ook andere predikanten de weekbeurten vervulden.

Een zekere levensvatbaarheid bleek. In de vergadering van de classis Amsterdam werd op 11 sept. 1923 besloten te Utrecht de ambten in te stellen en zo weer een Gereformeerde Gemeente te institueren. Dat gebeurde door Ds Roelofsen van Zeist op 25 mei 1925, tweede Pinksterdag. Elke zondag kwam de gemeente weer samen in de kerk aan de Zandhofsestraat. Toen Ds. Roelofsen op 2 mei 1926 voor het eerst H. Avondmaal kwam bedienen, kreeg de gemeente het vroegere avondmaalsstel weer in haar bezit.

Al spoedig droeg de gemeente een streekkarakter en werden enkele afdelingen opgericht die later weer als zelfstandige gemeenten konden worden geïnstitueerd.

In het jaar dat te Utrecht voor de tweede maal een Gereformeerde Gemeente was geïnstitueerd, werden de eerste studenten tot de theologische school van de Ger. Gem. toegelaten: W. C. Lamain en M. Heikoop.

Hoe Heikoop van groentehandelaar in de Haag theologisch student moest worden, wordt boeiend beschreven door Joh. Fama in "Het leven en de arbeid van Ds M. Heikoop" (Uitg. de Hertog, 1947).

Fama vertelt in dit boek ook hoe de kleine gemeente van Utrecht op 17 juni 1929 een beroep ging uitbrengen op kandidaat M. Heikoop (geb. 1890).

Ds Van Oordt, die als consulent de ledenvergadering leidde, kon de leden daarvan niet weerhouden. Utrecht doet dwaze dingen", sprak " hij die avond schertsend bij zijn vertrek.

Ds. M. Heikoop

Ook kandidaat Heikoop nam het beroep aanvankelijk nauwelijks ernstig. Hij meende naar een verkieslijker gemeente in Zeeland te moeten.

Echter, in een weg tegen vlees en bloed in, wees de Heere hem op de verachtelijke

gemeente van Utrecht. Zo kon Heikoop niet anders doen dan zijn vriend Joh. Fama, die enkele jaren tevoren van de Haag naar Utrecht was verhuisd en nu scriba van de kerkenraad was, te schrijven dat hij het beroep moest aannemen.

"De Heere moge er mij mede verenigen, zodat Zijn wil, mijn wil ook zij in deze weg; daar ik vele grote gemeenten, met al wat mooi schijnt, moet voorbij gaan en dat verachte plaatsje Utrecht moet aannemen."

Op 12 augustus werd kandidaat Heikoop door zijn leermeester Ds Kersten bevestigd als predikant te Utrecht. De volgende dag deed hij zijn intrede met 1 Corinthe 2:2. Het waren voor Utrechts gemeente een tweetal onvergetelijke dagen.

Het was een blijde dag voor de Gereformeerde Gemeente van Utrecht toen zij op 21 augustus 1929 een eigen predikant kreeg in Ds. Martinus Heikoop, gekomen van 's-Gravenhage.

Al spoedig kwam er groei in de gemeente. Een aantal leden van de Oud Gereformeerden kwam over en vele onkerkelijken voegden zich bij hen. De kerk aan de Zandhofsestraat was al gauw te klein. Wonderlijk verkreeg de gemeente toen het kerkgebouw waarin Ds. Heikoop zijn intrede had gedaan, waarbij hij mocht geloven dat die kerk eens de zijne zou worden.

Vanaf 23 oktober 1930 kerkte de gemeente in het eigen gebouw aan de Boothstraat. Het bleek dat de Heere niet alleen stoffelijke, maar ook vele geestelijke zegeningen als vruchten op de eenvoudige arbeid van Ds. Heikoop schonk. In de loop van de jaren konden enkele leden zelfs tot de theologische school worden toegelaten. Het boek van ouderling Fama verhaalt uitvoerig hoe de schrijver Ds. Heikoop in zijn arbeid meemaakte.

Tot zijn sterfdag zou Ds. Heikoop te Utrecht blijven, al ontving hij niet minder dan 140 beroepen. Onder zijn bediening werd het aantal gemeenteleden wel vertienvoudigd. Op het laatst meende hij 'nog wel een beroep naar Zeist te mogen aannemen, maar daar zou hij niet komen.

Vanaf 1942 was het Ds. Heikoop niet meer mogelijk buiten Utrecht te preken. Onder veel lichamelijke zwakheid kon hij in zijn eigen gemeente nog wat werk doen, tot hij op 17 sept. 1944 voor het laatst preekte. De zwakheid werd nog verergerd doordat enkele zoons in een razzia naar Duitsland werden weggevoerd.

Zondag 5 november 1944 kwam Ds. Heikoop voor het laatst in de kerk onder het gehoor van kandidaat L. Rijkssen.

Maandag 6 november ging hij voor onderzoek naar de neurologische kliniek. Kort daarop verwoestte een bom het gedeelte waar Ds. Heikoop in de wachtkamer verbleef en zo verkreeg Ds. Heikoop de eeuwige rust die overblijft voor het volk van God.

Moeilijke jaren

De periode na de tweede wereldoorlog wordt beschreven in het in mei 1975 verschenen gedenkboek "Gods akkerwerk" van J. A. Saarberg.

Op 10 april 1946 kwam een einde aan de eerste vakante periode door de bevestiging en intrede van ds. Joh. van de Berg (geb. 1893) gekomen van Krabbendijke. Onder zijn bediening passeerde het totaal aantal zielen de duizend.

Moeilijke dagen maakte de gemeente en haar predikant door in 1953. De beruchte synode van juni en juli leidde ook in Utrecht zelf tot een scheuring. Een drietal ambtsdragers kon zich niet met de genomen synode-besluiten en de handelingen van hun predikant verenigen. Zo ontstond een tweede gemeente.

Na het overlijden van Ds. J. v. d. Berg in 1954 werd de gemeente aan de Boothstraat van 1955 tot 1961 gediend door Ds. A. Elshout (geb. 1923), gekomen als kandidaat.

Tijdens zijn ambtsperiode vonden ingrijpende verbouwingen plaats en verscheen "Ons kerkblad."

Kort na het vertrek van Ds. Elshout naar Scheveningen overleed ouderling J. Kievit. Aan zijn arbeid en aan die van andere overleden ambtsdragers als De Geer, Rijksen, Van Ginkel, Veenendaal en Westeneng denken vele Utrechters met dankbaarheid terug.

In 1962 verbond zich voor de derde maal een kandidaat aan de gemeente: Ds. C. Harinck (geb. 1933) uit Goes, die tot 1971 te Utrecht zou staan. In deze periode kwam vooral het verenigingsleven tot bloei en kocht de gemeente de voormalige Doleantiekerk aan de Catharijnekade.

Medio 1971 is de gemeente voor de vijfde maal vacant door het vertrek van Ds. Harinck naar Amerika.

Zandhofsestraat

De in 1953 uitgetreden gemeente sloot zich aan bij de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Door een fusie van twee Utrechtse Oud Gereformeerde gemeenten kwam in februari 1955 het kerkje aan de Zandhofsestraat voor de derde maal in het bezit, van een Geref. Gemeente.

Slechts enkele jaren had deze gemeente een predikant in haar midden in, Ds. H. Ligtenberg (geb. 1887). Eerder stond deze in Lisse (1934), Kampen (1939), Vlaardingen (1942) en Rotterdam-West (1947).

In 1956 kwam Ds. Ligtenberg over naar de Geref. Gem. in Ned. Van 1961 tot zijn overlijden op 19 januari 1965 diende hij de gemeente te Utrecht.

In de ambtsperiode van Ds. Ligtenberg werd de kerk vergroot doordat de consistorie erbij werd getrokken.

Dit was een hele verbetering. Bij zijn begrafenis bleek duidelijk dat hij ook een grote plaats innam in de harten van velen buiten zijn kerkverband. Ook hij mocht de ruil doen die Gods volk mag doen. Dankbaar herinneren velen zich zijn arbeid.

Bijna een eeuw

Het is, ons inziens, niet geheel terecht wanneer zowel J. Fama als J. A. Saarberg schrijven dat voor 1925 te Utrecht geen spoor van een Gereformeerde Gemeente gevonden werd. Uit afgeschreven brieven van Ds. Fransen blijkt dat het eigenlijke ontstaan voor 1880 ligt, nog voor de Instituering van gemeenten als Rijssen, Vlaardingen en Zeist.

Door het verbreken van de ambtelijke bediening na 1913 was echter *herinstituering* in 1925 noodzakelijk. Vandaar dat de Utrechtse Gereformeerde Gemeenten dit jaar het vijftigjarig bestaan hebben herdacht.

Herdenking

In de kerk aan de Catharijnekade werd op 28 mei een herdenkingsdienst gehouden. Zowel in de toespraak van de consulent, Ds. J. M. Kleppe, als in de herdenkingswoorden van de oud-predikanten van Utrecht, Ds. Elshout en Ds. Harinck, stonden centraal de woorden van Psalm 48.

*"Wij o verheven Majesteit
Gedenken Uw weldadigheid
In 't midden van Uw heil'ge woning."*

In de kerk aan de Zandhofsestraat herdacht Ds. F. Mallan de instituering op 23 mei in

een kerkdienst. Naar aanleiding van Zach. 4:6 sprak hij over het werk des Geestes in de instandhouding van Gods kerk. Hij memoreerde de historie van de gemeente en wel In het bijzonder ook de leidingen die de Heere hield in de prediking van Ds. Heikoop.

Met deze herdenkingsdiensten naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan hebben de Utrechtse Gereformeerde Gemeenten zo een bijna honderdjarige periode plaatselijke kerkgeschiedenis afgesloten.

A. ROS.
Barneveld.
(Overleden)

